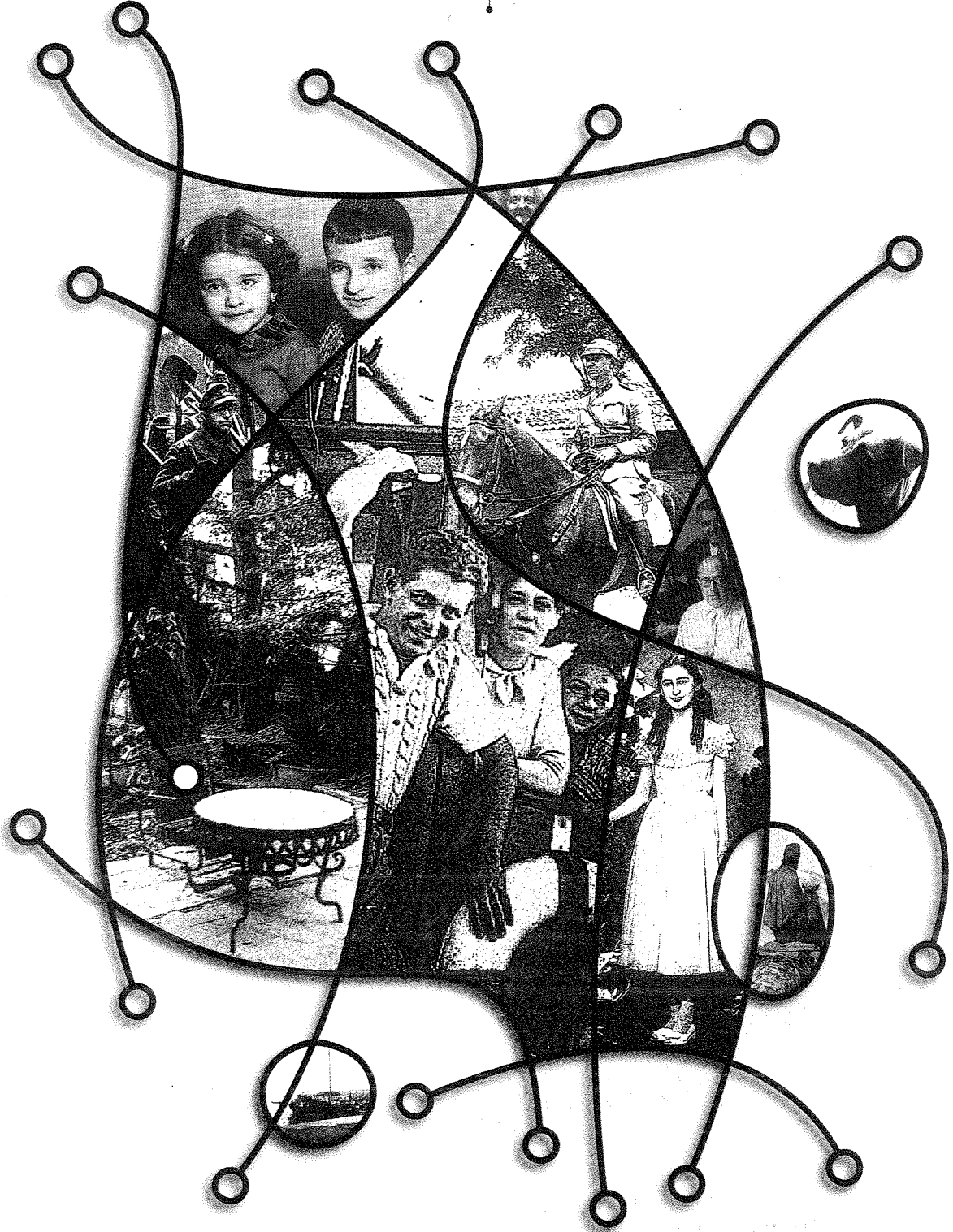

Hayalet Gemi

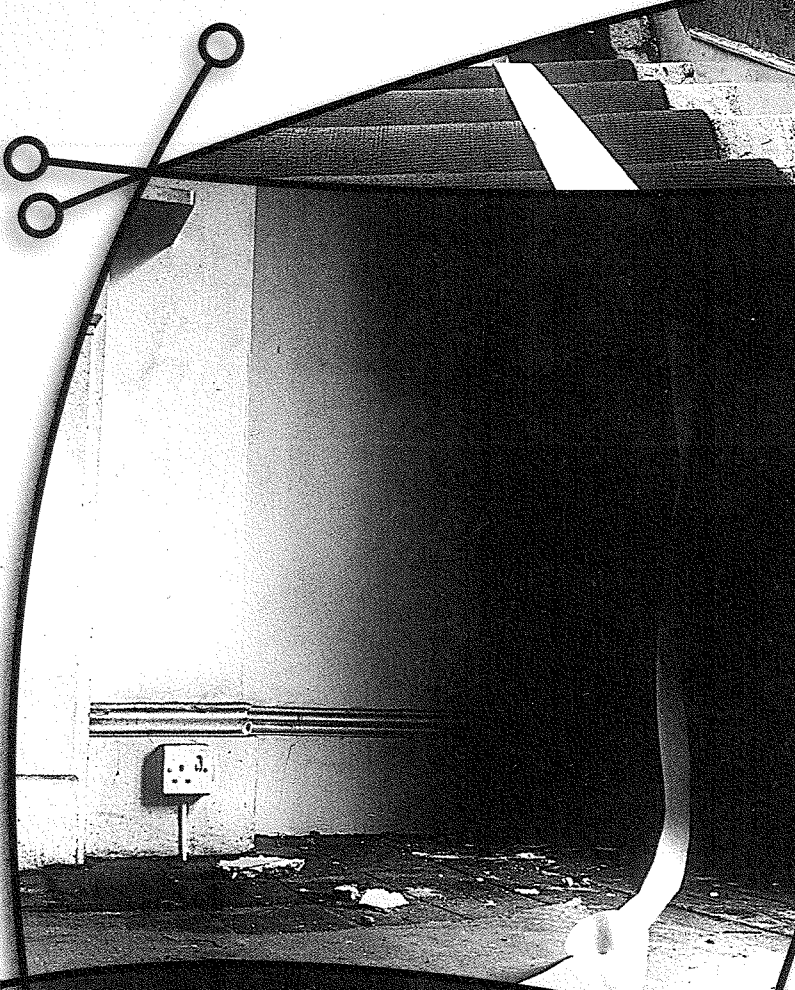
Sayı 57

Kasım -Aralık 2000

1.000.000 T.L.

ISSN 1301-9708

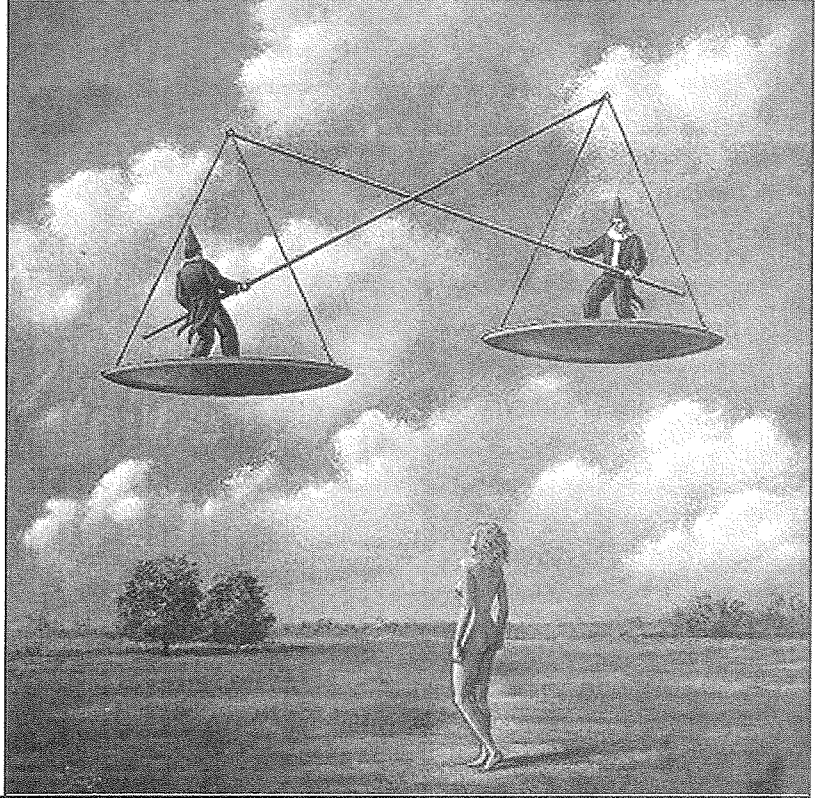

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla keşiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleri birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmişi ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşünün.

Ya da bize yazın.

Bir göz yanılgısı mı?

Bir kefedede ruhumuz, diğerinde dünya. Güneş altında her şey ölümcül bir dengeye yuvarlanırken, zavallı ruhlarımızı kendi terazimizden başka tartacak neyimiz var? Oysa, her rengi, her cismi, her insanı dengeleyen bir başka renk, bir başka cisim, bir başka insan olduğuna inananlar için ne büyük bir bozgunudur, hasta başı monitöründeki düz çizgi: mutlak denge, ölüm...

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 57, Kasım/Aralık 2000
1 000 000 TL KDV Dahil
ISSN 1301-9708

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
TEKNOFİL Teknoloji Tasarım
Adına Adnan Kurt

Yazı Kurulu
Sedef Erkman
Murat Gülsoy
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pinar Türen

Tasarım
Faruk Ulay

Baskı
Tasarım Matbaacılık

Yazışma Adresi
TEKNOFİL Teknoloji Tasarım Ltd.Şti.
Boğaziçi Üniversitesi, KOSGEB-
TEKMER, Kuzey Yerleşkesi,
Rumeli Hisarüstü, 80815 İstanbul.
Tel: 212/287 45 86 (dahili119)
Faks: 212/263 12 67
E-Posta: gulsoy@boun.edu.tr

Emeği geçen
FİĞÜR Grafik'e
Ferial Başaran'a
Recep Demir'e
Altuğ Güzey'e
Batur Şehirlioğlu'na
Zeynep Terzioğlu'na
tesekkür ederiz.

Abonelik için: 5.000.000 TL'yi
Yapı Kredi Bankası, Bebek
Şubesi **TEKNOFİL** Ltd.Şti.
10163 62-6 nolu
hesabına yatırıp, makbuzu adres
ve telefon numaranızla birlikte
TEKNOFİL Ltd.Şti.'ye göndermeniz
yeterlidir.

www.hayaletgemi.com

www.locusnovus.com/hayaletgemi

İçindekiler

3. [altınpost]
Şato
Orhan Pamuk
7. [üstüçizilmişkişiler]
Sen Benim Kim Olduğumu
Biliyor musun?
Nazlı Ökten
10. [déjavu]
Canıyla Oynayan
Cenk Bükler
13. [deligömlüğü]
Hacıyatmaz Misali
Elif Şafak
16. [çıkmazsokak]
Denge Toprağı
Müge İplikçi
18. [yedideniz]
Denge Karar Noktasıdır
Pinar Türen
21. [yalnızlığınoyuncakları]
Şerbetçi
Yekta Kopan
27. [yanışpusula]
İki Kilo Patates ve Demir Ağırlıklar
Bahar Tanyaş
30. [denizkızlarınınşarkısı]
Ve İnsan Dansı Yarattı
Bige Akdeniz
32. [şişedekimesaj]
Telafisiz Bir Denge Kaybı
Burçak Özdil
34. [kayıphazine]
Michelangelo: Kendi Yazgısı
Üzerine Üçlükler
Melih Başaran
36. [serdümen]
Dost Düşman Siyaset İçre
Carl Schmitt
39. [düşdeğirmeni]
Yazık
Orhan Cem Çetin
43. [gandalıfınyelkeni]
2B OR/NOT 2B
Umberto Eco
49. [şeytanminaresi]
Dengesiz Adam
Derya Erkenci
52. [gölgelerindansı]
Doğuyula Batı Arasında
Bir Başka Huzur
Ali Ergur
59. [sirenelerinkabusu]
Denge Biz Denge Siz Denge Onlar
Pinar Ögünç
62. [karagöründü]
Varlık Abject
ve Tiksintinin Eril Söylemi
Ahmet Bozkurt
68. [Başkabirdünya]
Cadenza Plagale: OI-ÖI / ÖI-OI
Sedef Dicle Yaşatılan
72. [uçanhollandalı]
Asansör
Murat Gülsoy

şöhrü buralarda geçireyim. İsminden ~~kat~~ gelen kuvvetli
bir üfün. Ondan bütün ayrıntılarıyla bahsedim, otelinde
tatlımı veriyorum.

Sato

Orhan Pamuk

şimdi ~~to~~ C kısmında oturma kışının kolhozunu ke-
lerken yordayım Houston en renklilerinden. San-Fransisco
ile ilişkilendirilebilir. 9 Nisan Perşembe, 1998

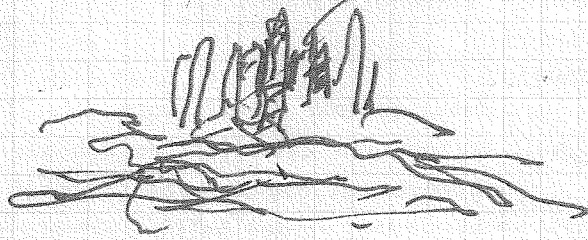
ya da Titanic üenne
hepsi suya sormun
gün sorduğum gibi
Robotik... Telo ort
müminde.

Houston'daki Renaissance Otelinin 11. katından, sabah
pencereden bakıyorum ve o benzersiz Amerikan manzarasını
görüyorum. Geniş, geniş bir Highway yüksek ağaçlar
arasından, yerden hafifçe yükselmiş, beton ayaklar üzerinde,
sonsuzluğa doğru gidiyor. Highway'ın benim otel pencereden
gözükken tatlı tatlı yükseliş alçalışına ve kendinden emin ve
güven verici haline hiç uymayan şey üzerinden geçen onlarca,
yüzlerce, binlerce arabanın telaşı, telaşı. Telaşla, hızla sanki
bu onların son talihiymiş gibi her şeyi unutmuşcasına binlerce
araba akıyorlar, akıyorlar. Benim modernlik öncesi izlerle
dolu bilinçaltımda ve dilimde benim şimdi yaptığım işin adı:
"Su akar, deli bakar" idi. Akan suya bakan deli gibi, hiç
durmamacasına highwaylerden akan Amerikan arabalarının
telaşına saatlerce bakabilirim.

Özellikle, her u
sine oturuyorum ve
Günde sorgun bir ka-
de televizyon TV yi seyrediyör. Dürseklerim, sylvester
üst kısmında ve arkaında yavaşlığı ilk yavaşlığı
ve tulu izleni. Şonturundan "SOS-Parents" diye bir
kiton çıkarıyor. Beni kayıyor. Sonne başka, kolan bir kitap
sıkıyor. (Social Psychology) ve okumaya başlıyor.
İkinci de anade bir gaz uyuyla televizyon TV de
Ay baki ilk insanın ağır ağır her yürüyüşü beliriyor.
Ağrılığından mı, sessizliğinden mi, yoksa bu nayel göre
göle kelimizin bitişine yerleştiğinden mi, bilemiyorum
artık, bende bir rüyada olduğum izlenimi bulaşıyor
Oysa ~~her~~ renğin Amerikan havası ~~son~~ bu milyon
hepsi ~~her~~ rüyaların çok daha fazla ³ ~~enteli~~ ve hareketli!

göğümü burulmuş geçireceğim. Tünelin ~~kağıt~~ gelen kuvvetli
bir duvar. Çünkü bütün aydınlayıcı kofullarda, otelinde
tatılmıyordum.

İnce ~~to~~ C kısmında oturma kışgının kolhozunu ke-
lenen yordam Houston en renjilerinden. San-Fransisco

Alçaklık to uşaklık bulduğundan Houston'un
uraklık jünü: Dümdür oranın üzerinde, ormanın
izinde, yağalar ormanın ve suyağın izinden çabon
tepeyin üzerinde, buğünde. tüten hayolet şehri
Günde Bir orta çap sotasu gibi. Amerikan şehrinin
de bir çapı gibi: Dürümlük, insanı toktutan bir korucu
üstüne beliren pökdelen silüetleri. Kral nerede
ve tolu duya sormak istiyor mison, penes nerede, bu
kötü bitmez tikenmez Amerikan dürüğüne bu büyü-
sıkıru yia-yori soto - parı kote Gotik kuleleni dilen
ilumnu zelinin ve Mağrus hükümdar nerede? Bütün
Ayda Hınuayler oraya geliyor, ^{sorak} 55 mil ile ~~500~~ 100
Ayda bütün arabalar sicolote, tüten nemin içinde
foe ve ona koşuyor...

Oysa ~~bu~~ renjin Amerikan havanın yadonları bu sığın
neyn ~~bu~~ rüyaların çok daha fazla ⁴ anlamlı ve hareketli!

çoğunun buralarda geçireceğim. İkiyüzdenden ~~kat~~ gelen kuvvetli bir dürtü: Onları bütün ayrıntılarıyla hatırlamak, aklımda tutabilmek istiyorum.

Şimdi C kısmında oturuy. Uçağın kalkmasını beklerken yazdığım Houston en zenginlerinden. San Francisco ile karşılaştırılabilir... Dergici dükkanına giriyorum: Her yerde Titanic üzerine kitaplar ve dergilerin kapaklarında hep o sıkıcı sarışın çocuk... Cila... Parfüm kokusu... Zenginliğin çağrıştırdığı diğer şeyler de var: Genişlik duygusu... Güven... Rahatlık... Telaş arkalarda bir yerde; belki de şu güzel kızın midesinde.

Şimdi C kısmında oturup uçağın kalkmasını beklerken yazdığım Houston en zenginlerinden. San Francisco ile karşılaştırılabilir... Dergici dükkanına giriyorum: Her yerde Titanic üzerine kitaplar ve dergilerin kapaklarında hep o sıkıcı sarışın çocuk... Cila... Parfüm kokusu... Zenginliğin çağrıştırdığı diğer şeyler de var: Genişlik duygusu... Güven... Rahatlık... Telaş arkalarda bir yerde; belki de şu güzel kızın midesinde.

Upuzun uzanan geniş koridorun bir köşesine oturuyorum ve gelip geçen kalabalıkları seyrediyorum. Güzel sarışın bir kadın gelip karşıma oturuyor ve benim de baktığım TV'yi seyrediyor. Dirseklerinde, çıplak kolunun üst kısmında ve arkasında yaşlılığın ilk yumuşaklığı ve tatlı izleri. Çantasından "SOS-Parents" diye bir kitap çıkarıyor. Geri koyuyor. Sonra başka, kalın bir kitap çıkarıyor. (Social Psychology) ve okumaya başlıyor. İkimizin de arada bir göz ucuyla baktığı TV'de Ay'daki ilk insanın ağır ağır yürüyüşü beliriyor. Ağırliğından mı, sessizliğinden mi, yoksa bu hayal göre göre hepimizin bilinçaltına yerleştiğinden mi, bilemiyorum artık, bende bir rüyada olduğum izlenimi bırakıyor. Oysa zengin Amerikan havameydanları bu siyah beyaz rüyadan çok daha fazla renkli ve hareketli.

Ay'daki ilk insanın yürüyüşü beliriyor. Ağırliğından mı, sessizliğinden mi, yoksa bu hayal göre göre hepimizin bilinçaltına yerleştiğinden mi, bilemiyorum artık, bende bir rüyada olduğum izlenimi bırakıyor. Oysa zengin Amerikan havameydanları bu siyah beyaz rüyadan çok daha fazla renkli ve hareketli.

göğümü burularda geçiriyordum. İspanya'dan ~~kat~~ gelen kumetli
bir kadını. Birkaç hafta ayırdığıyla kofularda, oğlanın
tatlılıkta utıyorum.

İnce ~~to~~ C kısmında oturma kışının kolhozunu ke-
lesen yordayım Houston en rençinlerinden. San-Fransisco
ilki sosyolojilerdir.

ya da Titanic üsüne
hepsi silva sorgun &
pın sorgunluğuna dipe
Rohatlı. Teles ark
müsbinde.

Alçaktan uçaktan bakıldığında Houston'un uzaktan görülüşü:
Dümdüz ovanın üzerinde, ormanın içinde, ağaçlar ormanın ve
sıcaklığın içinden çıkar tepenin üzerinde buğuda tüten hayalet
şehir. Bir Ortaçağ şatosu gibi. Amerikan şehirlerinin çoğu gibi,
Düzlükte, insanı korkutan bir kararlılıkla beliren gökdelen
silüetleri. Kral nerede diye sormak istiyor insan, prenses
nerede, bu bitmez tükenmez Amerikan düzlüğüne bu büyüleyici
- yarı şato- yarı kale Gotik kuleleri diken zalim ve mağrur
hükümdar nerede? Bütün Highway'ler oraya gidiyor, saatte 55
mil ile. Akan bütün arabalar sıcakta, tüten nemin içinde ona
koşuyor...

İspanya'dan, her u
süne oturuyorum ve

Günde sorucu bir kadın gelip kışına oturuyor ve benim
de biletim TV yi seyrediyor. Dirsiklerimde, sylvia kolunun
üst kısmında ve arkaında yazılığın ilk yansıması
ve tulu izleni. Sonturundan "SOS-Parent" diye bir
kiton çıkarıyor. Beni koyuyor. Sonra başka, kolan bir kitap
sıkıyor. (Social Psychology) ve okumaya başlıyor.
İkinci de orada bir gaz ucuyla biletim TV de
Ayda iki insanın ~~g~~ ağır ağır ket yürüyüşü beliniyor.
Aydağından mı, sessizliğinden mi, yoksa bu nayel göre
göle kepimizin bitirilmeye yerleştirilmesinden mi, bileni forun
artık, bende bir rüyade olduğum izlenimi bınoluyor
Oysa ~~her~~ rençin Amerikan herom yonloları bu sığın
heyr ~~her~~ rüyaden çok daha fazla ⁶ enteli ve hareketli!

Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor musun?

Nazlı Ökten

lilacwine33@yahoo.com

üstüğülmışkışler

Kültür sermayesi sahipleriyle para sermayesi sahipleri arasındaki çatışma ve çekim gücü oldukça eski bir hikayedir. Tarihsel evreler gözönüne alındığında, kültür sermayesine sahip olmak için zaten para sermayesinin gerektiği durumdan, eğitimin yaygınlaşması ve kültürün demokratikleşmesi sonucu bu iki ayrı sermayenin iki ayrı uca doğru itildiği durumlara geçilir. Toplumsal değişimin hızlanmış aşamalarında üretimin ve dolayısıyla paranın gücünü eline geçirenler, bu parayı harcama yer ve biçimleri konusunda bir yandan geçmişte egemen olan sınıfın yaşam biçimini ve habitusunu taklit etmeye yönelirler; diğer yandan özgün ama yerleşik olmayan, burun kıvrılan icatlarını da beraberinde getirirler. Fransız Devrimi sonrasında aristokrasiyi yerinden eden burjuvazi, aristokrat isimleri ve ünvanları satın alarak kendisine cila çekiyordu. Aristokrasinin "işbirlikçi" kesimleri, salonlarda semiz burjuvaların parasıyla ve onların yanında boy gösteriyor, bir yandan da onlara kendi "tehlikeli oyunlarının" kurallarını öğretiyorlardı.

Balzac'ın Köylüler isimli romanında, büyük toprak sahibi Comte de Montcornet'yle köylüler arasındaki mücadeleyi anlatırken, bu yeni zenginin düştüğü durumun geçmişin otoritesinin temellerini bilmemekten kaynaklandığını ima eder. Öyle ya, nasıl yaşanacağını bilmeyenler nasıl hükmedeceklerini de bilemezler. Hizmetçiye hizmetçi olduğu nasıl hissettirilir, uşağa uşaklığı nasıl hatırlatılır, hangi yemekle hangi şarap iyi gider kadar gerekli ve önemli bir bilgidir.

Ancak bazen uzaktan bakıp küçümsemek için çok da köklü bir aristokrasie gerek yoktur. Para ve güçle topu topu 70-80 yıl önce buluşmuş olanlar bile arkadan gelenleri küçük görebilirler. Kendi güdük kültürlerini bulunmaz Hint kumaşı sanıp kendilerinden bile yüzeysel olan yeni adaylara burun kıvrabilirler. Türk televizyonlarında gece yayınlanan sohbet programlarına bir bakın; hiç olmazsa belli bir eğitim almış ağız iyi laf yapmanın önüne geçen dizi dizi yeteneklere sahip oldukları söylenemeyecek genç insanların, herhangi bir yetenekleriyle sıyrılmış, sınıf atlamış ya da atlama umudunda olanlara hadlerini bildirdikleri; ucube seyretme geleneğinin bir devamı olarak tuhafliklarıyla görünür hale gelmiş bir takım zavallılarla hiç de inceden olmayacak şekilde neredeyse salyalar akıtarak dalga geçtikleri; çıkar göbekleri birlikte kesilmiş bir konuğa denk geldilerse fincancı katırlarını ürkütmeden programı nasıl birazcık olsun eğlenceli hale getirebileceklerini bulmak için kıvranıp durdukları ıkınma saatleri...

Gittiğiniz sinemalara, kafelere, lokantalara şöyle bir bakın; hangi düzeyde olursa olsun bir şeyleri gerektiği gibi yapıp yapamadığından emin olmayan insanlar göreceksiniz. Doğru içkiyi ismarladılar mı, hesap normal mi yoksa kazıklandılar mı, doğru zamanda doğru espriye gülebildiler mi? Bir de sınırsız paranın gevşetip minderler üzerine rahatça uzattığı gövdelere bakın, garsonu çağırırkenki buyurganlıklarına, etrafa beni gördünüz değil mi ha, ona göre diyen hallerine bir bakın. Onların herşeye hakları vardır ama sayım günü eve hapsolmayı garipsemezler. Hem bahane edip şehir dışına kaçabilir ya da sayım vesilesiyle parti verebilirler. Louis Bunuel'in filmlerinde burjuvalar bir yemek davetinde biraraya gelirler ve bir daha oradan çıkamazlar. Boccaccio'nun Decameron'unda, dışarıda veba ölüm saçarken bir malikanede toplanıp safahat alemine dalan aristokratların gafleti anlatılır. Türk Para Sahipleri, kendilerini hapsedtikleri sitelerden çıkamayacak hale mi gelecekler yoksa?

Kültür-para dengesi pek hassas bir dengedir. Bir kez bozuldu mu yerine oturması uzun savaşlar, büyük uzlaşmalar gerektirir. Paranın iyi şeyleri satın alması yetmez. Bu iyi şeyleri anlayacak bir kitlenin bulunması gerekir. Gazetelerin eklerinde yemek, içki, puro, giyim, seyahat köşelerinin giderek çoğalması, elindeki parayı nasıl harcayacağını bilemeyenlere yol gösterilmesi gerektiğini ortaya koyar. O incelikler edinilene kadar, herkes iyi ya da pahalı olduğunu herkesin bildiğine emin olduğu şeye itibar edilecektir. Örneğin bir Louis Vuitton çanta, bu nedenle Türk burjuvazisinin göz bebeğidir. Yeterince pahalı ve yeterince ünlüdür.

Herkes görünce tanır ve hatta taklidini aslından ayırt etmenin püf noktaları bile bellidir. Bu nedenle herkes nereye gidiyorsa oraya gidilir, hangi içki "in"se o içilir, hangi dans modaysa o öğrenilir. Böylece güvende hissedilir. Böylece bireyleşmenin yarattığı serinlik, sürünün içinde kalarak ısıtılacaktır. Daha incelmış ve zor tanınan "keyiflere" itibar etmek zaman alacaktır. Keyif, son yıllarımızın anahtar kelimesidir. İyi ve kötünün ya da faydalı ve faydasızın tanımlanamadığı bir etik ortamda hedonizm tek ilaçtır. Keyifli bir iş, keyifli bir müzik, keyifli bir ortam, biz özgürüz, sadece özgürüz...

Türkiye'de bu türün kadını, erkeğinden daha dikkat çekici ve sinir bozucudur. Çünkü birçok çalışmanın başarıyla gösterdiği gibi, Türkiye'de kamusal alanın şekillenmesinde kadının görünürlüğü'nün çok önemli bir rolü vardır. Yıllar önce siyah beyaz televizyondan izlediğimiz Kaynanalar dizisinde olduk olmadık yerde arylar söyleyip konken oynayan Tijen, kurnaz Kayserili tüccarın karısı saf Nuriye'ye zenginliğinin gereklerini öğretir ama koca her seferinde başarısızlığa düşen karısını kâh itekleyip kâh nasihat ederek o "moderen" kariya uymanın ona vereceği zararları gösterir. Ama yine de Nuriye'nin konken masasına oturduğunu görürüz. Kumar, yani para üzerinden yaşanan sosyalleşme, yeni zengine seni içimize alırsın ve eğitiriz tabii eğer yeterince para getirirsen diyen yerleşiklerin arenasıdır. Eski Türk filmlerinde de konken oynayan, ailesini ihmal eden ve içki içen yozlaşmış kadın mutlaka ailenin felaketini hazırlar. İyilik ve kötülük kadından gelir, ana tanrıçanın topraklarında. İtilip kakılıp yerin altına sokulur; el üstünde tutulup göklere çıkarılır ve sonra yeniden yere çalınır.

Pareto, tarih bir seçkinler mezarlığıdır, der. Can çekişen eski seçkinlerin bazıları, yeni seçkin adaylarıyla işbirliği yaparak hayatta kalırlar. Kitle kültürü, seçkin kelimesinin yerini ünlü kelimesiyle dolduramıza izin veriyor doğrusu: her alanın seçkinleri (ünlüleri) biraraya geliyorlar; bazen bilmemkaç yılının en başarılıları ödülleri bazen zirve zenginlerinin hoş kokteyllerinde. Hatta bir alandan diğer alana transfer oluyorlar: spor kulübü yöneticileri politikacı, güzellik yarışması birincileri televizyoncu, şarkıcılar gazeteci olabiliyor. Önemli olan insanların sizi merak ediyor olmaları. Kendilerinden söz ederken üçüncü tekil şahıs kullanan genç pop şarkıcılarından biri kendisine nasıl giyindiği sorulduğunda havaya bakarak düşünüyordu "hım...Tayfun'un giyim tarzı nedir?" gerçekten bir an kişilik bölünmesi elle tutulur hale geldi. Nasıl olmam gerekiyor? Ne yaparsam hoşlarına giderim? Benim kim olduğumu varsayıyorlar?

Biz onun kim olduğunu biliyor muyuz? Biz kendimizi ne sanıyoruz? O bizim kim olduğumuzu biliyor mu? Satın alıp kendimizi donatmamız gereken eşya bütünü, zihnimizde ve yüreğimizde oluşan büyük boşluğu dolduramıyor diyerek basit bir romantizme düşmeyi göze alıyorum. Başkalarıyla alay ederken kendi boşluğumuz tınıyor diyerek safiyane bir eğlencesizlikle karşılaşmayı göze alıyorum. Kitaplar ve cüzdaneler uzun zamandır bir türlü buluşamıyor diyerek genelleme yapıyor olmayı göze alıyorum.

Her yanda görüp durduğunuz o tuhaf video-kliplerin anlam dünyasına şöyle bir göz ativerin. Evlere, arabalara, giysilere ve hatta sevgililerin birbirlerine davranış biçimlerine. Soap-

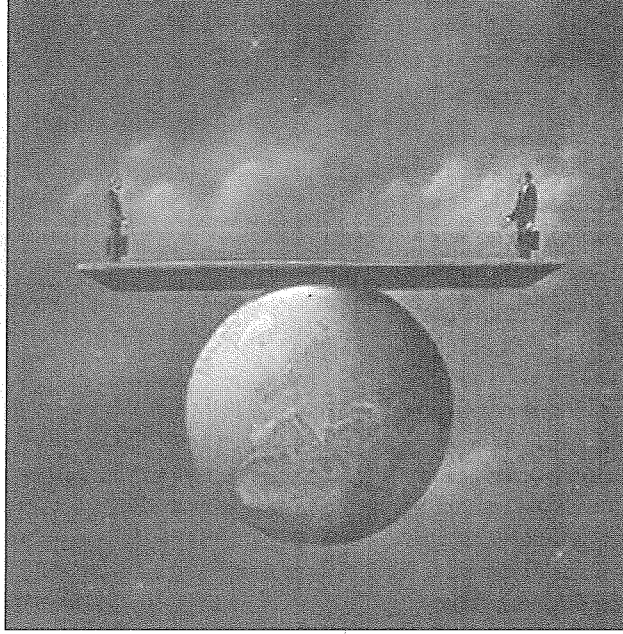
operalardan bize hediye fondöten pembesi suratlar, jilet gibi giysiler ve dekorasyon dergilerinden çıkmış mobilyalar, nasıl bir yaşam için çarpınıldığının ipucunu verir gibi. Ama bir yandan da tıpkı o kumlara saplanmış boş çerçeve, boş arazide ya koltuk ya yatak, yağmurda yere düşen kırmızı gül estetiğinin, şık ve yerinde yaratıcılık herhalde böyle bir şeydir, şöyle "klas" bir şey yapalım şaşkınlığının kendi içinden çıkmaya çalışan bir dil gibi görüldüğü doğru. Tüm o esas yerlerinden, eviçlerinden alınıp açıklık mekanlara taşınan eşyalar, bulunduğu yere sığamayan, insan muamelesi görmek istiyorsa doğduğu yerden başka bir yerde, bulunduğu konumdan başka bir konumda olmak zorunda olduğunu bilenlerin alışkın bir gözle seyrettiği bir "yerinden çıkmış" estetiğin habercileri. Kadınların uzun sarı saçlı, erkeklerin esmer ve yapılı, çocukların gülbüz ve akıllı, yaşlıların dolgun ve anlayışlı oldukları bu dünya, yükselmeyi hâlâ umut edenlerin rüyası.

Sivri dilli burjuvaların, popüler kültür ikonlarını ve dahi ikoncularını yere çarpıp tuzla buz etmesini seyretmek ya da okumak, hepimize ayrı bir haz veriyor. Yerini hakemediğini düşündüklerimizin üstlerine basılarak hiç olmazsa bir geceliğine geldikleri yere dönmelerini arzuluyoruz. Bizden biriye gecikmeden aramıza, daha aşağı sınıftansa başladığı yerden de geriye. Alman ırkçılarının lideri, Türkleri severim ama Türkiye'de demişti; alt sınıfı seviyoruz ama ait oldukları yerde; Tom Amca da kulübesinde. Böylece kendi yetersizliğimiz, güçsüzlüğümüzden kaçıp bir başkasının kine sığınabiliyoruz. Bildiğimiz üç beş şeyi bilmeyen birilerine rastlamak mutlu ediyor bizi.

Herşey gibi kültür de satın alınır. Tek fark, biraz zaman geçmesini beklemek gerekir. Siz değilseniz de çocuğunuz onlara günlerini gösterebilir. Kültür sermayesiyle para sermayesinin sırsırta, omuz omuza verdiği yer, resim piyasasıdır. Bu yüzden, en büyük güdültüler, en tutkulu kavgalar da oradan çıkar. Büyük sermaye ile resim arasındaki ilişki, diğer tüm sanat dallarından daha belirgindir.(Sabahattin Ali'nin sevgilisi, parasız kalınca Ali'nin ona yazdığı aşk mektubunu, Türkiye'nin en zengin resim kolekiyonlarından birine sahip olan Sakıp Sabancı'ya satmış, buna ne demeli?) Ressamlar, resimlerinin iyi birer yatırım aracı olduğuna ikna etmelidirler zenginleri; galericiler, sanat eleştirmenleri bunun için vardır. Hem kolay edinilecek, hem de duvara asılıp herkese gösterilecek bir şey söz konusudur. Tıpkı arabalar ve giysiler gibi, bakıldığında hemen "dikkate değer" biriyle karşı karşıya olduğumuzu gösterecek işaretler... Bu nedenle yeni zenginlerin en büyük tutkusudur şık giyinmek ve pahalı arabalar kullanmak. Özellikle İstanbul'un lüks semtleri, üstlerinden hızla geçtikleri yağmur sularını ellerinde plastik torbalarla temizliğe giden kadınların üzerine sıçratan burun ameliyatlı, solaryum bronz, cip sürücüsü kadınların rol aldığı sınıfsal karikatür bantları gibidir.

Biri anlatmıştı: Bağdat caddesi yakınlarındaki sokaklardan birinin bir başka sokakla keşiştiği noktada bir Mercedes ve bir BMW karşı karşıya durmuş ve kimse kimseye yol vermeyince ilk arabadaki kadın camdan başını uzatıp bağırmış "Sen benim kocamın kim olduğunu biliyor musun?"; el cevap "Asıl sen benim kocamın kim olduğunu biliyor musun?" Sen benim kim olduğumu biliyor musun gibi sihirli bir cümlelerin bile kurulamayıp kocaların devreye girmesi olayın en çarpıcı yanıysa da burada bizi daha çok ilgilendirmesi gereken şey hepimizin zaman zaman sarfettiği "sen kimsin; o da kim oluyor; sen kendini ne zannediyorsun" serisinin bir devamı olarak "Sen benim kim olduğumu biliyor musun?" formülü. Sanki o, kafamızdaki o kişi olsa bize yaptığını yapmaya hakkı olacak ve biz de her ne isek olduğumuz şey bize yaptığımızı yapma iznini verecektir. Bu cümleler her zaman tüylerimi ürpertir ve basit horgörme formüllerinden öte, içerdikleri güvensizlik içimi titretir. Sen bu istenmeyen şeyi başka birine (senden daha zayıf, daha altta birine) yapabilirsin umurumda değil; ama bana yapamazsın! Başka biri (benden daha güçlü, daha dışı biri) bu istemediğim şeyi bana yapabilir ama sen yapamazsın! Biz, birbirimizin kim olduğunu biliyor muyuz? Kaçıp gitmek, boşaltıp uzaklaşmak istediğimiz bu şehirler arkamızdan gelecek, bilmiyor muyuz?

↓

Pek güzel konuŖur, çok doğru söylersin Yalım Çelebi. Lâkin; bu nevi hususlar nice hesaplar, o denli nazik bir muvazene icabettirir ki, meselenin Ŗirazesini bir dirhem kaırdınmıydı bir daha iflah olunmaz, tepetaklak devriliverir bilcümle intizam. Günün muayyen l hzasında mesai eden isimsiz muvakkıtın, El-Kimya'nın babası C bir'in ellerindeki o narin muvazenede olmalı cümle gayret. Mazallah, altına tahvil etmeye abaladığımız bu mesaide, teneke ilen yetiniriz elimizde. Mis ller meseli asgarileŖtirmek için sarfedilse de daha ziyade, madem bu hususu enine boyuna m tal a edeceğiz, vaktiyle bana hayli tesir eden Ŗu hadiseyi nakletmeme müsaade buyur.

Bundan altı yedi sene kadar evvel, Patronalı İsyanınin hemen arefesindeydi. Bir tuhaf heves almıŖtı beni. Her  ğle namazı vakti, Bedestendeki mütevazı ticarethanemden ayrılarak, kısa bir fayton seyahatiyle, Ahırkapı Fenerinin ard cihetinde bir viran hana giderdim.

Hava alıp bir nebze olsun istirahat etmek de iyi gelirdi bana, amma asli gayem baŖkaydı elbet. Hayli geniŖ bir avlusu olan bu mek ni mesken tutmuŖ canbazları seyretmeye giderdim esas.  ğle vakti nisbeten serin olan meydanda dur durak nedir bilmeden harıl harıl uđraŖan canbaz cemaatının alemi zamanla öyle iŖledi ki iime, adeta ihtiras hâli aldı bende bu öğlen ziyaretleri.

Envai türlü renk ve surette cafcacflı esvabıyla k zebazından ateŖbazına, ŖemŖirbazından palebazına, g rzbazından hokkabazına, zorbazından kılıbazına seyre doyamaz, hani meŖgalem elverse hiç d nmezdim geldiğim yere. Ammaa.., değsetle hazzettiğim bir varyete varsa o da ip canbazlarınınikiydi. Biri handiyse sağır,  f rsen havalanacak denli siska, irozlukta onunla yarıŖan diğeri ise  m  olan bu zatlara yolda görsen hiç aklına gelir mi melekeleri? Ya o çelimsiz bacaklarda böylesi derman? Meğer Ŗark illerinde namını duymayan bir bendeniz kalmıŖım bu muhteremlerin. Zannedersin hakiki hayatları ip üstünde geçiyor. İpe çıkmalarıyla bambaŖka bir alem aralanıyor.

Mamafih onları diğer kumpanyalardan, maharetli ecnebi seyyahlarından,   kuruŖ için köy köy dolaŖıp marifetlerini sergileyen teŖhirci taifesinden ayıran daha baŖka bir Ŗey, tuhaf bir cazibe vardı. İŖte her gün ve her akŖam, adeta irademize malik olan bu asude iğirtkanın avazıydı.

Ertesi öğlen yine
aynı ziyaretle
seyre dalardım
canbazların masal
alemini. Fikrimde
o muvazene
büyüsü, terazi
denen sihirli âsâ
her birinde.
Alelâde zannetme
sakın, denesen
mümkünü yok
yapamazsın.
Çünkü marifet
ellerde asıl.
Alemde asılı
güneşin, tabiata
aksi vuran
düzenin ahengi
toplanmış o
ellerde. Nasıl ki
bir yumurta akı
fazla katsan
bütün bir caminin
Horasan harcına
tutmaz, işte o
şaşmaz nezaketle
duruyorlar ipin
üstünde.

Şişebaz nümâyîş ile feveran için endam etmiyor, rakkas bir başka ahenkle dansediyor, hokkabaz o iç içe kutularda sanki her seferinde bir şey bulmayı umuyor, sazende takımı canbazhaneye eşlik niyetiyle değil, eşini buldukları bir şevki kutlamak için meşkediyor. Canbaz ipin nihayetine değil, menzili tüketmeye yürüyor. Yalnız ipteki değil, sinesinde vücuda gelen kâinatın sinik dengeyi, o ilâhi muvazeneyi arıyor. Cümle ahali o huşuya kapılmış, canbazhane alemindeki kendi ibadetini yerine getiriyor. Bu vecd ile, namaza durmuş yalnız ihtiyarlar gibi, imanın yumulu gözlerine başka bir nur vuruyor. Ve şaşılacak şey, hepsinin gözleri öyle yumulu duruyor.

Bu düşündüklerimi işitir, bizzat aynılarını kurar gibi bana baktı birden Ömer. "Hâlâ aklın ermez mi ya Rüzgârî?" dedi, "Bunlar çilelerini doldurmaya çalışan dervişlerdir. Üzerlerindeki bu harap hırkalara, bunca ikram dururken yedikleri el kadar kuru tayına da mı hiç dikkat etmezsin? Haydi bunları seçemedin diyelim, âyinhanların dediklerini de mi duymazsın? 'Derman aradım derdime, derdim bana derman imiş; burhan sorardım aslıma, aslım bana burhan imiş'. Onlar kendi içlerindeki dengeyi arar. Onlar gibi; daha iyi görmek için değilse şayet gözlerini yumma!"

Mahçup oldum.

Akşama kalmadan, Yalım Çelebi, Ömer, aramıza yeni katılan genç lumbaracı ve ben ,her daim olduğu üzere Karagümrükteki meyhanede rastlaştık. Kendi aralarında geçimi iyi, uyumlu bir ahbaplık bizimkişi. Tıpkı doğanın ahengi dört büyük kuvvet; ateş, su, hava ve toprak gibi. Yine de aramızdan en dikkate şayanı Ömer idi. Şarabı tadarken döktürdüğü güzelim dörtlüklere doyum olmazdı. Şarapla arası iyiydi dersen şaksızlık etmiş olurum. Düpedüz sevdalıydı o gurup rengi meye. Öyle sadık bir sevdıyla bağlıydı ki Hayyam badeye, nadiren -ve şüphesiz mecburen- ayrı kaldığında yârinden, hasretle kucaklardı onu vuslatta; seferden dönmüş sipahi, yavuklusunu sarar gibi. Bircümle dumanlanınca kafalar, kolkola körkandil, dosdoğru Sarayburnuna yürür, henüz tadil edilen Kizkulesine, usulca yüzen o beyaz kuğuya karşı yudumlardık testideki şarabı.

Ertesi öğlen yine aynı ziyaretle seyre dalardım canbazların masal alemini. Fikrimde o muvazene büyü, terazi denen sihirli âsâ her birinde. Alelâde zannetme sakın, denesen mümkünü yok yapamazsın. Çünkü marifet ellerde asıl. Alemde asılı güneşin, tabiata aksi vuran düzenin ahengi toplanmış o ellerde. Nasıl ki bir yumurta akı fazla katsan bütün bir caminin Horasan harcına tutmaz, işte o şaşmaz nezaketle duruyorlar ipin üstünde.

O mühim gün, Sultan III.Ahmed Han'ın evladının sünnet düğünüydü. Amma ne debdebe! Halk Kâğıthane ve türlü mesire yerinde, sarayda ve kasırlarda yapılan azametli eğlentilere gıpta ile, bu şatafatlı ve bu fuzulî, ve bu müsrif safahata düşman, yine de zinhar kaçırmazdı tantanayı. Bu curcuna ortasında ben, "bol hırka giyerim kusurum kapatsun deyu" diyen hayâlinin, hem birbirine eşit hem de aksi Karagözü ile Hacivatını seyreyler, bunların Mimar Sinan emrindeki amele hallerini tasavvur eder, Kavuklu ile Pişekar'ın bitmez muhabbetini takibederdim.

Şahadet ile sefalet için cengi değil, ahenk ve muhabbet için sulhu takdir eden Ahmed Han ile Nevşehirli, bu takım garp usulü cümbüşlere ziyadesiyle düşkün idi. Tıpkı benim

Sıra bizim
derişlere
geldiğinde, kesik
kesik vuran kös
haricinde tek sada
işitilmez oldu. O
denli sessizdi ki
meydan, yanan
meş'alelerin
çıtırtısını
duyabilirdin.
Derişler ilkin
ipin orta yerinde
buluşacak, âmâ
olanı diğlerinin
terazisine
basarakdan omzu
üzre çıkıp
tüneyecek, ve
dahi ipin
nihayetine kadar
aynı muvazene ile
ilerlenecek ki,
şehzade onları
keyfine göre
ödüllendire.
Derişlerin
aradıkları altın
değilse de.

gibi onlar da en çok canbazları severdi. Hatunlardan gayri elbet. Gerçi onları sevmeyen var mıdır? Canbaza olan alâkaları veliaht Oğlana da sirayet etmişti.

İki yüz neferin binbir zahmetle taşıdığı ebemkuşağı renklerinde nahıllarla, halen bir ucu Sadâbâd'da bulunan düğün alayının Sarayburnunda kurulu otağa varması akşamüstünü buldu. Hatırı hafızalarda yer edecek bir ziyafet sonrası, sazende ve çengiler eşliğinde Ahırkapısına devam edildi. Sağında sünnet oğlanı, solunda Yirmisekiz Çelebi Mehmet olmak üzere Hanın önderliğinde alay ağır ağır yaklaşıyordu canbazhane meydanına. Çelebi Mehmet Frenk illerindeki muazzam inkişafı aktardıkça Sultana, o devletlu başın tasdikini alıyordu, bazen de bir kaç kese.

Alay canbazhaneye, gün de geceye varmıştı nihayet. Kâğıt lambalar, meş'aleler yakıldı. Tuhaf bir adet üzere, hususi yetiştirilen tospağaların sırtına kandiller yerleştirildi. Kâsebazlar bir yandan işveyle kırırtırken, sırık üzerinde hızla çevirdikleri kâseleri de dengede tutmaya gayret ediyorlardı. Çarh-i feleğinden hevâisine fişekler gümbürtüyle infilak ettiriliyor, şişebazlar incecik boyunlu sürahileri kırmadan fıldır fıldır döndürüyor, madrabazlar sarayı yönetiyordu.

Sıra bizim derişlere geldiğinde, kesik kesik vuran kös haricinde tek sada işitilmez oldu. O denli sessizdi ki meydan, yanan meş'alelerin çıtırtısını duyabilirdin. Derişler ilkin ipin orta yerinde buluşacak, âmâ olanı diğlerinin terazisine basarakdan omzu üzere çıkıp tüneyecek, ve dahi ipin nihayetine kadar aynı muvazene ile ilerlenecek ki, şehzade onları keyfine göre ödüllendire. Derişlerin aradıkları altın değilse de.

Nefesler tutuldu canbazları yanıltmamak için. Ayaklarında kubâdî pabuçlar, temkinli adımlarla ilerleyen birinin gözleri iraden, diğeri tamamen kapalı derişlerin yüzlerinde raksediyordu yalın suretleri. Teraziye yüklenip yoldaşının omzuna yerleşirken âmâ, ahalide heyecan had safhada idi. Numaranın en çetin mertebesi atlatılmış olmakla birlikte, nazik muvazenenin temin lüzumu sürgüdiyordu. Nihayete ancak bir kaç adım daha kalmıştı. Tam bu esnada, heyecandan neredeyse kalbi duruveren Şehzade, erken davranıp fırlattı tepedeki canbaza kuşağından fora ettiği keseyi. Lâkin havada uçan pul, kula değil âmânın terazisine rastgeldi. Beyhude debelenme para etmedi. Şehzadenin parası yine fukaraya gitmedi. Tepetaklak olup düşüverdiler aşağı. Gözleri görmeyen, artık nefes de alamayacaktı. Rivayet odur ki, ademin dengesini bozan bir avuç sikkedir. Deriş ölüren yere değil, akçe mertebesine düşmektir. İşte o gün bugündür Ali Osmanî asilzade ile reaya arasında denge kuramaz. Bu hikâyet üzredir ki iki canbaz zinhar bir ipte oynamaz.

↓

Çocukluğun uçuk sözlü oyunlar, kaçık isimli oyuncaklar dünyasında başlıbaşına bir muammaydı hacıyatmazlar. Kimbilir neden, üstelik boya küpüne batıp çıkmış yüzlerine rağmen, Hacıydı isimleri. Ama asıl şaşırtıcı olan, haclıklarından çok, her ne olursa olsun yatmamayı, düşmemeyi, yıkılmamayı başarabilmeleriydi. Oyuncak bebeklerin kolları parçalanır, su tabancalarının tetiği kırılır, takla atan arabaların pili bozulur, kızılderi oklarının uçları yamulur, kızmabiraderlerin zarları kaybolur, iskambil kağıtları sararıp yıpranır... Her oyuna, her oyuncağa er ya da geç bir şey olurdu da, bir tek hacıyatmazlar sapasağlam kalırdı ayakta. Ne denli kuvvetli bir darbe alırlarsa alsınlar, hangi yöne doğru yatarsa yatsınlar, hiç şaşmadan, bir kez olsun tökezlemeden geri dönerlerdi her zamanki yerlerine, daimi hâllerine. Geri döner ve sanki hiçbir şey olmamış ve olamazmış gibi gene öylece sakin sakin durmaya devam ederlerdi. Her zaman aynı dengeyi bulmanın verdiği sonsuz mutluluk ve huzurla gülümserlerdi. Yaptıkları tek şey durmaktı, ama durmak, "yapmak" fiiliyle değil, "olmak" fiiliyle ilgiliydi. Durmak, yani öylece ve ilanihaye durmak, yapmaya değil, olmaya aitti. Hacıyatmazlar sadece ve her zaman oldukları şeydi.

Sahtekârdılar. Kıpırdamalarına rağmen hareket etmez; gittikleri hâlde uzaklaşmaz; oynar ama asla oyuna katılmazlardı. Küstahtılar. Dışardan gelebilecek her türlü müdahaleyi yok sayan bir ifade vardı yüzlerinde; hareketliliği inkar eden sabit bir ağırlık taşlarıdı diplerinde. Lanetlenmişçesine ebediyen mahkum edilmişlerdi değişmemeye. Bu yüzden işte, hacıyatmazlar oldukları şeyden ibaretti ve oldukları şey, dengeye dairdi.

***

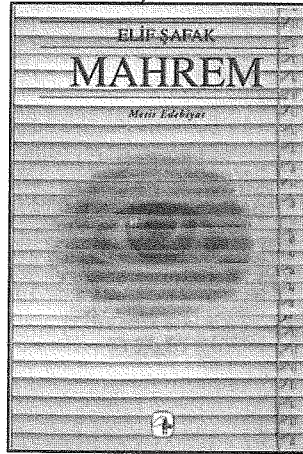
Hacıyatmazların sarsılmaz dengesinin ne denli tehlikeli ve ölümcül olabileceğine dikkatleri çeken düşünürlerden biri Aldous Huxleydir. Huxley'in, Cesur Yeni Dünya'da tasavvur ettiği kara gelecek, daha pek çok kavramın yanısıra, denge kavramı üzerine kuruludur. Sözkonusu toplum Henry Ford'dan sonra 632 yılının Londrasında inşa edilmiştir. Bu toplumsal yapıda her şey önceden düşünölmüş, ayrıntılarıyla hesaplanmıştır. Böylece insanların günün hangi saatlerinde çalışıp, hangi saatlerinde eğlenecekleri; ne zaman kendi başlarına ne zaman başkalarıyla olacakları bir çizelgeye bağlanmıştır. Çalışma ve eğlence arasındaki hassas denge insanları yıldırılmayacak şekilde ayarlanmıştır. Asloian, dengenin sağlanması ve korunmasıdır. Dengeyi bozma ihtimali olan her şey imha edilir. Tam da bu sebepten ötürü, geçmiş son derece tehlikeli addedilir. Geçmişten sadece "yeteri kadar" bir kesit alınarak, insanlık tarihinin geri kalanı tamamen silinir. Ford-sonrası dönemden 150 yıl önce yazılan bütün kitaplar gereksiz buldukları için ortadan kaldırılır, her türlü kafa karıştırtıcı unsur

geride tek bir leke bırakmayacak şekilde temizlenir. Böylece hiç kimse hiçbir zaman aşırıya kaçmayacak, ölçüyü kaçırmayacaktır. Sapkınlıklar ortadan kalkacak, aşırılıklar törpülenecek, herkes aynı denge noktasında buluşup birbirine benzeyecektir. Her ne olursa olsun, sistem tıpkı bir haciyatmaz gibi yıpranmadan, eskimeden sonsuz bir dengede durmaya devam edecektir.

Aldous Huxley'e göre böyle bir dünyada kimse duygulanamaz, düşünemez, yaratıcı olamazdı. Böylesi bir toplumsal düzenlemenin insanlara dayattığı sabit denge sahte bir mutluluktan ve huzurdan ibaret olacağı için, bir müddet sonra insanların robotlardan hiçbir farkı kalmayacaktı. Nitekim bu yeni dünyada yaşamının dehşetine daha fazla tanık olmak istemeyen "vahşi" sonunda canına kıyar.

Aldous Huxley, 1953 yılında mescaline almaya başlar ve sürekli halüsinasyon etkisi yaratacak uyarıcı ilaçları kullanmayı sürdürür. Ölüm döşeginde LSD alır. Kullandığı ilaçların etkisiyle gördüklerini *The Doors of Perception* (Algının Kapıları) adlı kitabında dile getirir. Amacı gördüğü ve bildiği dünyanın ötesinde ve dışında olanları görmek, algının kapılarını aralamaktır. William Blake'in çizdiği ve Jim Jarmusch'un *Dead Man* filminde tasvir ettiği o bitimsiz, uzadıkça uzayan gölgeli yolculuktur Huxley'in tatmak istediği. Algının kapıları bir kez aralanmayagörsün, cennet de çıkabilir ardından cehennem de. Zaten tam da bu yüzden bozulmalıdır denge. Bozulmalı ve yeniden, yani sürekli yeniden inşa edilmelidir, tekrar ve tekrar parçalanmak üzere. Hayat, suya düşmemek için son anda yakaladığı cılız dala tutunarak havada asılı kalan kazazedenin, nicedir arzuladığı oyuncağa kavuştuğu halde kırılmasın diye ona el süremeyen çocuğun, bir gün biter diye yeni bir başlangıç yapmaya cesaret edemeyen evli aşığın tedirgin huzurunda mıhlanıp kalacaktır aksi takdirde.

↓

*görmeye ve görülmeye dair
bir roman:*

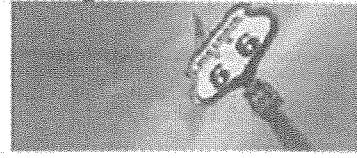
M A H R E M

Elif Şafak

metis yayınları

- Anasayfa
- Kimiz
- Yardım
- Kitap Yayınlamak

Ömer Madra'dan **"Rüzgâra Karşı II"** Ekim ayında altkitap'ta

Handan Saltan'dan **"Cağdaş Tiyatroda Aydın Sorunu"** Ekim ayında altkitap'ta

Üyelik
 Bitemezden altkitap'ta yararlanmak için üye olmanız gerekmektedir. Üyelik ücretsizdir.
[Üye Ol](#)

Yeni Çıkanlar
Kumcul
 İbrahim Yıldırım
 anlatı

"Kumcul" üç bölümden oluşan bir anlatı. Yer değiştime,yeni bir yer ve tufan... İbrahim Yıldırım'ın bu kısa ama yoğun anlatısı,okuduktan sonra zihinlerimizin kumları arasında savrulmaya devam edecek.

[Yükle](#) [Yazar](#) [Kitap](#)

Editörden

Neden Bu Kadarlık?

Akla gelmesi zor değil bu sorunun: altkitap bir yayınevi ve Eylül 2000 tarihinde listede alb tanecek kitapları var yayınlanan. Bu konuda söylenecek şerhler bizim beklentilerimiz ve ileriye dönük yansımaları anlatacaktır büyük ol Sanal yayınevimizin iki temel düşünce kurulurken: Özgün kitapları, iyi bir ele değerlendirme aşamasından

The screenshot shows the altkitap website interface. At the top, there's a search bar and navigation links. Below that, there's a section for featured books with a large image of a book cover and a small portrait of the author. The text on the page is partially obscured but seems to be related to the 'Neden Bu Kadarlık?' article.

This section features the altkitap logo and a featured book. The book is titled "Yeni Korkulu Kızlar..." by İbrahim Yıldırım. There is a small portrait of the author and a book cover image. The text below the title is partially obscured but appears to be a short review or description of the book.

Tüm dünyaya
 ücretsiz Türkçe
 kitap sunan
 ilk ve tek
 yayınevi...

www.altkitap.com

Hayatın en küçük dayanak yüzey(ler)inde düşmeden durmak bana göre değil. Bir sonraki adımda düşüşümün denetim altına alınması hep benim iyiliğim için olsa da (gene de) kuşkularımı arttırmaya devam eder bu fikir. Paranoyanın sınırlarına erişmiş, bir nevi sınırsızlığa ermişsinizdir. Üstelik tımarhanelerin bizzat kendisi Michel Foucault'dan bile daha büyüleyici gelmektedir. İyilik, güçlüden yananın, çerçeveleri belirleme doğruluğuna ve erdemine erişmiş totaliter bilincin, diyelim ki modernitenin sevip saydığı bir kavramdır. Düşüşünüzde umulanın tersine kötülük yoktur; kötülük sadece "iyilik" prensibini dayatmacı bulduğunuz için bu çerçeveden bakan gözlerin size kara çalmasıdır.

Denge Toprağı'na çıkmayı kim ister?

Ben istemem.

Öznel bir yaklaşım: Canım geleneksel anlamıyla dengeyi hiç ama hiç çekmiyor şu aralar, belki bu yüzden.

Boşlukta öznel bir duruş: Elimde 70'li yıllardan kalan bir sözlük var. Denge için şöyle diyor: "Devimsiz bir cisim üzerine etki yapan kuvvetlerin, o cisimde bir devim meydana getirmemeleri ya da devimli bir cismi etkileyen kuvvetlerin o cismin yörüngesini ve hızını değiştirmemeleri durumu."

O cisim benim -ama o sözlükteki cisim değil. İlla bu sözlüğe bağlı kalmam gerekiyorsa kendimi ifade etmek için başka bir sözcük seçmenin zaruri olduğunu düşünüyorum. Muvazenesiz bir cisim olmayı tercih ediyorum bu yüzden. Kimbilir belki de, devinimsizliğimin, kendisine etki yapan kuvvetlerce tanımlanmasını ve bu yolla meşrulaştırılmasını istemediğimden. "Ya da" bölümünden sonrası ise beni hiç ilgilendirmiyor. "Ya da" diye devam eden cümleleri Kartezyen teorinin o büyük düalizmine eş buluyorum çünkü. İlgilendirmiyor, çünkü bu teorinin ileri sürdüğü düalizmin yarattığı düaliteyi bize gerçekmiş gibi dayatmaları anlamına geliyor.

Söz konusu öğretisi şöyle geliyor, dallanıyor, budaklanıyor, içimize şırınga ediliyor: Hayatta bazı sınıflar bazı sınıfları ezer, bazı topluluklar sömürülür, bazı topluluklar da sömürür; büyük güçler karşısında ezik ve eğik durmaktan başka bir hayat prensibi de yoktur..."Kaderinize razı olun," diyor ve ekliyor: "Hayatınızda -düşmeden durmaya devam edin."

Düşmeden durmayı kim ister? Hayatta bütün durakların bir devinim için var olduğunu kim, ama kim unutmak ister?

Ben istemem. Hayatın en küçük dayanak yüzey(ler)inde düşmeden durmak bana göre değil. Bir sonraki adımda düşüşümün denetim altına alınması hep benim iyiliğim için olsa da (gene de) kuşkularımı arttırmaya devam eder bu fikir. Paranoyanın sınırlarına erişmiş, bir nevi sınırsızlığa ermişsinizdir. Üstelik tımarhanelerin bizzat kendisi Michel Foucault'dan bile daha büyüleyici gelmektedir. İyilik, güçlüden yananın, çerçeveleri belirleme doğruluğuna ve erdemine erişmiş totaliter bilincin, diyelim ki modernitenin sevip saydığı bir kavramdır. Düşüşünüzde umulanın tersine kötülük yoktur; kötülük sadece "iyilik" prensibini dayatmacı bulduğunuz için bu çerçeveden bakan gözlerin size kara çalmasıdır.

Beyaz olmayı kim ister?

Ben istemem. Beyaz olmak bütün renkleri emip içinde tutmadan, sentezlemeye girmeden yansıtmak anlamına gelir. Beyazın karşısındaki siyahsa içinde yaşanmışlıkları, soru işaretlerini tutan, ille de tutan, unutmayan, asla unutmayan bir duruş gerektirir.

Sahi ya, beyaz olmayı kim ister?

Diyelim ki ben
Madam
Curie'yim. Evet
evet, iki Nobel
ödülü
kazanmama
karşın Bilimler
Akademisi
üyeliğim sırf
kadın
olduğumdan
ötürü
reddedildiği için
böyleyim.
Tarihteki
sessizliğimi, bu
aşamada bozmuş
bir Curie'yim.
1911 yılından
günümüze
ulaştığımızda
sağlam, dengeli,
tutarlı, "iyi" ve o
buyurgan
sistemin X
ışınlarına tabi
tutulduğunda
nasıl da çürük ve
bozuk olduğunu
görem, gösterenim.

Ben istemem. Neden dersiniz ben siyah bir Papua Yeni Gineliyim. Papua Yeni Gine'li bir kadını ben. Beyaz olmak istemem. Kafamda hep şu soru: Beden, akıl ve elbette düzenin toplumsal ve kültürel bir biçimde oluşturulduğu modern Batı toplumlarının bağrında, yani bilimin evrensel ve nesnel olgular üzerinden ürettiği bu toplumlar ve düşüncelerin tam ortasında nasıl bir yere sahiptir ben ve bedenim? Bu düzenle birlikte örgütlenmiş beden ve beyin imgesi önünde, denge kavramının hayatıma sabitlediği dar alanda nereye kadar kendim olabilirim? Düzen ve nesnellüğün yanıma uğrayamadığı kimliğim, yani onların önündeki kimliksizliğim.

Öyleyse Düzeni kim ister, Nesnellüğü kim ister?

Ben istemem. Diyelim ki ben Madam Curie'yim. Evet evet, iki Nobel ödülü kazanmama karşın Bilimler Akademisi üyeliğim sırf kadın olduğumdan ötürü reddedildiği için böyleyim. Tarihteki sessizliğimi, bu aşamada bozmuş bir Curie'yim. 1911 yılından günümüze ulaştığımızda sağlam, dengeli, tutarlı, "iyi" ve o buyurgan sistemin X ışınlarına tabi tutulduğunda nasıl da çürük ve bozuk olduğunu görem, gösterenim.

Röntgenlenmeyi kim ister?

Ben istemem. İri göğüslü, "image maker"larından aldıkları direktifler doğrultusunda "ben artık salak değilim, zekiyim, çok zekiyim"i kırk bin defa söylemiş ve bu yüzden öyle olmuş, özgür ve dengeli olanlarına bırakırım röntgenlenmeyi. Dengeyi ve denge toprağını, parayı, pulu, kadınlığı, erkeklığı, toplumsallığı, iyi kalpli ve duygusal olmayı, romantikliği, fedakarlığı, özveriye, vatanseverliği, adları, sıfatları...

Son söz: Salak olmayı kim ister?

Ben isterim. Onlar bu kadar zeki, bu kadar bilimsel, bu kadar iyi kalpli, bu kadar gerçekçi, bu kadar namuslu ve dahası ve dahası oldukları için. Bu "dahalıklarıyla" denge toprağını istila ettikleri için, var oluşlarını bu "dahalıklarıyla" kutsadıkları için. Bu "dahalıklarıyla" oluşturdukları yaşam söylevlerinden artık yaşayamaz hale geldiğimiz için biz "dahasız dengesiz cibiliyetsizler".

Yaşamak, hele ki insanca yaşamak istiyorsak ayakta durmalıyız. İnsanın ayakta durabilmesi için öncelikle dengesini koruması gerekir. Fizyolojik olarak denge mekanizması göz, iç kulak, serebellum ve derin duyuvar sayesinde gerçekleşir. Tam dört ayrı mekanizma sırf dengemiz için seferberdir, birinin yokluğunda diğerlerinin görevi hassaslaşsa da, denge sağlanabilir. İki ayağının üstünde durmayı başaran insan, önce doğal çevresiyle dengesini kurmak zorundadır. Isıya göre örtünme, bitki örtüsü veya avlanma şartlarına göre beslenme gibi. Doğayla denge kurulduğunda sıra içinde yaşadığı toplumla dengeyi kurmaya gelmiştir.

Kendini merkezde tutmayı beceremeyen insan, başkaları içinde çözülmeye başlar. Aslında bu kendinden uzaklaşmaktan çok kendine doğru bir uzaklaşma olarak da adlandırılabilir. Yabancılaşma, davranışla grup içi davranışın reddiyle ve bu reddin sonuçlarıyla ilgilidir. Dengesizlikten, yabancılaşmış davranışın bu sonuç deneyimini anlayabiliriz. Dengesizleşme, kişinin kendisinin ya da gruptaki diğer insanların davranışlarına yabancı bir sürece kapılma duygusudur. BU EVRENSEL BİR YANILSAMANIN DENEYSEL YAN ÜRÜNÜDÜR!

Yaşamak, hele ki insanca yaşamak istiyorsak ayakta durmalıyız. İnsanın ayakta durabilmesi için öncelikle dengesini koruması gerekir. Fizyolojik olarak denge mekanizması göz, iç kulak, serebellum ve derin duyuvar sayesinde gerçekleşir. Tam dört ayrı mekanizma sırf denge için seferberdir, birinin yokluğunda diğerlerinin görevi hassaslaşsa da, denge sağlanabilir. İki ayağının üstünde durmayı başaran insan, önce doğal çevresiyle dengesini kurmak zorundadır. Isıya göre örtünme, bitki örtüsü veya avlanma şartlarına göre beslenme gibi. Doğayla denge kurulduğunda sıra içinde yaşadığı toplumla dengeyi kurmaya gelmiştir. Malumunuz insan sosyal bir hayvandır ve kimse tanrısıyla başbaşa yaşayamaz (bilemediği istisnalar da kaideyi bozmaz). En son olarak, sanki tüm bunlar yetmezmiş gibi bir de insanın iç dengesini kurması ve koruması gerekmektedir. Biyolojik dengesizlikler çeşitli fizyolojik hatta ruhsal hastalıklara neden olur. Mesela tiroid fazla çalıştığında kişide manik belirtiler görülebilir, hipotiroid birisi ise melankolik eğilimler gösterebilir, kolesterolün yüksek olması kişiyi depresif yapabileceği gibi ani düşüşü de ajitasyona sebep olabilir. Kısaca diyebiliriz ki iç dengemizin yanında beden dengemizi korumak da ayakta kalabilmemiz için şarttır üstelik bunlar yapısal olarak birbirlerinden farklı olmakla birlikte dengemiz üzerinde etki benzerdir.

Akli dengesizlik nedir? Çok bilindik ve basit tanımını yaparsak psikopatoloji içsel güçler arasında ve / veya bunlarla çevre arasında bir dengesizlik ya da çatışma durumudur. Nasılsa en rahatsız kişilerin bile sağlıklı anları olabilir, aramızdaki sağlıklı kişiler de zaman zaman patolojik davranışlar gösterebilirler. Ruh sağlığı, en geniş anlamıyla, kişinin zihinsel güçlerinin kendi aralarında ve bu güçlerle çevre arasında bir denge durumudur. Başka bir deyişle ruhi denge optimum uyum halidir diyor Edwin R. Wallace. Çevre ile uyum olmadığımız oranda sağlıklı kabul ediliyoruz. Her psikolojik rahatsızlığı olan insan hem iç hem de dış dengesini kaybetmiş değildir. Dış dünyaya karşı son derece dengesiz hareketler gösteren ancak iç dengesi ile sorunu olmayan hastalar da vardır. Onların sorunu sadece dış uyum sağlayamamak; yani kabaca dış dünyaya ayak uyduramamaktır. Bu düşündüğümüzde aslında kafamızda dünyanın en dürüst insanların canlanmasını gerektirmektedir: kendi içlerinde dengeli ancak dış dünyaya uyum sağlayamayan yani savunma mekanizmalarının, boyalı maskelerin, ikircil oyunların arkasına saklanamayan insanlar. Ve medeni toplumlarda onlara ruh hastası, dengesiz veya deli denmekteyiz. Farkındalığın üst sınırlarında gezen insanlar için toplum önünde veya arkasında delirmeniz ve hassas dengeleri korumak gerçekten zordur ve zeka gerektirir.

Toplumsal hayata bizleri hazırlayan ilk ve şüphesiz en baskıcı dış etken olan aile dayatır, öğretir, yargılarını, zevklerini, inançlarını, davranış modellerini hatta muhakemesini sürekli aktarır; sonra daha büyük gruplar devreye girer, okul, arkadaş, komşu, televizyon elele verip öğretirler, marşlar ve ulusal değerler ezberlenir. Henüz kendine yetemeyen bireycikler sürekli alır, şişer, kasar, kendi güdülerini, içsel seslerini ve ekolarını bastırır, ezilir büzüşür ve insanlığından çıkmak pahasına sosyal ve sağlıklı insan olur. Çadır tiyatrosunu andıran bu derme çatma hayatlarda, denge pamuk ipliğine sarmalanmış da olsa kurulmuştur.

Bilindiği gibi içsel dengemiz üç yapının üstüne oturmaktadır. İd, ego, superego. Meşhur aysberg teorisine göre suyun altında kalan en büyük kısım id, yani bilinçaltı dinamikler tarafından oluşturulmaktadır, sonra egomuz yani ben'imiz gelir, superego yani ideal insanımız ise diğerlerine göre en küçük alanı kaplamaktadır. Ancak boyutları ve ağırlıkları ne olursa olsun önemli olan şey intrapsişik dengemizi koruyabilmemizdir. Bunun her zaman mümkün olamadığını bilmeliyiz, en sağlıklı gözükten insanlar bile çatışmalarla mücadele eder. Freud' e göre kültürle biyoloji arasında ateşkes durumu olduğunda denge; savaş durumu olduğunda çatışma oluşur. Çatışmalarımız ağırlaşır veya sıklaşırsa veya bunlarla başa çıkma yöntemlerimiz uyumsuzsa yani toplumca onaylanmıyorsa, ruh hastalıkları etiketlerinden biri bize de yapıştırılabilir. İç dengemizde veya dış dünyayla kurduğumuz dengemizde ortaya çıkan çatışma durumları bizi dengeyi tekrar kurma yoluna sokar. Bu yolda karşımıza çıkan ilk şey savunma mekanizmalarıdır. Savunma manevramız başarılıysa belirli bir denge kurulur. Ancak bu manevralar ne pahasına yapılır, nerelerden neler alır götürür onu da unutmamalıyız -denge acısız olmaz-.

Delirmemek ... sosyal hayat tarafından dışlanmamak .... tımarhaneye kapatılmamak ... istediklerimizi yapabilmek ... kısaca, görece özgürlüğümüzü ve "ben"imizi koruyabilmek için denge sağlamak zorundayız. Aldığımız her karar bize alternatifler sunan hayat denen şu yolda ileriye dönük yaptığımız bir yatırımdır aslında ve önemli olan homeostaziye korumaktır, her ne pahasına olursa olsun korumak.. Vücut ısısı 36,7 dereceye programlı insanın vücut ısısının yükselmesi vücudunun dengesini bozar gibi gözükse de aslında vücut sağlığını yeniden kazanabilmek için verdiği savaşın sonucudur. Tek başına homeostazi gibi mükemmel yakın işleyen bir sabitleme ve devamlı dengede tutma sistemi bile karşımıza iki başlı bir canavar çıkartıyor aslında.

Neden denge? Evrende ayakta kalabilmek için dengeye ihtiyacımız var. Bu kadar çok dengeyi bilinçli veya içgüdüsel hesaplamak, ayarlamak, bozmamak; biyolojik, fiziksel ve zihinsel olarak ne kadar mükemmel yaratıklar olduğumuzu ve aynı şekilde kendimiz gibi mükemmel bir doğanın parçası olduğumuzu mu gösteriyor. Yoksa denge kurmak zorunda kalmak aslında zayıflıklarımızı örtmekten başka bir şey değil mi. İç veya dış çatışma yaşamadığı, id veya egosu dürtülmediği sürece kendiliğinden bir denge içinde kendisini adeta kamufle ederek yaşayabilir insan: kendinden bile habersiz, evrensel bir yanılısama içinde. Kişi hayatını feda ettiği noktada -ki zaten bunun bilinci kendinde oluşmamıştır ve ego gelişimine müsaade veya yol verilmedikçe de oluşamayacaktır- kendi alt düzey mantığında talep ettiği doyum/haz ile tatmin noktasını yakalıyorsa bu kişi o kadar dengededir. Fakat bu kişi alenen yetersiz değil midir?

Bu noktada dış baskı ne kadar fazlaysa, id ve oluşabildiği kadarıyla ego, o kadar aşırı bir doyuma ihtiyaç duyar...işte analarının aşkı uğruna hayatlarını feda eden ve bunu maalesef korteksin çok daha alt düzeylerinden gelen emirlere göre yaptığının dahi farkında olamayacak durumda olan erkekler buna en güzel örneği teşkil etmiyor mu? Toplumsal hayata bizleri hazırlayan ilk ve şüphesiz en baskıcı dış etken olan aile dayatır, öğretir, yargılarını, zevklerini, inançlarını, davranış modellerini hatta muhakemesini sürekli aktarır; sonra daha büyük gruplar devreye girer, okul, arkadaş, komşu, televizyon elele verip öğretirler, marşlar ve ulusal değerler ezberlenir. Henüz kendine yetemeyen bireycikler sürekli alır, şişer, kasar, kendi güdülerini, içsel seslerini ve ekolarını bastırır, ezilir büzüşür ve insanlığından çıkmak pahasına sosyal ve sağlıklı insan olur. Çadır tiyatrosunu andıran bu derme çatma hayatlarda, denge pamuk ipliğine sarmalanmış da olsa kurulmuştur. Ve insan kopmamak için dengesini kaybetmemek durumundadır. 7.6 ile sarsıldığımız günden beri doğa ve medeni kent yaşamımız arasında oluşturduğumuz tüm dengemizin birkaç saniyede yok olması, hem de bir daha onarılması imkansız gibi gözükten bir şekilde yok olması da bunun en acı örneği değil mi?

Neye elimizi atsak
altından denge
çıkmaya başladı...
Öncelikle ilk akla
gelen insan
bedenin
işleyişindeki
mükemmel denge,
oradan aynı
mantıkla diğer tüm
canlı
organizmalara
geçiveriyorsunuz ve
biliyorsunuz ki tek
hücrelilerde dahi
yaşamlarını devam
ettirebilmek
homeostazisin
devamlılığına
dayanmakta ve
tüm canlıların
oluşturduğu
ekolojik sistem de
dengenin ta
kendisi değil de
ne?

Deliliğin Tarihini yazan Michel Foucault'ya göre "Delilik ölümün daha şimdiden gelmiş halidir". Hayatın dengesi ancak ölümle varolabilir zira ölüm olmasa baş ve son olmaz yani sonsuzluk olur, sonsuzluksa dengeye yer vermez; buna gerek duymaz. Uzaysal boşlukta devinen herhangi birşeyin dengesinden söz edilebilir mi? Doğrusunu isterseniz bilmiyorum.

Denge kaybedildiğinde neler olabilir? Düşündükçe işin içinden çıkılmaz bir hal aldı... Neye elimizi atsak altından denge çıkmaya başladı... Öncelikle ilk akla gelen insan bedeninin işleyişindeki mükemmel denge, oradan aynı mantıkla diğer tüm canlı organizmalara geçiveriyorsunuz ve biliyorsunuz ki tek hücrelilerde dahi yaşamlarını devam ettirebilmek homeostazisin devamlılığına dayanmakta ve tüm canlıların oluşturduğu ekolojik sistem de dengenin ta kendisi değil de ne? Evet açıkça tüm doğa devamlılığı ve bütünlüğü sağlamayı amaçlayan denge üzerine tesis edilmiş bir büyük canlı. Peki bununla kalıyor mu? Hayır. Sosyoloji, toplumsal dengeler...politika, ülkeler arası dengeler....haberleri her seyrettiğimizde ortadoğudaki hassas dengelerin nasıl pamuk ipliğine bağlı olduğunu görüyoruz...

İnsanın hayatla alışverişidir denge, ve doğayla ve çevresiyle ve tanrısıyla... Dengenizi korumak için ne alıp ne vermeniz gerektiğini iç güdüleriniz ve aklınız gösterir...

Denge vazgeçtiğimiz arzularımızdır,

Denge yaşayamadığımız alt benliğimizdir,

Denge bastırdığımız öfkemizdir,

Denge hayatla matematiğin buluştuğu hesap noktamızdır,

Denge karar anımızdır.

Tülin K.'ye teşekkürler...

1. David Cooper, Psychiatry and Anti-Psychiatry, çeviren G. Sakarya Oral, Öteki Yayınevi (s. 27). (Yazar Evrensel Yanılma ile Freud' e gönderme yapmaktadır).

Kendini bomboş bir
mekanda
buluyorsun. Bu
bölünmemişlik
duygusu yüzünden
kendi gerçeğini
kaybediyorsun.
Ağaçların
bulunmadığı,
kuşların bile
uğramaktan
kaçındığı boş bir
arazinin ya da
önceki kiracısının
izlerini atmamak
için direnen
boşaltılmış bir evin
orta yerinde ellerini
beline koyup,
yaşamın her türlü
kalabalığına karşı
cesurca
dikilebildiğini
hissettiğin anlarda o
ilk aşkın gururunu
yaşıyorsun. Gölgele
bile barındırmayan
yalnız alanların
koku, sana hep
sevginin ilk kez
senin tarafından
nesneleştirildiği
günleri getiriyor.
Ama öyle huzurlu
yerlerde sonsuza
kadar kalamazsın.

"Sakin kıpırdama," diyorum Kiraz'a. Ama uzun süredir gözlerimden ayırmadığı gözlerinden, yanıma gelmek istediği belli oluyor.

Şu anı mı merak ediyorsunuz, şu ana gelene kadar yaşananları mı? Tabii ya, bunu sormam bile aptalca değil mi? Şu anı merak ediyor ama şu ana kadar yaşananları da öğrenmek istiyorsunuz. Oysa sadece, şu anda ne durumda olduğumu öğrenmekle yetinseniz her şey ne kadar da kolay olacaktı. Şu anda...

***

Sellice'ye bu sabah geldim. Şehir merkezine dokuz saatte ulaştım. Güneye doğru yarım saatlik bir yolculuktan sonra, köyün bozuk ve dolambaçlı yoluna saptım. Üç saate yakın süren tırmanış sırasında hararet göstergesi sınırı fazlasıyla geçtiği için iki kere mola verdim. Ardi arkası kesilmeyen bahar yağmurları nedeniyle çamur haline gelmiş yolda ilerlemenin zorluklarına karşın, sabahın erken saatlerinde köye girdim. Terlemiştim, kendimi pis hissediyordum, uykusuzdum ama sonunda buraya gelmeyi başarmıştım. Üç gün önce çıkmaya karar verdiğim garip yolculuğun son durağından bir adım ötedeydim. Herşey, geçen yıl bir akşam eve geldiğimde yemek masasının üstünde bir mektup bulmamla başladı. Önünden her geçtiğimizde bizi büyüleyen kırtasiye dükkanından aldığımız büyük zarflardan birinin içinde, karımın not defterinden koparılmış kareli kağıda yazılan kısa bir mektuptu bu. Meltem, artık bu evliliği sürdürmek istemediğini ve beni terkettiğini yazmıştı. Kağıdı katlayıp tekrar zarfın içine yerleştirmiş, resmi belgelerin ve faturaların durduğu çekmeceye koymuştum. Sonra bir gün önceden kalan zeytinyağlı pırasayı ve makarnayı yiyip, televizyon seyretmiştim. Uykumun geldiğini hissettiğim anda yatağa yatmış ama sabaha kadar uyuyamamıştım. O geceden sonra da doğru dürüst uyuyamadım zaten. Her akşam geç saatlere kadar oturuyor, uykumun geldiğini hissedip yatıyor ve sabaha kadar uyuyamıyordum. Kimi gün sabaha karşı yorgunluktan baygın düşüyor ve renksiz bir uykunun kollarında beni bekleyen kâbusa doğru koşuyordum.

Kendini bomboş bir mekanda buluyorsun. Bu bölünmemişlik duygusu yüzünden kendi gerçeğini kaybediyorsun. Ağaçların bulunmadığı, kuşların bile uğramaktan kaçındığı boş bir arazinin ya da önceki kiracısının izlerini atmamak için direnen boşaltılmış bir evin orta yerinde ellerini beline koyup, yaşamın her türlü kalabalığına karşı cesurca dikilebildiğini hissettiğin anlarda o ilk aşkın gururunu yaşıyorsun. Gölgele bile barındırmayan yalnız alanların kokusu, sana hep sevginin ilk kez senin tarafından nesneleştirildiği günleri getiriyor. Ama öyle huzurlu yerlerde sonsuza kadar kalamazsın. Kuşlar gelir ya da eşyalarla dolar odalar. Kuşlar uçsuz bucaksız yeşillikte ağaçların yükselmesini istercesine oraya buraya tohumlar savururlar. Sandalyeler, masalar, dolaplar, vazolar, resimler sanki o ilk aşkın izlerini yok edip sonraki hayatlarının izlerini daha belirgin hale getirmek istercesine dizilirler sırayla. Gölgele sarar çevreni. O anda kaçmak istersin. Bir süre daha ilk aşkınla yalnız kalabilmek için koşarak uzaklaşmaya çalışır ama sağında solunda duran ağaçlara, sehpalara, koltuklara takılır yere düşersin. Düşersin, düşersin, düşersin...

İşte bu korkunç kâbuslarımdan hep o düşme anında uyanırdım. Yatağımda doğrulur, nefes

Meltem'in evi
terkedip annesinin
evine gitmesinden
kısa bir süre sonra
tek celsede
boşanmıştık. Taraflar
anlaşmıştı, çocuk
yoktu ve şiddetli
geçimsizlik bir
evliliğin
noktalanması için
yeterli nedendi.
Mahkemeye gitmek
istememiş ama
davanın
uzayabileceği
düşüncesiyle
avukatın sözünü
dinlemiştim. Meltem
de oradaydı.
Duruşma salonuna
girmeden önce biraz
konuşmuştuk. Keyfi
yerindeydi.

nefese odadaki eşyaları incelerdim. Sokak lambasından vuran ışıkta gölgeleri üstüme doğru uzanan eşyaları. Uzanır, gözlerimi kapatıp o bomboş alanlara kaçmak isterdim tekrar. Ama yapamazdım. Çünkü hayaller gibi kâbuslar da çabuk terkeder insanı.

Meltem'in evi terkedip annesinin evine gitmesinden kısa bir süre sonra tek celsede boşanmıştık. Taraflar anlaşmıştı, çocuk yoktu ve şiddetli geçimsizlik bir evliliğin noktalanması için yeterli nedendi. Mahkemeye gitmek istememiş ama davanın uzayabileceği düşüncesiyle avukatın sözünü dinlemiştim. Meltem de oradaydı. Duruşma salonuna girmeden önce biraz konuşmuştuk. Keyfi yerindeydi. Evi aniden terkettiği için üzgün olduğunu ama kavgalı bir ayrılıktan korktuğu için böyle yaptığını söylemişti. En azından bizim çıkıp gidebilecek kadar cesur olmalıydık. Eşyalarının çoğunu göndermişim ama unuttuğum bir kaç şey vardı. Çantasından not defterini çıkarıp, kareli kağıdın üstüne istediği şeylerin bir listesini yapmıştı. Listeyi katlayıp cüzdanıma koyarken hep yanımda taşıdığım vesikalık resmini görünce gülümsemişti. Sonra da boşanmıştık.

Aklıma birden radyoyu kapatmak geliyor. Biraz öncesine kadar normal çalışan radyo, durumun garipliğini anlamış gibi hisirtirler ve cızırtılar dinletmeye başladı. Gözlerimi kapatıp, kendimi anlamsız hisirtirlerin büyüdü dünyasına bırakıyorum...

Sellice, Okan'ın anlattığından da garip bir köydü. Resimlerde ya da filmlerde gördüğümüz, ilkokul şarkılarında resmini çizdiğimiz köylerden çok farklı, birbirlerinden oldukça uzağa yapılmış tek katlı beyaz evlerden başka bir şey görülmeven bir yerd. Asıl gitmek istediğim yere yani Ayantepe'ye nasıl ulaşabileceğimi öğrenmek için birilerini görmeliydim. Ama bu garip köy yabancıları daha da yabancılaştırmak istercesine sessiz, nefessiz duruyordu karşımda. Arabamı köyün meydanı olduğuna inandığım bir boşluğa parkedip, bir saat kadar yoldan birilerinin geçmesini, meraklıların ne aradığımı sormasını bekledim. Evlerden birinin kapısını çalmaya korkuyordum. Bu köyün insanı tedirgin eden bir yalnızlığı vardı. Bu dünyaya ait olmadığını anlayana kadar yalnız kalmanızı, sonra da çekip gitmenizi ister gibiydi. Sabrettim. Öğleye doğru arabadan inip uyuşan bacaklarımı açmak için gerine gerine yürümeye başladığımda karşıdaki tepeden genç bir çocuğun geldiğini gördüm. Saatlerdir beni gözlemiş, yaptığım her hareketi incelemiş ve kişiliğimi tümüyle çözümlemiş bir psikolog edasıyla yanıma yaklaşmış "Ayantepe'ye şu yoldan gidilir. Ama arabayla gidilecek yol değildir, dikkatli olun," dedi. Bir şeyler sormak için ağzımı açtığımda çoktan arkasını dönmüş, köyünün kendine has yalnızlığına doğru yürümeye başlamıştı. Dinlediklerimden garip bir yerle karşılaşacağımı biliyor ama bu kadarını da ummuyordum doğrusu. Gencin gösterdiği yöne, bir yılanın zehirli ağzına doğru uzayan vücuduymuşçasına kıvrıla kıvrıla giden yola baktım. Bir an durdum. Ama durmamalıydım. Arabama bindim ve yolculuğumun son durağına ulaşmak üzere hareket ettim. Şerbetçi'yle buluşmaya hazırım artık.

Sol ayağım karıncalandı. Kıpırdamak istiyorum ama bunu yapmamam gerektiğini biliyorum. İnsan durmayı da bilmeli...

Uykusuzluk işimi yapmama engel olmuyordu. Kimi gece hiç uyumadan kimi gece de garip bir kâbusun tuzağına düşeceğim kısa bir uykunun ardından işe gidiyordum. Bir iki bardak kahveden sonra toparlanıyor, gün boyunca başka hiç bir şey düşünmeden çalışıyordum. Ama bir süre sonra patronum, izin kullanmak isteyip istemediğimi sordu. Yorgun göründüğümü, gözlerimin altında mor halkalar oluştuğunu, yaşadığım sıkıntıyı anlayışla karşıladığını ve bu zor günlerimde bana destek olmak istediğini söylüyordu. Kendimi iyi hissettiğimi, çalışmanın beni rahatlattığını, izne ayrılmak istemediğimi söylediysem de fayda etmedi. Sonuçta yıllardır hizmet verdiğim şirketim, başarılı çalışmalarımın ödülü olarak, bunalımdan çıkana kadar "süresiz izin" verdi. O akşam eve giderken bakkaldan yarım ekmek ve bir küçük kutu barbunya pilakisi aldım. Karnımı doyurduktan sonra televizyon seyrettim. Televizyonda

Bomboş bir bahçede
zürafalar
görürsün. Dişi
zürafa dünyanın en
hüzünlü
canlılarından biri.
Hüzünlü olduğu
kadar çaresiz. İnce
uzun bacaklarını
kırarak oturamadığı
ya da yan yatmayı
başaramadığı için
doğum sırasında
olduğu yüksekten
düşecek olan
çocuğunu kaybetme
korkusuyla geçiriyor
hamilelik dönemini.
Sonra doğum anı
geliyor. Yüzyıllardır
süren gelenek
değişmiyor ve
doğanın zürafaya
verdiği kabiliyetsizlik
sonucunda
yüksekten düşerek
doğmak zorunda
olan bebek zürafa,
ilk nefesinden
itibaren bir yaşama
savaşına başlıyor.

güneş yanığı teni yağlanmış, her bir kasının arası kalemle çizilmiş, yüzündeki mutlu ve kararlı ifadeyi hiç kaybetmeyen bir adam karın kaslarını nasıl geliştirebileceğimizi, yağlarımızı nasıl eriteceğimizi, sırt ağrılarımızdan nasıl kurtulacağımızı, bütün bunlar sayesinde yarınlarımıza nasıl umutla bakacağımızı anlatıyordu. Çevresindeki mayolu kızlar adamın kas dolu vücuduna, "Mmmm, ne kadar harika bir vücut, biz bu adamı hiç terketmeyelim," der gibi gurur ve istekle bakıyorlardı. Geçen hafta bu aletten aldığım ve yorgunluktan bitkin düşüp uykuya yenilebilmek için saatlerce nasıl çalıştığım aklıma gelince sinirle kanalı değiştirmiştim. "Aniden misafiriniz geldi ve ikram edecek bir şeyiniz mi yok? Dert ettiğiniz şeye bakın. Onlar içeride tatil fotoğraflarınıza bakarken, beş dakikada, meyveli, çikolatalı, dondurmali bir pasta yapıp, bu ani baskını mükemmel bir davete çevirmek artık çok kolay." Kadının biri, yapıştırma bir gülümseyişle beş dakikada puding yapıp, hazır pasta kalıplarının üstüne döküyor ve baskıncı misafirlerini mat ediyordu. Herkes şaşkın, herkes mutlu... Biz de çok mutluyduk. Bizim de dostlarımız gecenin bir yarısında, hiç beklemediğimiz bir anda baskın verirdi. Pasta yapamazdık, altın sarısı şekerliklerimiz yoktu, ikimiz de harika vücutlara sahip değildik galiba. Ama bir parça kek, biraz peynir ve bir şişe şarapla misafirlerimizi şaşırtmayı bilirdik yine de. Herkes gittikten sonra kalan şarabı bitirir, sonra sevişirdik. Ağzımızın şarap kokmasına aldırmadan sıkıca sarılır, uyurduk. Öyle gecelerde uyku, yorgun bedenlerimizin birbirinde dinlenmesi anlamına geliyordu. Oysa şimdi sadece yeni bir kâbusa açılan bir kapı...

Bomboş bir bahçede zürafalar görürsün. Dişi zürafa dünyanın en hüzünlü canlılarından biri. Hüzünlü olduğu kadar çaresiz. İnce uzun bacaklarını kırarak oturamadığı ya da yan yatmayı başaramadığı için doğum sırasında oldukça yüksekten düşecek olan çocuğunu kaybetme korkusuyla geçiriyor hamilelik dönemini. Sonra doğum anı geliyor. Yüzyıllardır süren gelenek değişmiyor ve doğanın zürafaya verdiği kabiliyetsizlik sonucunda yüksekten düşerek doğmak zorunda olan bebek zürafa, ilk nefesinden itibaren bir yaşama savaşına başlıyor. İşin acısı bu ilk savaşında düşman bir anlamda annesi. Doğum sırasında anne zürafanın altına bir ağ gerilmesi gerektiğini düşünüyorsun. Sonra bir anda kendini göbeğinde bir kordonla düşerken görürsün. Hafif ıslak, şaşkın ve çirliçiplak, aşağı doğru süzülürsün. Altında ağ yoksa düşüp ölebilirsin. Kısa bir an tepende ne olduğuna bakıyorsun, sonra gözlerin ya ağ yoksa korkusuyla aşağı doğru dönüyor ve aşağıda...

Aşağıya bakmak istiyorum. Bakmamam gerektiğini biliyorum, bu sadece korkmama neden olacak. Ama kendime engel olamıyorum. Aniden annemin beni evimizin yakınındaki çocuk parkına götürdüğü günlerdeki neşem ve korkum aklıma geliyor. Kum havuzundaki kahkahalarımın, tahterevallide yukarıda olduğum anlarda nasıl da ağlamaya döndüğünü anımsayınca içim bir garip oluyor.

Bütün gün evde duruyordum. Bu zorunlu iznin, yıllardır okumak istediğim ama zamansızlıktan okumaya fırsat bulamadığım kitaplarla başbaşa kalmak için iyi bir fırsat olduğunu düşünüyordum. Bazı kitapların içinde Meltem'in notlarıyla karşılaşılıyor, altını çizdiği kelimelerden anlamlar çıkarmaya çalışıyordum. Romanlar, şiirler, öyküler... Her bir satırında bin anlam yüklü sayfalar. Altı çizili her söz, mutsuz evliliğimizin üstüne tutulan bir ışık gibi parlıyor, gözümü alıyordu. Bazen bütün gece boyunca bir sözün anlamı üstüne düşündüğüm, bu evlilikte uyumu bozan şeyin ne olduğunu anlamaya çalıştığım oluyordu. Evin içinde dolaşılıyor, aynı sözü, aynı sesle defalarca tekrar ediyordum. Yorulduğum anlarda yüzümü yıkıyor ve her defasında aynı sözü, banyodaki aynaya yansıyan şaşkın yüzüme bakarak haykırıyordum. Ama hiç bir şey değişmiyordu. Saatler geçiyor, gece karanlık ceketini omuzlarından sıyrılıyor ve ben uykusuz gözlerle günün ilk kahvesini hazırlıyordum.

Şerbetçi'nin hikâyesini böyle bir gecenin sabahında öğrenmiştim. Evden çıkmadığım o günler

Kendi hayatımı ne kadar tanıyorum? İnanmadığım, gerçekten bağlandığım, ardında sonuna kadar gitmekten çekinmediğim bir şey var mı? Birden kocaman bir kahkaha atıyorum. Delice bir kahkaha... Bu yolculuğa kovalamaktan korkmadığım bir şeye sahip olmak için çıkmamış mıydım? Arabanın içini kaplayan kahkaham Kiraz'ın şaşkın gözlerle bana bakmasına ve belli belirsiz inlemesine neden oluyor. "Aman," diyorum, "Sakın yanıma gelmeye kalkma."

boyunca Okan beni sık sık ziyaret ediyor, bir şeye gereksinmem olup olmadığını soruyordu. Bir iki saat kadar oturuyor, havadan sudan şeylerden sözederek beni, benden uzaklaştırmaya çalışıyordu. İşte bu ziyaretlerden birinde, bir askerlik arkadaşından duyduğu garip bir hikâyeyi anlatmıştı. Yıllar önce, Sellice köyünde yaşanan garip bir olaydı bu: Bundan kırk yıl kadar önce, sarp kayalıkların dibinde kurulmuş, hayvancılık ve tarımla uğraşan bu köyün halkına bir haller olmuş. Çoluk çocuk, genç ihtiyar, kadın erkek, bütün köy halkı, günün birinde uykudan kesilmişler. Önceleri, yorgunluğa, köyün sert havasındaki ani değişikliklere vermişler uykusuzluklarının nedenini, önemsememişler. Ancak günler geçip de bu illet, veba gibi herkese yayılınca, türlü sorun baş göstermiş. Herkes birbirine sert davranmaya, durup dururken kavga çıkarmaya, kötü sözler söylemeye başlamış. Köyde huzurdan, sevgiden, saygıdan eser kalmamış. Yakın köylerden birinden gelen nefesi kuvvetli üfürükçünün duaları da fayda etmeyince ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Belki de bu çaresizlikler yüzünden, köyün öksüz delisinin "Ben size öyle bir macun hazırlarım ki, yeniden gecenizi gece, gündüzünüzü gündüz kılarım," sözünü yabana atamamışlar. Bütün gün sarp kayalıklarda, tarlalarda dolaşip bitkilerle konuşan, kendi yaptığı kovanlarda arılarla haşır neşir olduğundan elleri hep yapış yapış olan ve bu yüzden de herkesin Şerbetçi diye çağırdığı öksüz genç, köyün yaşlılarından üç gün üç gece vakit istemiş. Sonra da vurmuş kendini dağlara. Ne yapacak diye merakla peşine düşen köyün gençleri, zavallının günlerce arılarla ve otlarla konuştuğunu görmüşler. Üçüncü gecenin sonunda bir bakraçla çıkagelmış Şerbetçi. "Yatsıdan sonra kapı kapı dolaşip, hepimize birer kaşık bu macundan vereceğim. Yarın sabah kuşluk vaktinde de hayır duanızı almak için elinizi öpmeye geleceğim," demiş. Kimileri inanmamış, kimileri daha kötü olamaz ya diye düşünmüş, kimileri de aç kurt gibi saldırmış Şerbetçi'nin macununa. Ertesi sabah kuşluk vaktinde çok az insanın hayır duasını alabilmiş öksüz genç. Çünkü macun öyle güzel bir huzur vermiş ki, köylünün çoğu öğlene doğru. ancak uyanmış. Yıllarca deli dedikleri, kapılarında kovdukları Şerbetçi, bir anda köyün en değerlisi olmuş. Çeşit çeşit yemekler, tiftik kazaklar, keçeden yelekler, cepli pantolonlar, kösele ayakkabılar vermişler. Sıcak yerde uyuması için evine davet eden bile olmuş. Ama o hiç bir ağırlamaya rağbet etmemiş. Sabahları herkesin elini öpüp hayır dualarını aldıktan sonra, dağlara gidiyor akşam macun dolu bakracıyla, tepeden yılan gibi kıvrıla kıvrıla inen yolda görünüyormuş. Akşam yemeğini yeni yemiş olan köylüler hemen kapıya dikiliyor ve ellerindeki küçük kaplara adam başı birer kaşık macun konulmasını bekliyormuş. Kısa sürede köy yine eski havasına bürünüvermiş. Yaşlılar birbirlerine selam veriyor, gençler çeşme başında şen kahkahalar atıyor, çocuklar eskisi kadar büyük bir neşeye çelik-çomak oynuyormuş. Ama bir gün, hastalanan köpeğiyle ilgilendiğinden dağlara geç gitmek zorunda kalan Şerbetçi, kendisi yokken kasabadan atlı adamların geldiğini ve köylülerden kavanozlarla macun aldıklarını görmüş. Karşılığında da para veriyorlarmış. Şerbetçi'nin çoktan dağlara gittiğini düşünen köylüler rahatça alış verişlerini yaparken, o sessizce Ayantepe'nin yolunu tutmuş, bir daha da onu gören olmamış.

Kendi hayatımı ne kadar tanıyorum? İnanmadığım, gerçekten bağlandığım, ardında sonuna kadar gitmekten çekinmediğim bir şey var mı? Birden kocaman bir kahkaha atıyorum. Delice bir kahkaha... Bu yolculuğa kovalamaktan korkmadığım bir şeye sahip olmak için çıkmamış mıydım? Arabanın içini kaplayan kahkaham Kiraz'ın şaşkın gözlerle bana bakmasına ve belli belirsiz inlemesine neden oluyor. "Aman," diyorum, "Sakın yanıma gelmeye kalkma."

Yol boyunca Meltem'i düşündüm. Gözümün önüne çeşitli görüntüler geliyordu. Olağanüstü güzellikteki boynunu, ince ellerini, güneş ışıklarının oyunlar yapmayı sevdiği saçlarını hatırlamaya çalışıyordum. Olmuyordu... Okan'ın anlattığı hikâyenin büyüüne öylesine kapılmışım ki, ertesi gün yola çıkmaya karar vermişim. Küçük bir çanta hazırlamışım

Zamanı
algılayamıyorsun.
Böylesi bir duygudan
arındırılmışsın.
Sadece güneş
doğduğunda
aydınlık, battığında
karanlık olduğunu
biliyorsun. Ama
alacakaranlığın
aydınlığı mı
karanlığı mı haber
verdiğini nereden
anlayacaksın?
Mutlulukla
mutsuzluk arasında
bir alacakaranlık
olup olmadığını
nereden
anlayacaksın?
Bomboş bir bahçede
oturmuş bunu
düşünüyorsun.
Birden ufuk
çizgisinde bir ışık
görüyorsun. Güneş
mi yükseliyor ay mı
bilemiyorsun. Tam
anlayacakken birden
her yer kararıyor.

kendime, bir kaç parça çamaşır, bir gömlek, bir kazak, tıraş takımı ve Meltem'in bir fotoğrafı. Kıvrıla kıvrıla uzayıp giden yolu tırmanırken, arabayı durdurduğumda bir daha kaldıramayacağımı düşünüyorum, bu yüzden bagajdaki çantadan fotoğrafı alma isteğime engel oluyordum. Ayantepe'nin nasıl bir yer olduğunu, onu nasıl bulacağımı, bulsam da konuşmayı başarıp başaramayacağımı bilmiyordum. Bütün bu belirsizliklere karşı vazgeçmeyi düşünmüyordum. O derin huzuru veren macun değildi merak ettiğim. Sadece böyle bir şeyin peşinde olsam bir eczaneye gider bir uyku ilacı ya da sakinleştirici alır, kâbusların uzağında bir uykuya dalmaya çalışırdım. Beni asıl ilgilendiren, Şerbetçi'nin nasıl arkasını dönüp gidecek kadar cesur olabildiğiydi. Ben hiç bir zaman bu kadar cesur olamamıştım. Ama şimdi, belirsiz bir hikâyenin, hatta belki de bir yalanın peşinde Ayantepe'ye tırmanıyordum. Oysa çocukluğumdan beri nasıl da korkardım yükseklerden. Annem ne zaman beni evimizin yakınındaki çocuk bahçesine götürüp tahterevalliyeye bindirse içim bir tuhaf olurdu. Aşağıda olduğumda üzülür, yukarı çıktığımdaysa düşmekten korkardım. Bir tahterevallide dengede durabilmek için, diğer tarafta oturanla aynı olunması gerektiğini, yıllar sonra bir gece eve gelip yemek masasının üstünde Meltem'in mektubunu bulduğumda anladım. Belki de yıllardır bildiğim bu gerçek, kendimle yüzleşmem için karşıma çıkmanın zamanını bekliyordu. Zaman, bana korkularımı verirken, karşılığında uykularımı çalıyordu.

Zamanı algılayamıyorsun. Böylesi bir duygudan arındırılmışsın. Sadece güneş doğduğunda aydınlık, battığında karanlık olduğunu biliyorsun. Ama alacakaranlığın aydınlığı mı karanlığı mı haber verdiğini nereden anlayacaksın? Mutlulukla mutsuzluk arasında bir alacakaranlık olup olmadığını nereden anlayacaksın? Bomboş bir bahçede oturmuş bunu düşünüyorsun. Birden ufuk çizgisinde bir ışık görüyorsun. Güneş mi yükseliyor ay mı bilemiyorsun. Tam anlayacakken birden her yer kararıyor. Karanlık, karanlık, karanlık...

Bir ara, tepeye arabayla çıkmamam konusunda beni uyaran delikanlıyı dinlemediğim için kendime kızdım ama artık dönemezdim. Dolambaçlı keçi yolu bittiğinde bulabildiğim bir düzlüğe park ettim. Akşamüstü olmuştu. Plastik şişede ısınmış suyun kalanını içtim. Torpidodaki kolonyalı mendille, ellerimi, alnımı, boynumu sildim. Terden sırlısklam olmuşum. Bomboş bir alandaydım. Ne yana bakmam, ne yana yürümem gerektiğini bilmiyordum. Arabanın önüne çököverdim. Bir sigara yaktım. Sonra bir sigara daha... Gelen giden yoktu. Tabii ya, yalandı herşey. Uykusuzluk çeken Sellice halkı, gizemli macun, Şerbetçi, hepsi yalandı. Tek gerçek, bir yalanın ardından buraya gelecek kadar deli olduğumdu. Cesaret diye adlandırmak istediğim şey aslında delilikti. Arabanın kapısını açıp, radyoda bir kanal ayarlamaya çalıştım. Garip bir şekilde, şehir merkezinden kilometrelerce ötede, bir dağ başında klasik müzik çalan bir kanal buldum. Güneş batana kadar oturup, müzik dinlemeye karar verdim. İşte tam o anda, sanki yerdeki bir delikten çıkmışçasına, nereden geldiği belli olmayan bir adamın bana doğru yürüdüğünü farkettilim. Gelenin o olduğunu biliyordum: Bu ufak tefek adam, Şerbetçi'ydi.

Sadece ardındakileri düşünüyorum şu anda. Benden çalınanları... Çaldıklarımı. Bir düşün peşinden çıktığım bu yolculuğu. Ağlamak geliyor içimden. Saatler önce bataryası boşalan cep telefonumu umutsuzca bir kere daha açmaya çalışıyorum. Olmuyor. Ağlamayacağım...

Küçük bir adamdı. Yıllardır dağlarda yaşadığı için saçı sakalı birbirine karışmış, yabanileşmiş bir adamla karşılaşacağımı düşünmüştüm yol boyunca. Oysa karşımda kel kafalı, sakalsız, aydınlık yüzlü, güleç suratlı bir ihtiyar duruyordu. Üstündekiler yırtık pırtık ama temizdi. Nasır içindeki ayakları çıplaktı. Sessizce gelip yanıma çöktü ve hiç bir şey demeden elini ağızına götürüp, sigara içer gibi yaparak ne istediğini belli etti. İlk nefesi çektiğinde boğulurcasına öksürmeye başladı. Sigaralarımız bitene kadar konuşmadık. Önümüzde uzayıp giden yeşilliği seyrediyorduk. Son nefeslerimizi çekip, sigaralarımızı

Şu anı mı merak ediyorsunuz, şu ana gelene kadar yaşananları mı? Anlatsam inancak mısınız? Karımın not defterinden kopardığı bir kağıda yazdığı notla beni terkettiğini, o geceden sonra bir daha uyuyamadığımı, ipe sapa gelmez bir hikâyenin peşinden buralara kadar geldiğimi, o garip hikâyenin kahramanıyla oturup sigara içtiğimi sonra da dönüş yoluna koyduğumu anlatsam inancak mısınız? Sanmıyorum. Ama eminim toprak yoldan inerken, aniden arabanın kontrolünü kaybettiğimi ve uçuruma doğru savrulduğumu söylersem inanırsınız.

söndürdükten sonra ayağa kalktım. Gitmem gerektiğini hissediyordum. Böyle yapmam onda bir güven duygusu yaratmış olacak ki, hırıltılı ama tok bir sesle konuşmaya başladı. Önce, macun almak için geldiysem hemen gitmemi söyledi. Hayır anlamında başımı salladım. "Aldattılar beni," dedi. Sellice halkına küsmüştü. Durmadan aynı şeyleri tekrar ediyordu. Ne dediğini anlamak zordu, kesik kesik konuşuyordu. "Bir avuç kağıt para için macunumu sattılar. Söyle onlara dönmem. " Laflarının arasında durup, uzun uzun çevreye bakıyordu. Sonra bir ara yüzüme baktı. "Sen de mi uyuyamıyorsun," dedi, "İstersen kendine macun yapabilirsin. Zor değildir, herkes yapabilir ama onlar anlamadılar. Biraz delibalin içine kediotu, binbirdelikotu, papatyaya, şerbetçiotu katıyor, üstüne de afyon sütü akıtıyordum, hepsi bu. Onlar için bir şey yapmayı seviyordum ama aldattılar beni." Belli ki sesine yabancı değildi, yıllardır kendi kendine konuşmuştu. Yabancı olduğu şey, bu sesin bir başkası tarafından duyulmasıydı. Hiç bir şey demeden bir sigara daha uzattım. Aldı. Neden burada olduğum konusunda acaba ne düşünüyordu? Beni kağıt para vererek macununu alan adamlardan biri olarak mı görüyordu? Daha önce hiç araba görmüş müydü? Müzik dinlemiş miydi? Neden hiç bir şey garip gelmiyordu ona? Belki gizli gizli köye hatta kasabaya kadar iniyor, yaşananları görüyor, belki de hiç bir şeyi merak etmiyor ve önemsemiyordu. Sigarası bitince keskin bir ısıklık çaldı. Yeşilliğin bilinmez bir köşesinden kurtla köpek arası, tüyleri yolunmuş, memeleri sarkık bir hayvan topallaya topallaya geldi. "Kiraz hem hamile hem hasta," dedi. "Kasabada Hacı Yahya'ya götür garibanı. O bir çaresine bakacaktır." Sonra ikimizde ayağa kalktık. Birden ellerime uzandı. Önce çekmeye çalıştım ama son anda bunu neden yaptığını anladım: "Hayır dualarım seninle Şerbetçi."

***

Şu anı mı merak ediyorsunuz, şu ana gelene kadar yaşananları mı? Anlatsam inancak mısınız? Karımın not defterinden kopardığı bir kağıda yazdığı notla beni terkettiğini, o geceden sonra bir daha uyuyamadığımı, ipe sapa gelmez bir hikâyenin peşinden buralara kadar geldiğimi, o garip hikâyenin kahramanıyla oturup sigara içtiğimi sonra da dönüş yoluna koyduğumu anlatsam inancak mısınız? Sanmıyorum. Ama eminim toprak yoldan inerken, aniden arabanın kontrolünü kaybettiğimi ve uçuruma doğru savrulduğumu söylersem inanırsınız. Çünkü bu hepinizin başına gelebilecek, eşinize dostunuza keyifle anlatabileceğiniz bir olaydır. Şu anda, arabamın tam ortasından uçurumun kenarında asılı kaldığımı söylediğimde, nefis bir sohbet konusu bulmuş olmanın heyecanı ile gözleriniz parlamıştır belki de. Ama daha çok bilgi sahibi olmak isteyebilirsiniz. Arabanın ön tarafı uçurumun üstünde, arka tarafı ise düşmemek için tırnaklarını kayaya geçirmiş bir korkak gibi yola tutunuyor. Bir çantadan ve Kiraz'dan oluşan arka tarafın hafifliği, motorun ve benim varlığımla ağır çeken ön tarafa karşı bir savaş veriyor.

İşte yine tahterevallideyim. Ne yukarıda olmak istiyorum ne de aşağıda. En zorunun bu olduğunu biliyorum ama dengede durmayı seviyorum. Dengede durabilmek için cesaretimle korkularımın aynı olması gerektiğini öğrendim artık. Dikiz aynasından, ayağa kalkmaya çalışan Kiraz'a farkedince "Sakin kıpırdama," diyorum. Beni anlayıp anlamadığını, korkup korkmadığını bilmiyorum. Uzun süredir gözlerimden ayırmadığı gözlerine bakınca içimden delice bir kahkaha daha atmak geliyor. Gülüyorum...

↓

İki Kilo Patates ve Demir Ağırlıklar

Bahar Tanyaş

yanlışpusula

Büyümenin bir sonraki dönemi yarı ilişkiseldir. Büyüyenle ilişki, büyüyen tarafından ortak bir varoluş olarak algılanır. Ancak bu ortaklıkta, büyüyen artık ihtiyaçlarının aslında büyüten tarafından karşılandığının farkındadır. Büyüyenin gözünde denge, büyütenin kendisidir. Büyüyenin ihtiyaçları tam olarak sağlandığı müddetçe denge sağlanmıştır. Acıkınca doyurulur, ağlayınca kucağa alınır, kusunca temizlenir, ıslanınca altı değişir. Yaşanan denge tatmine denk düşer.

Yeşim'e

O akşam kaptanı görmeye gittiğimde bana "denge" dedi. Denge... Ben ki şu hayatta dengeyi sadece pazarcının terazisinde, iki kilo patates ve karşısındaki demir ağırlıkta görmüşüm (ve o patates iki kilo değildir aslında). Benim denge hakkında söyleyecek neyim olabilir ki?

1. Bölüm – Büyüme

Büyüme bir yönüyle ileriye dönüktür. Bir yönüyle ise sabittir. Sabittir çünkü büyürken ihtiyaçlar vardır. Sonra da ihtiyaçlar vardır. Ve daha sonra da. İleriye dönüktür çünkü bu ihtiyaçları karşılamanın yolu ve şekli değişir.

2. Bölüm – Büyüten

Sıfır yaştan itibaren ihtiyaçlar ilişkiler yoluyla karşılanır. Büyüyen ve büyüten, bakım alan ve bakım veren vardır. Büyüyen için erken dönemler belki görelî olarak dengeye en yakın olan dönemlerdir. Büyüyen, büyütenle birdir, ilişkisizdir, nesnesizdir. Doğumdan hemen sonra başlayan bu dönem maalesef pek bir kısa sürer (ilk 3-4 hafta).

Büyümenin bir sonraki dönemi yarı ilişkiseldir. Büyüyenle ilişki, büyüyen tarafından ortak bir varoluş olarak algılanır. Ancak bu ortaklıkta, büyüyen artık ihtiyaçlarının aslında büyüten tarafından karşılandığının farkındadır. Büyüyenin gözünde denge, büyütenin kendisidir. Büyüyenin ihtiyaçları tam olarak sağlandığı müddetçe denge sağlanmıştır. Acıkınca doyurulur, ağlayınca kucağa alınır, kusunca temizlenir, ıslanınca altı değişir. Yaşanan denge tatmine denk düşer. Ancak tatmin devamlı ve sonsuz değildir. Büyüyen ağlar, büyüten gelmez; acıkır, büyüten onu bekletir; kusar, büyüten onu cezalandırır. Denge bozulmuştur. Büyüyen hayal kırıklığı yaşar. Olanlar anlamlandırılmaz : Nasıl olur da onun her ihtiyacında yanında olan büyüteni onu böyle hırpalamaktadır? Hayır, olmaz. Onun büyüteni böyle şeyler yapmaz. Bu başka bir büyütedir. Kötü, saldırgan, yok edici. Diğeri ise iyidir, sevgi verir, var eder. Dolayısıyla, büyüyen bu dönemde büyütenle yarı ilişkidir. Ancak büyüyen bunun farkında değildir. Aynı kişinin farklı yönleriyle ilişki de olduğunu anlayacak kadar büyümemiştir daha. İki farklı büyüten ile iki farklı ilişki içinde algılar kendini. Bütünün ikiye bölünmesi aslında bir savunma biçimidir, kötü ile baş etmenin bir yoludur. Kötüyü iyiden uzak tutar, böylece iyinin yok edilmesini engeller.

Büyümenin bir sonraki dönemi belirleyici bir dönemdir. Ya bu döneme geçecek ya bir öncekinde kalacaktır; ya ilişkilerini bütünleştirecek ya da savunmasında ısrar edecektir. Süreç zorludur. İyi büyütenin aynı zamanda kötü olduğunu kabul etmek olanaksız gibi görünür. Hala, büyütenin dayak yediği zaman onun bacağına yapışıp ağlamaktadır. Bacağına yapışılan iyi büyütedir çünkü. Onu, dayak atan kötü büyütenin korur. Aksi takdirde, eğer nefret ettiği kötü büyüten, sevdiği ihtiyaç duyduğu iyi ise ondan nasıl nefret edebilir: Suçluluk. Dengelerin çöküşü. İyi ve kötünün bir araya gelmesi ancak iyinin baskın olması, kötünün iyiyi yok etme gücünden uzak olması ile mümkün olur. İyiye olan sevgi ve var edicilik kötüye olan nefreti ve yok ediciliği alt edebilirse, suçluluk bastırılmış, kötüye yönelik duyguların tolere edilebildiği yeni dengeler kurulmuş olur.

3. Bölüm - Rakip Olan

Rakip, ilişkilerin üçlenmesi ile ortaya çıkar. Bu da büyümenin ilerlediği, cinsel dürtülerin baskın olduğuna dair bir işarettir. Büyüten bu üçlü de, ya istenendir ya rakip. Rol, cinsiyetler tarafından belirlenir. Eğer hem büyüyen hem büyüten kadınsa büyüten rakip rolüne geçer. Çünkü dişil olan büyüyen kendini tamamlamak için eril olanı ister. Kendi bedeninde eksik olana sahip diğerine. Oysa eril olan büyüten aittir, bu yüzden önce eril olanın alt edilmesi gerekir. Eğer büyüyen erkek, büyüten kadınsa büyütenin rolü farklıdır. Büyüyen tamamlanmak için dişil olana sahip olmak istemektedir. Yani, arzu büyüteneye yöneliktir. Oysa büyüten bir başka erkeğe aittir, rakip eril olan ötekidir. Her iki durumda da rakip rolündeki, sahip olan önde olan, güçlü olandır. Dengeler büyüyenden önce kurulmuş, dişil ve eril birbirini tamamlamıştır. Büyüyenin bu dengede yeri yoktur. Bu durumda ya dengeyi alt üst etmeye kalkacak ve cezalandırılacaktır (erkek çocuk için hadım edileceğim korkusu, kız çocuk için hadım kalacağı korkusu) ya da rakibine karşı yenilgiyi kabul edecek ve onun sahip olduğunu istemektir. Her iki durum da sıkıntılıdır. Birincisinde ceza, ikincisinde de bozgun ağırdır. Büyüyen sorunu çözmek için bir başka yol bulur: eğer rakibe ait olana sahip olamayacaksa, ona benzer bir başkasına sahip olacaktır. Bunun içinde rakibe benzemeye çabalar, onunla özdeşleşir ki onun sahip olduğunun benzerine sahip olabilsin.

4. Bölüm - Kutupluluk ve Nevroz

Kutupluluk, gelişimsel süreç içerisinde büyüten ve büyüyen ikili ilişkisinde, erkek dönemde takılmışlığın bir yansımasıdır. Bu ilişkide iyi büyüten ve kötü büyütenin bir araya getirilemeyişinin sonucudur: Dünya iyiler ve kötüler olarak, bu perspektiften algılanır. Siyahlar ve beyazlar asla griyi oluşturmazlar.

Nevroz ise büyüyen-büyüten-rakip ilişkisine denk düşer. Büyüyenin rakip karşısında yaşadığı bozgunu telafi edememesi durumudur. Ya cezalıdır ya da hala cezalandırılmaktan korkmaktadır.

5. Bölüm - Yetişkinlik

Yetişkinlik, erken dönemde yaşanan ikili ve üçlü ilişkilerin, fizyolojik olarak ergin (üreyebilen) olarak kabul edilen dönemde başka büyüyen, büyüten ve rakiplerle tekrar tekrar var edilmesidir.

6. Bölüm - Ademler ve Havvalar

Adem-Havva ilişkileri her ne kadar ikili gibi görünse de aslında üçlü dönemle ilintilidir. Rakip karşısında yaşanan bozgunun telafisidir. Adem artık rakibi alt etmiş, hadım edilmediğini ispatlamıştır. Havva ise artık eril olana sahiptir.

7. Bölüm - Diğer adem ve havvalar

Adem, diğer ademlere; Havva diğer havvalara rakiptir. Eğer ilişkiden büyüyen ve büyütücünün rolü belli ise ve herkes yerine

Eğer arkadan gelenler, önde gidenlerin cici büyüyenleriyse, aradaki mesafeyi kapatmadan ilerliyorlarsa pek sorun çıkmaz. Büyütücülerinin onlara verdiği süreye saygı duymuş, yıllarını hiyerarşinin alt ünvanlarla idare etmek pahasına, büyüteni rakibe çevirmemek için sabretmişlerdir. Bu senin düzenini alt-üst etmeyeceğim, senin gibi olup başka düzenler kuracağım demektir bir bakıma. Ancak, eğer arkadan gelenler sabırsız ve ilerleyişleri ötekilerle mesafeyi kapatmaya yönelikse sancılı bir dönem başlar. Rakip ilişkisine girilmiştir

Büyüyen, büyüücüsünü beklememiş, onun sahip olduğuna sahip olmaya kalkmıştır. Bu da sonucunda çatışmayı ve cezayı getirir.

uygun davranıyorsa çatışma ihtimali düşüktür. Ancak, herkes de büyüyen ya da büyüten olmaya kalkıyor ya da karşısındakinin büyüten olmasını istediği halde o hala büyüyen gibi davranıyorsa çatışma ihtimali artar. Çünkü karşılıklı olarak ihtiyaçlar karşılanmamaktadır.

B. Bölüm - Akademi

Akademik ortamlar, ademlerin ademlerle, havvaların havvalarla, ademlerin ve havvaların birbirleriyle yoğun ve devamlı ilişkide buldukları, arada bir da Nuh'un gemisinin ziyaret ettiği ortamlardır.

Kutupludurlar. Fen bilimciler sosyal bilimcileri, sosyal bilimciler mühendisleri, mühendisler mimarları, mimarlar bilmem kimleri beğenmez. Ayrıca kendi içlerinde kimse kimseyi beğenmez. Pozitivistler, kritik sosyal bilimcileri; yapısalcılar, işlevselcileri; modernler, post-modernleri; eski dilciler, yeni dilcileri; analistler, davranışçılar; neo-klasikler, kenedicileri beğenmez. Sonuç olarak akademi sadece fakülte ve bölümlerine göre değil, bu bölüm ve fakültelerin içindekiler de bir şeyciler ve o şeyci olmayanlar olarak ikiye ayrılır. Durduğunuz noktaya göre o şeyciler ya da bu şeyciler iyidir. Öteki kötü.

Nevrotik çatışmalara müsaittir. Çünkü rekabeti körükleyen hiyerarşik bir karar ve bilgi mekanizması vardır. Ünvanlar vardır. Büyüyen, büyüücünün sahip olduğunu ister. Eğer arkadan gelenler, önde gidenlerin cici büyüyenleriyse, aradaki mesafeyi kapatmadan ilerliyorlarsa pek sorun çıkmaz. Büyütücülerinin onlara verdiği süreye saygı duymuş, yıllarını hiyerarşinin alt ünvanlarla idare etmek pahasına, büyüteni rakibe çevirmemek için sabretmişlerdir. Bu senin düzenini alt-üst etmeyeceğim, senin gibi olup başka düzenler kuracağım demektir bir bakıma. Ancak, eğer arkadan gelenler sabırsız ve ilerleyişleri ötekilerle mesafeyi kapatmaya yönelikse sancılı bir dönem başlar. Rakip ilişkisine girilmiştir. Büyüyen, büyüücüsünü beklememiş, onun sahip olduğuna sahip olmaya kalkmıştır. Bu da sonucunda çatışmayı ve cezayı getirir.

9. Bölüm- Denge

O akşam kaptanı görmeye gittiğimde bana "denge" dedi. Ben ki, oturmuş ikili ilişkilere rakip olarak katılıp dengeleri alt üst eden, istemediği erili hadim eden, iki de bir ben büyüdüm, sen de olana sahibim diye ortaya çıkıp büyütenini deli eden kötü kız, benim denge hakkında söyleyecek neyim olabilir ki? Benim için denge iki kilo patatesle demir ağırlıkları teraziye koyduğum zaman terazinin uçlarının yanyana gelmesidir.

↓

Ve İnsan Dansı Yarattı

Bige Akdeniz

akdenizbig@hotmail.com

deniz kızlarının şarkısı

Bu dans hem vahşi hem de sonbahar yapraklarının hişirtisi kadar sessiz olmalı. Vücutların birbirine sürtündüğü, nefeslerin adımlar ile yarıştığı anlarda bile tango duyulmalı. Önce karşınızdakinin bedenini tanımalısınız, yanak yanağa. Adımlarınızın diğer bir bedendeki sığınacak köşelerini keşfetmeli, bakışlarına alışmalı, yapabileceklerinizin sınırını görünmez denge noktalarınızın kesişme alanlarında çizmelisiniz. Sonra gözlerinizi kapatabilir, uzak bir ülkeden gelen müziğin sesini duyabilir, yüzünüze çarparak vücut ısınızı yukarılara çeken ışığa hapsolabilirsiniz...

Sağa doğru, yeri hafifçe yalayarak atılmış küçük bir adım, dans partnerinin kalçalarının hizasında süzülür. Sonra adım geri alınıp, kendi çevresinde yavaşça döndürülür(rondes), yukarı kaldırılır, kıvrılarak, dimdik bir bacağa dolanır. El ele, bacak bacağa uzanır, bacaklar olabildiğince gerginleşir, ait olduğu vücut partnerinin önünde eğilip, küçüldükçe bacağın tüm arka yüzeyini okşayarak tekrar aşağı iner(caricias).

Partnerinizin kim olduğu önemli değil, belki sizin sık sık uğradığınız klübe sıcak bir sandalye bulmak için her gün uğrayan evsiz barksız...Belki adımları hayata duruşundaki vurdumduymazlıktan daha yavaş, sizi kendi çevresinde döndürürken daha bir durgun, içinize çektiğiniz kokusu alışık olmadığınız kadar itici, ama onun dansında tangonun sessiz melankolik dokusu sigara dumanında boğulmuş hava kadar yoğun. Birakin eli sizi elinizin sıcaklığında terlesin...

Etrafa ışık dalgaları saçarak dolaşan adımlar karşındaki görüntüsünü bulur, önce çekinir, vücut ile beraber bir sağa bir sola döner(Zarandeo), kendi yansımasından kopmak ister, ama hiçbir yere kaçamaz. Soluk alıp veren bandoneón'un nefesi irkilip, iç çekişlere dönüşür, davul ona uyup daha da sertleşir. Kopamayan adımlar sahihsizleşirken, yanak ona uyup geri çekilir, dokunuşunu bakışlara bırakır. Bandoneon, tüm eşlikçilerini şiddeti ile susturur. Tam o sırada bacaklardan biri karar verir ve olanca gücü ile diğer iki bacak arasındaki boşluğu tekmeler, tekmeler, tekmeler(Entraña)...

Derken keman sindirilmiş tavırlarını bir kenara bırakıp, tüm duyuların üstüne dinletisi red edilemeyecek, tutku ile coşan bir melodiyi kaplamaya başlar. Yine adımlar saydam piston kayganlığının farkına varıp keşfe çıkarlar(La Caminata), yine etrafa dağılan tango kırıntıları birer birer toplanır, yine enstrümanlar aynı ritim etrafında birleşir ve hep beraber başlanan yerden çok farklı bir duruşa geri dönülür(La Resolucion).

Önceki akşamki dans sonrasında gözlerinizi açmak istemediniz. Yüzünüze çarpan ışığın ve de dokularınızın emdiği müziğin damağınızda kalan tadını bırakmadınız. Elleriniz arada bir onun ellerinden kaydıysa da, kaslarınıza yeni bir güç yolladınız, ondan kopamadınız. Sonu unuttunuz. Orkestranın yeni bir şarkı için hazırlanacağına, yeni tango hareketlerinin yaratılacağına, yeni dans pistlerinin keşfedileceğine inandınız..Bedeninin bedeninizi

tanımladığı sürece varılmaya devam edeceğinize, nefes alıp verdiğiniz sürece hareket edeceğinize emindiniz. Ama başından beri ateşle dans ettiğinizi anlamadınız. Daha yüzüne bakmadan tüm bedeninizi sarmaladığını, yanına rüzgarı da alıp hareket çemberinizi yavaş yavaş başka bir dansın ilk küçük adımına daralttığını farkedemediniz. Adımlarınızın içinden cesareti alıp yerini şüphe ile doldurduğunu anladıkça her tango hareketinin anlamı ruhunuza kazındı. Her sondan sonra, size geriye bakarak uzun bir dansın, geniş bir dans pistinden okunması kaldı.

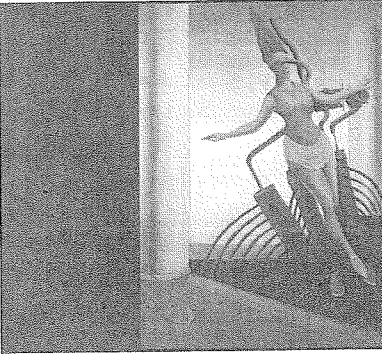

Ayaklar yan yana paralel bakar. Askıdan asılıymış gibi duran beden, yerden güç alıyormuş gibi irkilir, parmak uçlarının üstüne yükselir. Dengenin kontrolü yitirilir, sağa ya da sola bir adım atılır. Belden yukarısı adımını attığı doğrultuda düşer, orada asılı kalır. Tekrar doğrulur. Sonra öne düşer. Beden fiziksel kırılmanın ve karşıt bir güç olan yerçekiminin farkına varır, ve etrafını çevreleyen tüm sınırların keşfine çıkar, yerde sürünür, ellerini ve bacaklarını kullanarak yön değiştirmeyi öğrenir. Sınırları genişletmek için duyarlarını işletir, tepkisini ise sözlerini hareketlerine ekleyerek gösterir. Beden attığı her adıma yaşamı ekler, bazen yalnız bazen de bağımlı. Onu çevresi ile karşılaşmaya iten her türlü iktidara hem teslim olur, hem çatışır. Özgür hissettiği anlarda, ilkel bir uçma içgüdüğü ile yukarı zıplar, eller de gökyüzünü yakalamaya çalşırcasına uzanır. Geçmişinde kaybettiklerini bulmayı ümid eder. Havanın içinde savrulur. İşte o anda kimlik değiştirir. Doğa ile birleşir ve düşme korkusunu yeryüzüne hapseder. Tekrar düşer, tekrar zıplar, tekrar düşer, tekrar zıplar, ta ki fiziksel varlığının gerçekliği yok olana dek.

Bu dans kumsalı enine boyuna kaplayan bir kaya parçasının üstünde başladı. Üstüne tırmandınız, üzerinde güneşlendiniz, kıyısına vuran dalgaların içinde dans ettiniz. Kaya parçası bazen bir denize, bazen bir ormana, bazen de sadece size ait oldu. Dansınız tüm mekanların havasını tüketebildi, hareketlerinizin akışkanlığı mevsimleri bile değiştirebildi. Hatta

dinlediğiniz romantik bir şarkı ile uyurken bile dans edebildiniz. Bu arada aklınızdan geçen tüm görüntüler sizi bazen yuttu, bazen de siz onların üstünden yürüyerek yolunuza devam ettiniz.

Sevmek için sadece soluduğunuz havaya ihtiyaç duyduğunuza inanabilirsiniz. Bir yandan türlü türlü sakarlıklar yaparken, yürüyüşünüz ile baştan çıkartabilir, hatta önünüze gelen herkesi öpebilirsiniz. Bir iç çekişi ile sizi tutabilene yaslanabilir, bir itişle karşınızdakini yere serebilirsiniz. Kaosun içinden sabit bir noktanın gölgesine uzanan her yönde dans edebilirsiniz. Kendinizi sunmanın binbir yolunu yüzlerce kişi ile paylaşabilir, sonra da onlar için bir klübe inşa eder, sabaha dek bir çatı altında beraber eğlenirsiniz.

Geniş, yüksek hatta oldukça aydınlık denebilecek koridorda, korkuluklar dayanmış duruyordum merdivenlerden inişini gördüğümde. Yanına gitme istedim ancak burada her merdiven her hole çıkmaz, ulaşabileceğini sandığı hollere giden koridorlar ansızın kesiliverir. Bunları yalnızca aklımdan geçirerek durumumu korumaya karar verdim. Basamakları tek tek, yanındakiyle konuşarak inişini gözlerimle biraz daha yavaşlattım.

Benden uzaklaşmalarına rağmen, sesleri giderek yaklaşıyordu. Konuşmalar netlik kazanmaya başladığında hızlı adımlarla yanlarına birinin sokulduğunu gördüm. Galiba bu bendim. Ne zaman kendime dışarıdan baksam bir başkası gibi gördüğümden olsa gerek, yadırgadım görüntümü. Öylece yanlarında yürüyordum. Orada olmayı çok istemişim ya, olmuştu işte. Dayandığım yerden doğrulma istedim ama kıpırdayamıyordum; hareketimi götürmüştü giderken.

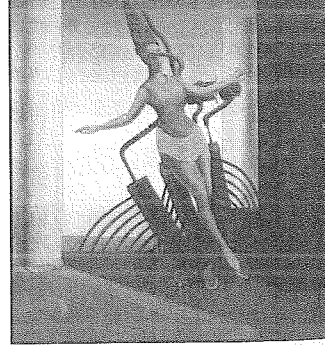

İzlemeye devam ettim; konuşmaya katılmıyordum. Konudan ötürü diye düşündüm, bu konu beni hep sıkıyordu. Birden dengesini yitirdi ve büyük bir gürültüyü yuvarlandı. Küçük birer çığlık attık. Derin bir sessizlik. Kimse dönüp bakmamıştı; ne bana, ne bana. Deme sesimi de götürmüştü, hem de kullanamayacağı halde.

Sahanlıkta kıpırtısız yatışıma, koridorda kıpırtısız duruşuma baktım. Sesimin ve hareketimin bir süre sonra -görüntüm silikleştikçe- geri geleceğinden neredeyse emindim. Ama dengemi alıngötürmüş ve kaybetmişti işte. Bir daha gelmezdi geri.

Usul bir sıkıntı sesiyle elim korkuluktan çektim. Tahmin ettiğim gibi...

- Anasayfa
- Kimiz
- Yardım
- Kitap Yayınlatmak

Ömer
Madra'dan

"Rüzgâra Karşı II"

Ekim ayında
altkitap

Handan
Saltan'dan

"Cağdaş Tiyatroda
Aydın Sorunu"

Ekim ayında
altkitap

Üyelik

Sitemizdeki altkitaplardan yararlanmak için üye olmanız gerekmektedir. Üyelik ücretsizdir.

Üye Ol

Yeni Çıkanlar

Kumcul

İbrahim Yıldırım

Editör

Neden

Akla g

alt

tarihin

yayınla

bizim

yansın

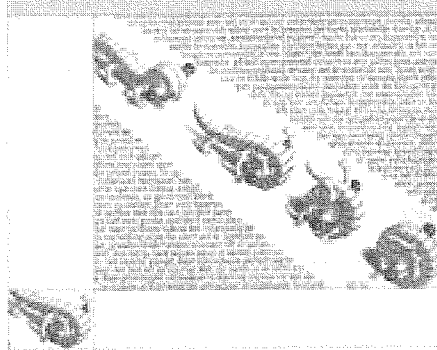
Sanal

kurulu

değerli

aşama

bigimle

Bir Laboratuvar Romansı

Adnan Kurt

altkitap - devre

Bir Laboratuvar Romansı

Adnan Kurt

Bu bir roman değil fakat olaylar MIT

Medya Laboratuvarında, İtalya'nın

bir dağ köyünde ve Erikli'de geçiyor.

Bu bir öykü seçkisi değil fakat

kahramanları atom bombası

yapıyor, görsel etkileşim teknolojisi

üzerine çalışıyor. Bu bir şiir kitabı

değil fakat rüya makinasının

alfabesi anlatılıyor. Escher'in

Büklüm Böcekleri, Adnan Kurt'un

kitabının sayfalarını kemiriyor.

www.altkitap.com

Michelangelo Kendi Yazgısı Üzerine Üçlükler

Melih Başaran

kayphazine

Yaşarken hiç bir dize yayınlamayan Michelangelo'nun şairliği pek bilinmez. Oysa "kafiye kurma"yı bir meslek olarak edinmeyen bu dev ressam, şiiri hiçbir zaman elden bırakmamış, ve bu alanı en içten, en samimi duygularını dile getirdiği çok özel bir alan olarak korumayı bilmıştır. Ölümünden sonra, 1623'de çarpıtılarak yayınlanan dizeleri 19. Yüzyıla kadar bu şekilde tanınmıştır. Burada çevirmeye çalıştığımız, yetmişiki yaşında, bütün umutlarını, yanılısalarını yitirdiği bir dönemde kaleme aldığı üçlüklerin "modernliği", cüretkarlığı, baş döndürücüdür. Çeviride, Pierre Leyris'in Fransızca çevirisi (1983, Mazarine, Paris) esas alınmış, bazı notlar eklenmiştir.

MICHELANGELO

(Kendi yazgısı üzerine üçlükler)

Burada ilik gibi etrafı duvarlarla çevrili
yaşıyorum kabuğumda, yoksul ve yalnız,
bir şişeye kapatılmış ruh misali.

Ruhum bedenimin içinde o kadar iyi ki,
eğer açılsa çirkef kokusunu saçarak,
ne ekme ne peynir içimi tutmaz artık.

Ve, dar ve karanlık mezarımda, içinde
oyalanacak bir şey olmayan, Öümcek
Tanrı¹ örer bin benzeriyle, bedenleri içiplik ².

Yalnızca öksürük ve soğuk beni ölmekten alıkoyuyor
ruhumun aşağıdan çıkmasına imkan yok,
ağzıma gelince, ancak soluk bir soluk yayıyor.

Devlerin dışkılarıyla kaplıdır eşliğim, çünkü
üzüm yiyip müşhil içenler gitmeyeceklerdir
öteye sıçmak için, ne kadar varsa hepsi.

Değirmenden kalburdan geçtim, iflahım kesildi;
çabalarımın meyvesi ölüm adlı han olacak.,
karşılığını ödeyip, yiyecek ve yatak bulacağım.

Bu şekilde sidikle de tanıştım
ve onu bir açıklıktan boşaltan borucukla
ki oradan beni doğan şafak çağırır...

Benim neşem melankolya'dır,
istirahatim ise çekilen sefaletler;
Tanrı arayana dertlerini verir.

Ziyaretçilerim de burada ölü kedilerini,
delik sandalyelerini ya da oturaklarını
bırakmaktan alıkoymuyorlar kendilerini
(fazla kalabalık etmesin ya da gel-git olmasın
diye).

Krallar şenliğinde görecekler mi beni,
büründüğüm kılıkta Béfane'a³ mı benzeyeceğim,
evim onca saray arasında ahır yerine mi konacak.

Notlar:

1- Arache (Fr); Aragn'e (It.); Yunan Mitolojisinde Athena'nın örümcek kılığına soktuğu Tanrıça. Araigne (Fr): örümcek.

2- Fuseau (Fr.) ; fusaiuolo (It.), "öçüplük" anlamına geldiği gibi, burada "şeytan minaresi" anlamını da düşünebiliriz.

3- Hristiyanların 6 Ocak yortusunda (Epishanie), şarkı söyleyip dilenerek geçen çocuklardan birinin kılığına büründüğü cadı.

Kalbimde aşk ateşinden hiçbir eser kalmadı;
ve büyük dertler küçükleri silip süpürdüğünden,
ruhum kanatlarının kemrilip yolunduğunu gördü.

Şişede bir eşşek arısı tutuyorum;
deri bir torbada bağlarla tutturulmuş kemiklerim,
kesemde üç küçük nohut taşım.

Yorgun gözlerim morarmış ve halkalarla çevrili,
dişlerim bir müzik aletinin anahtarları misali,
sarsıntıları kısıyor ya da açıyor sesimi.

Yüzüm korku veriyor; çapullarıma gelince,
başka hiçbir silah olmadan kaçırıyor kargaları,
tohumların yağmur beklediği tarlalarda.

Aşk, çiçek açmış mağaralar, ilham perileri,
söylediğim ya da tıngırdattığım ezgi tef olur
ve oynamaya başlar hanlarda, kerhanelerde, helalarda.

O halde bunca soytarlık neden,
denizi zorluk çekmeden geçip sonra da
bir tükürükte boğulan adam gibiysem eğer?

Sanatıma öyle bir değer biçildi ve
bir müddet öyle kıymetli oldum ki, sonunda
yaşlı ve sefil, öteki'nin kölesi oldum,

Çarçabuk ölmezsem eğer, yittim demektir.

I. Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın önemli hukuk kuramcılarında biri olan Carl Schmitt, günümüz siyasal biliminde yeniden tartışılan isimlerden biri haline geldi. Sadece 1933'de, Heidegger ile aynı ayda, Nazi Partisi'ne katıldığı için değil, kimileri antisemitik özellikler taşıyan ve rejimi savunan eserler yazdığı için eleştirilirken, liberalizm eleştirisi dikkate değer bulunduğu için tartışma yaratan biri oldu. Felsefe için Heidegger'in yol açtığı polemige, siyaset bilimi ve hukuk için Carl Schmitt'in neden olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kimileri onun ilk yapıbozumcu hukuk kuramcısı sayılabileceğini söylüyor. Bunun yanı sıra, Nazi Heidegger ile Yahudi Hannah Arendt arasındaki tuhaf ilişkinin, Nazizmin meşrulaştırıcılarından Carl Schmitt ile Nazizmin kurbanlarından Walter Benjamin arasında da farklı bir düzeyde var olduğunu görmek gerçekten ilginç. Schmitt'in şair dostu Theodor Daubler'den ödünç aldığı *dictum* bir ipucu verir gibi: "Düşman, senin sorununun kişileşmesidir". Walter Benjamin, 1930 yılında Schmitt'e, *Alman Tragedya'sının Kökeni* adlı kitabıyla birlikte gönderdiği bir mektupta, bu eserin çeşitli kısımlarında ondan ne denli etkilendiğini yazıyor. Jacob Taubes, bu mektubu, "Weimar döneminin entellektüel tarihi konusundaki anlayışımızı havaya uçuran bir mayın" olarak niteliyor. Sol-sağ, ilerici-gerici kavramları arasında aşılmasız sınırlar olduğunu düşünenler için belki patlayıcı ama aynı düşüncelerin farklı konumlardan ifade edilebileceğini düşünenler için sadece ilginç. Tıpkı Schmitt'in dost-düşmanları gibi...

Çevirenin Notu

Siyasal olanın tanımı ancak özgül anlamda siyasal kategorilerin icat edilmesi ve tanımlanması yoluyla elde edilebilir. İnsan düşüncesinin ve eyleminin görece olarak bağımsız ahlaki, estetik ve iktisadi çabalarına karşın siyasal olan, kendisini özel bir biçimde ifade eden kendine ait bir ölçütü vardır. Nihai ayırımın ahlaki alanda iyi ve kötü, estetik alanda güzel ve çirkin, iktisadi alanda kârlı ve kârsız olduğunu varsayalım. Sorun, siyasal olana ve neden ibaret olduğuna dair özel bir ayırım yaratacak ölçütün olup olmadığıdır. Bu tür bir ayırımın doğası, kuşkusuz diğerlerinden farklıdır. Onlardan bağımsızdır ve kendi adına konuşabilir.

Siyasal eylemlerin ve güdülerin indirgenebileceği özgül siyasal ayırım, dost ve düşman ayırımıdır. Bu, bir ölçüt anlamında bir tanım sağlar ve herşeyi içeren bir tanım ya da maddi içeriğinin bir belirticisi değildir. Diğer ölçütlerden türetilmediği sürece dost ve düşman antitezi, diğer antitezlerin görece bağımsız ölçütlerine karşılık gelir: ahlaki alanda iyi ve kötü, estetik alanda güzel ve çirkin vb. Her durumda bağımsızdır; ancak yeni ve ayrı bir alan olma anlamında değil, bu antitezlerden herhangi biri ya da birkaçının birleşimi üzerine kurulu olmama anlamında[...] Dost ve düşman ayırımı, bir birleşme ve ayrılmanın, özdeşleşme ve ayrışmanın en yoğun ifadesidir. Siyasal düşmanın ahlaki olarak kötü ya da estetik olarak çirkin olmasına gerek yoktur; iktisadi bir rakip olarak da ortaya çıkmaz, hatta onunla ilişkilere girmek kârlı bile olabilir. Ancak yine de yabancıdır, ötekidir; özellikle yoğun bir biçimde, varoluşsal olarak farklı ve yabancı olması gerekir ki en uç noktada, çatışma

*Carl Schmitt, *The Concept of the Political*, 1996, University of Chicago.
Derleyip çeviren Nazlı Ökten.

¹Eflatun, Devlet'de kamusal düşman ile özel düşman arasındaki karşıtlığı, savaş ve ayaklanma, isyan, iç savaş gibi diğer antitezlerle bağlantılı olarak vurgular

2"Sen komşunu sevecek ve düşmanından nefret edeceksin denildiğini işittiniz. Fakat ben size derim: Düşmanlarınızı sevin ve size eza edenler için dua edin ki siz göklerde olan babanın oğulları olasınız; zira o, güneşini kötülerin ve iyilerin üzerine doğdurur; ve salih olanlar ile olmayanlar üzerine yağmur yağdırır. Çünkü eğer sizi sevenleri severseniz, ne karşılığınız olur? Vergi mültezimleri de öyle yapmıyorlar mı? Ve yalnız kardeşlerinizi selamlarsanız, fazla ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmıyorlar mı?

(Matta İncili 5:43-47)

(Ç.N.)

³Burada kullanılan kelime *muslim* değil, Hıristiyanların Haçlı seferleri sırasında Müslümanlara taktıkları ad olan *Saracendir*. Suriye ve Arabistan çöllerindeki göçebelere verilen isim, kâfir anlamında da kullanılır (Ç.N)

mümkün olsun. Buna ne önceden karar verilmiş bir normla ne de çikarsız ve dolayısıyla tarafsız bir tarafın yargısıyla karar verilebilir.

Somut durumu yalnızca gerçek taraflar tanıyıp anlayabilir ve en uç noktaya gelindiğinde anlaşmazlığı halledebilir. Her iki taraf da rakibinin, kendi yaşam biçimini inkar etmeye niyetlenip niyetlenmediğine ve dolayısıyla kendi varolma biçimini korumak için mücadele edilmesi ya da geri püskürtülmesi gerekip gerekmediğine karar verecek konumdadır. Duygusal olarak rahatlıkla bu düşmana kötü ya da çirkinmiş gibi davranılabilir çünkü her ayırım, özellikle de ayrıştırmaların ve sınıflandırmaların en yoğunu ve en güçlüsü olarak siyasal olanın ayırımı, diğer ayrıştırmaları dayanak olarak alır. Bu, ayırımların özerkliğini değiştirmez. Sonuç olarak, bunun tersi de doğrudur: ahlaki olarak kötü, estetik olarak çirkin ya da iktisadi olarak zararlı olan illa ki düşman olmak zorunda değildir; ahlaki olarak iyi, estetik olarak güzel ve iktisadi olarak da kârlı olanın kelimenin özgül siyasal anlamıyla düşman olması da gerekmez. Şu halde, siyasal olanın içkin bir şekilde nesnel olan doğası ve özerkliği, dost-düşman antitezini diğer antitezlerden bağımsız olarak ele alması ve ayrı tutmasıyla ortaya çıkar.

Dost ve düşman kavramları, metafor ya da simge olarak değil, iktisadi, ahlaki ve diğer kavramlaştırmalarla zayıflatılmış ve karıştırılmış olarak değil, hele de özel duyguların ve eğilimlerin psikolojik bir ifadesi olarak özel-bireysel anlamda değil, somut ve varoluşsal anlamda anlaşılmalıdır. Dost-düşman, ne normatif ne de ruhani antitezlerdir. Liberalizm, tipik zihinsel ve iktisadi ikilemelerinden birine düşerek düşmanı iktisadi açıdan bir rakibe ve zihinsel açıdan da tartışmada bir muhalife dönüştürmeyi denemiştir. İktisadi alanda düşmanlar değil rakipler, ahlaki ve etik bir dünyada da olsa tartışan taraflar vardır. Ulusların dost ve düşman olarak gruplanmalarının, barbarlık çağından bu zamana bir kalıntı olarak görülüp görülmediği, red mi kabul mu edildiği ya da birgün antitezin dünyadan kaybolacağını umup ummadığı ya da artık düşmanların varolmamasının sağlam bir pedagojik akıl yürütme olup olmaması önemli değildir. Burada mesele soyutlamalarla ya da normatif ideallerle değil, bu tür bir ayırımın içkin gerçekliği ve olasılığıdır. Kişi, bu umutları ya da pedagojik idealleri paylaşabilir ya da paylaşmayabilir. Ama akılcı olmak gerekirse, ulusların dost-düşman antitezine göre gruplanmaya devam ettikleri, bu ayırımın hâlâ geçerli olduğu ve siyasal alanda varolon herkes için her zaman varlığını sürdüren bir olasılık olduğu inkâr edilemez.

Düşman, yalnızca bir rakip ya da genelde çatışma halinde bulunulan herhangi bir taraf değildir. O, aynı zamanda kişinin nefret ettiği özel bir rakip de değildir. Bir düşman, ancak en azından potansiyel olarak, savaşan bir halk topluluğu, benzer bir toplulukla karşılaşırca varolur. Düşman, yalnızca kamusal düşmandır çünkü bu tür bir insan topluluğuyla, özellikle de tüm bir ulusla ilişkisi olan herşey, bu tür bir ilişki gereği kamusal hale gelir. Düşman, *inimicus* değil, daha geniş anlamda *hostis*¹ dir. Almanca'da ve diğer dillerde kamusal ve özel düşmanlar arasında fark olmadığı için bir çok yanlış anlaşılma olasıdır. Çok sık alıntılanan "Düşmanını sev" (Matta 5:44, Luka 6:27)² *diligite hostes vestros* değil, "*diligite inimicos vestros*" diye yazılır. Burada sözü edilen, siyasal düşman değildir. Hıristiyanlarla Müslümanlar arasındaki bin yıllık mücadele sırasında hiçbir Hıristiyan, Müslümanlara³ ya da Türklere duyduğu sevgi yüzünden Avrupa'yı savunmaktan vazgeçmemiştir. Siyasal anlamda düşmandan kişisel olarak nefret edilmesi gerekmez ve düşmanını, rakibini sevmek yalnızca özel alanda anlamlıdır[...]

⁴Sosyal politika, siyasal olarak kayda değer bir sınıfın, toplumsal taleplerini öne sürmesiyle varolmuştur; erken dönemde yoksullara yönelik olan sosyal yardımlar toplumsal-siyasal bir sorun olarak görülüyor ve böyle adlandırılmıyordu. Tıpkı bir kilise siyasetinin, kilisenin siyasal olarak etkili bir karşıgüç olarak ortaya çıkmasıyla mümkün olduğu gibi.

⁵Yunanca *polemikos* savaş gibi, savaş benzeri anlamına gelir (Ç.N.)

⁶Terminolojik sorunlar, son derece siyasal hale gelebilirler. Bir sözcük ya da bir deyim, düşmanca bir karşılaşmada işaret, parola ya da silah olabilir[...] Önceki yüzyıllarda Alman Kaiserıyla (ve bir Macar Kralıyla) Türk sultanı arasında, Kaiser'in Sultana ödediği tutarın niteliğinin "haraç" mı yoksa "emekli maaşı"na benzer bir şey mi olduğuna dair bir anlaşmazlık olmuştur. Borç veren, "haraç" ödemediğini "maaş" verdiğini vurgularken borç alan bunu "haraç" sayıyordu. Hıristiyanlarla Türkler arasındaki ilişkilerde kelimeler hâlâ daha açık ve daha nesnel kullanılırdı ve belki de hukuksal kavramlar bugünün siyasal zorlama araçlarıyla aynı dereceye gelmemiştir

Siyasal olan, en yoğun ve en uç antagonizmadır ve her somut antagonizma ne denli siyasallaşırsa, en uç noktaya, dost-düşman gruplaşmasına o denli yaklaşır. Örgütlü bir siyasal bütün olarak devlet, dost-düşman ayırımına kendisi karar verir. Üstelik, ilksel siyasal kararların yanısıra ve alınan kararların korunması altında çok sayıda ikincil siyaset kavramı ortaya çıkar. Devletin siyasal bir tutumuyla parti siyasetini karşı karşıya getiren siyaset eşittir devlet denklemine gelince, devletin din, eğitim, sosyal politikalar gibi işlerinden sözedilebilir. Bununla birlikte devlet, tüm bu antitezleri çevreler ve göreceleştirir. Ancak bir antitez ve antagonizma, siyasal kavramı açısından önemli olan devlet alanında kalır⁴. Burada özgün dost-düşman ayırımından kalan şey, kendisini her türden taktik ve pratik, rekabet ve entrika olarak gösteren antagonizma anlardır; en tuhaf uğraşlara ve manipülasyonlara siyaset adı verilir. Ancak, en uç durumların bilinci kaybedilmiş olsa da, siyasal olanın tözünün somut bir antagonizma bağlamında içerildiği gerçeği gündelik dilde hâlâ ifade edilir.

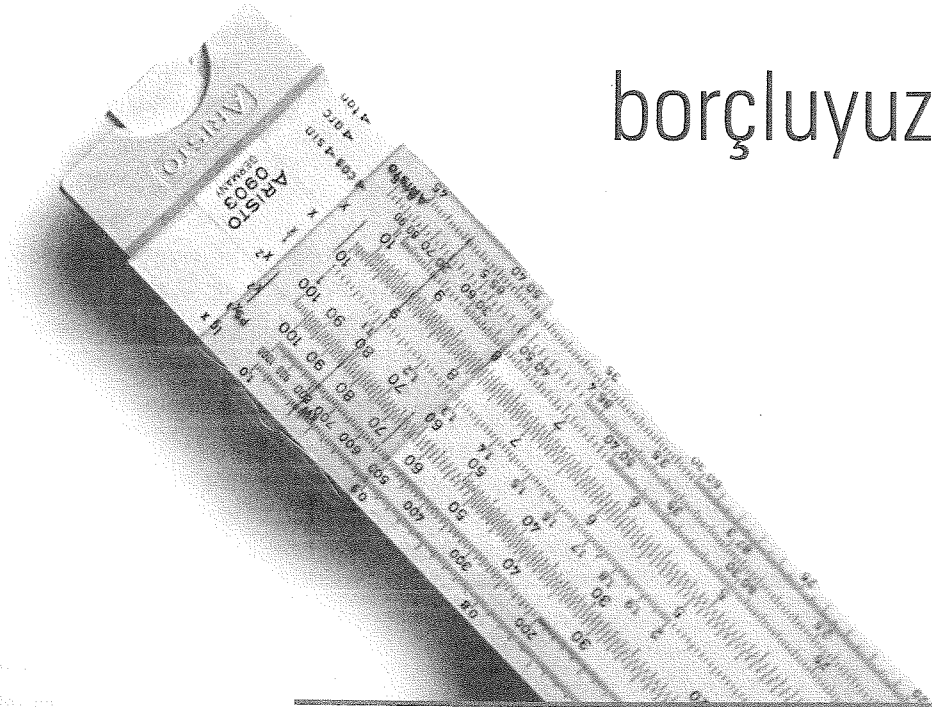
Bu gündelik konuşmada iki örnekle dile gelir ve örneklendirilebilir: İlk olarak, tüm siyasal kavramların, imgelerin ve terimlerin bir polemik⁵ anlamı vardır. Özgül bir çatışmaya odaklanırlar ve somut bir duruma bağlıdırlar; (savaş ya da devrim olarak tezahür eden) sonuç, bir dost-düşman gruplaşmasıdır ve bu durum ortadan kalktığına da içi boş ve hayali soyutlamalara dönüşürler. Devlet, cumhuriyet, toplum, sınıf gibi sözcükler olduğu kadar, egemenlik, anayasal devlet, mutlakiyet, diktatörlük, iktisadi planlama, tarafsız devlet gibi kelimeler de, bu tür terimlerden kimin etkileneceği, kime karşı mücadele edileceği, kimin inkâr edileceği ya da yok sayılacağı bilinmezse anlaşılabilir⁶.

İkinci olarak, günümüzün alışlageldik iç polemiklerinde siyasal kelimesi, parti siyasetiyle eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Siyasal olarak içkin dost-düşman antitezini ortadan bastırmaya yönelik tek hareket olan, siyasal kararlarda nesnellik eksikliği, kendisini makam kavgası ve siyasal himaye gibi üzücü biçimlerde göstermektedir. Siyaset=parti siyaseti denklemini, ancak içerdeki siyasal partiler arasındaki düşmanlık, kapsayıcı siyasal birimi, devleti zayıflatırsa mümkün olur. İç düşmanlıkların yoğunlaşması, başka bir devlet karşısında ortak kimliği zayıflatma etkisine sahiptir. Siyasal partiler arasındaki iç çatışmalar tek siyasal farklılık haline geldiğinde iç siyasal gerilimi¹⁰ en uç derecesine varılır; yani yabancı dost-düşman gruplaşması değil, iç gruplaşma silahlı çatışmaya dönüşür. Her zaman varolan çatışma olasılığı, her zaman akılda tutulmalıdır[...] Dost, düşman ve savaş kavramları gerçek anlamlarını bedensel öldürme olasılığının gerçekliğinden alırlar. Düşmanlığın ardından savaş gelir. Savaş, düşmanın varoluşsal inkârıdır.

[...] Elbette ki siyasal olan, sadece yokedici savaş ve her siyasal fiil de askeri eylem değildir; her ulus başka bir ulus karşısında sürekli olarak dost-düşman alternatifleriyle karşı karşıya kalmaz. Hem zaten, siyasal olarak makul yol da savaş önlemekten geçmez mi? Siyasal olanın tanımı, ne militarizme, ne emperyalizme, ne de pasifizme iltimas geçer. Muzaffer savaşı ve başarılı devrimi "toplumsal ideal" olarak idealize etme çabası da değildir çünkü ne savaş ne de devrimsel toplumsal ya da ideal bir şeydir. Askeri mücadelenin kendisi, Clausewitz'in ünlü deyişiyle, "siyasetin başka yollardan devamıdır". Savaşın kendi stratejisi, taktiği, kuralları ve bakış açısı vardır ama bunların hepsi için düşmanın kim olduğuna dair bir siyasal kararın önceden verilmiş olması gerekir. Savaşta taraflar birbirleriyle açıkça çatışmalıdır; normalde tanımalarını sağlayacak bir üniformaları vardır ve dost-düşman ayrımı, savaşan askerin çözmesi gereken bir siyasal sorun değildir. Britanyalı bir diplomat, bu bağlamda siyasetçinin çarpışma için askerden daha talimli olduğunu çünkü siyasetçi tüm hayatı boyunca savaşırken askerin sadece istisnai durumlarda savaştığını söylemiştir. Savaş, siyasetin ne amacı, ne hedefi ne de içeriğidir. Ama sürekli hazır bir olasılık olarak, insan eylemini ve düşüncesini karakteristik bir biçimde belirleyen ve dolayısıyla özellikle siyasal bir davranış yaratan, başlıca varsayımdır .

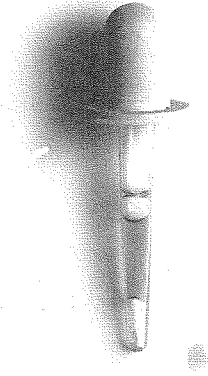

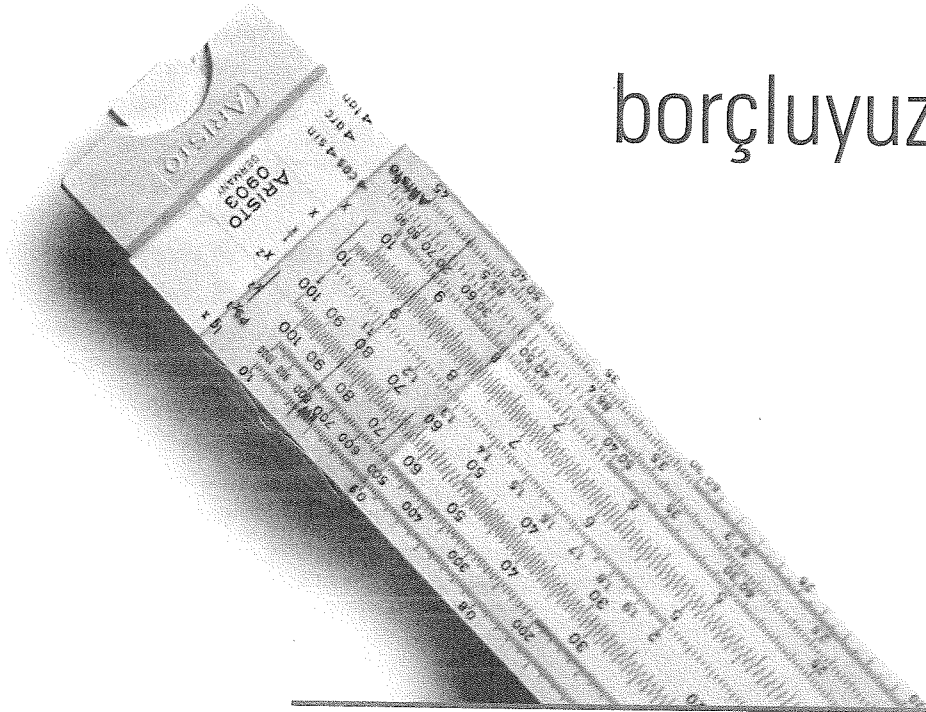
Hassas dengelere

borçluyuz

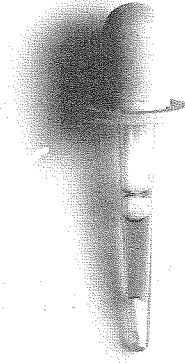
bu kadar

borçluyuz

bu kadar

düşüğimni

küçülebilmemizi.

©

Kayıp Cennet, Paradise Lost , John Milton'un ilk olarak 1667 yılında yayınlanan 12 kitaplık epik şiiri. Adem ve Havva'nın dünyaya atılmasından itibaren insanlığın öyküsünü anlatan şiir, birçok sanat eserinin yanı sıra Joseph Haydn'in "Creation" oratoryosuna ve John Keats'in "Endymion" şiirine ilham kaynağı olmuştur. (Ç.N)

1842-1898 yılları arasında yaşayan Mallarmé, hayatının 1868'den sonraki kısmını "Büyük Eser" ya da "**Le Livre**" adını verdiği şeye adanmıştır. Mallarmé, gerçekliğin altında yatan hiçbir şey olmamasına rağmen bu hiçliğin içinde kusursuz biçimlerin özünün yattığı ve şairin görevinin de bu özleri algılamak ve açıklığa kavuşturmak olduğu sonucuna varmış ve hayatının geri kalanını bu teorisini "**Le Livre**" ile pratiğe geçirmeye adanmıştır. (Ç.N)

Columbia Üniversitesi Italian Academy'de 12 Kasım 1996 tarihinde verdiği İnternette Guttenberg'e başlıklı konferans metninden derleyip çeviren Nazlı Ökten.

Regis Debray, San Marino Üniversitesi'nde yapılan, kitapların geleceği ile ilgili bir sempozyum sırasında, İbrani uygarlığının bir Kitap üzerine kurulu bir uygarlık olmasının, göçebe bir uygarlık olması gerçeğinden bağımsız olmadığı gözlemini belirtti. Bu saptamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Mısırlılar, kayıtlarını bir dikilitaş üzerine kazıyabilirlerdi; ama Musa bunu yapamazdı. Eğer Kızıldeniz'i geçmek istiyorsanız hikmeti kaydetmek için bir tomar, çok daha pratik bir araçtır. Bu arada, diğer bir göçebe uygarlık olan Arap uygarlığı da bir kitap üzerine kuruludur ve yazıyı resimden önde tutar.

Ancak kitapların aynı zamanda bilgisayarlara da üstün gelen tarafları vardır. Yalnızca 70 yıl dayanan modern asit kağıtlara da basılı olsalar manyetik ortamlardan çok daha uzun ömürlüdürler. Üstelik, piller güç kaynakları tükenmez ve çökmezler ve darbelere daha dayanıklıdır. Kitaplar, bu zamana kadar en ekonomik, en esnek ve en ucuz bilgi ulaştırma yolları olmuştur.

Bilgisayar iletişimi sizden önde gider, kitaplarsa sizinle birlikte ve sizin hızınızda giderler. İssiz bir adaya düşerseniz kitap işinize yarar oysa bir bilgisayarı fişe takacak yeriniz yoktur. Ve eğer bilgisayarınızın güneş pilleri varsa bile hamakta uzanırken okuması pek de rahat değildir. Kitaplar, hâlâ bir gemi kazası ya da nükleer felaket sonrası için en iyi dostlardır.

Akademik amaçlarla okunması gereken bir kitap, CD-ROMda bir hipermetine çevrilebilir. Örneğin bir akademisyen, iyi kelimesinin **Kayıp Cennet**'te kaç kez geçtiğini bilmek isteyebilir.

Ancak günümüzde bir şiirin bile hipermetine çevrilmesini sağlayacak yeni bir hipermetin poetikası vardır. Bu noktada pratik olmayan bir soruna geçiyoruz: bu, okuma sürecinin kendisiyle ilgili bir sorundur.

Bir hipermetin olarak tasarlandığında bir detektiflik öyküsü bile açık uçlu kılınabilir. Böylece okuyucular verili bir okuma yolunu seçebilirler, yani kendi kişisel öykülerini oluşturabilirler; hatta suçlunun kâhya değil detektif olabileceğine ve olması gerektiğine karar verebilirler.

Bu tür bir düşünce yeni değildir. Bilgisayarın icadından önce şairler ve anlatıcılar okuyucuların sonsuz kere yeniden yazabilecekleri tamamen açık bir metnin hayalini kurmuşlardır. Mallarmé tarafından göklere çıkarılan **Le Livre** [kitap] düşüncesi budur. Joyce, Finnegans Wake'ini ideal bir uykusuzluğa yakalanmış ideal bir okur tarafından okunabilecek bir metin olarak düşünmüştür. Max Saporta, altmışlarda sayfaları farklı hikayeler oluşturacak şekilde yerinden çıkarılabilen bir kitap yazıp yayınlamıştı. Nanni Balestrini, ilk bilgisayarlardan birine, makinenin farklı şiirler oluşturabilecek şekilde yerlerini değiştirebildiği birbirinden ayrı bir dizi mısra yüklemişti. Raymond Queneau icat ettiği birleştirici algoritma sayesinde sınırlı sayıdan bir dizi mısradan milyarlarca şiir oluşturabilmişti. Birçok müzisyen, müzikal olarak yerdeğiştirebilir notaları farklı biçimde kullanarak farklı müzikal performanslar ortaya koymuşlardır.

Tahmin edebileceğiniz gibi burada bile iki sorunla karşı karşıyayız. (1) İki, fiziksel olarak hareket ettirilebilir metin düşüncesidir. Bu tür bir metin, okuyucuya mutlak bir özgürlük

Modern sayılar kuramının kurucusu olarak kabul edilen Fransız matematikçi Pierre de Fermat'ın son teoremi olarak da bilinen (1601-1665) Fermat denklemi:
 $x^n + y^n = z^n$ eşitliğinin sağlanamayacağını belirten ifadedir. İşin komik yanı, Fermat'ın, Diophantos'un *Arithmetika* adlı eserinin kendisindeki kopyasına yazdığı nottur: "Ben bunun son derece güzel bir kanıtını buldum, ama bu kanıtı bu kenar boşluğuna sığdırmak olanaksız". Bu ifadenin doğruluğunu ya da yanlışlığını kanıtlamak matematikçileri yıllardır uğraştıran bir mesele olmuştur. (Ç.N)

izlenimi vermelidir; ancak bu yalnızca bir izlenimdir, bir özgürlük yanılmasıdır. Sonsuz sayıda metin üretebilen tek mekanizma bin yılların başında üretildi: alfabe. Sınırlı sayıda harfle milyarlarca metin üretilebilir ve Homeros'dan bugüne kadar yapılan da budur. Bize harfleri değil kelimeleri sağlayan bir uyarıcı-metin, önceden kurgulanmış ve sıralanmış kelimeleriyle her istediğimizi yapmamıza izin vermez. Yalnızca, önceden oluşturulmuş metin parçalarını sınırlı sayıda hareket ettirebiliriz.

Ancak, ben bir okur olarak geleneksel bir detektif romanı okurken de bu özgürlüğe sahibim. Hiçkimse benim farklı bir son hayal etmemi engellemez. Bir okuyucu olarak, iki aşğın öldüğü bir romanda, ister ağlarım, ister ikisinin de hayatta kalıp mutlu olduklarını hayal etmeye çalışırım. Aslında sadece bazı değişiklikleri yapabileceğim hareketli bir metindense üstüne yıllarca hayal kurabileceğim sabit bir metinle çok daha özgür hissederim.

Bu olasılık bizi, fiziksel olarak sonlu ve sınırlı olan ama sonsuz şekilde ya da en azından birçok şekilde yorumlanabilecek olan metinle ilgili bir soruna getiriyor. Aslında bu, her şairin ve anlatıcının amacı olmuştur. Ancak birçok sayıda yorumu kaldırabilen bir metin, her yorumu kaldırabilen bir metin değildir.

Üç ayrı hipermetin düşüncesiyle karşı karşıya olduğumuzu düşünüyorum. Herşeyden önce, sistemler ve metinler arasında dikkatli bir ayırım yapmak zorundayız. Bir sistem (örneğin dilbilimsel bir sistem) verili doğal bir dilin gösterdiği olasılıkların bütünüdür. Her dilbilimsel başlık, başka dilbilimsel ya da semiyotik başlıklarla yorumlanabilir; bir kelime bir tanımla, bir olay bir örnekle doğal bir tür bir imgeyle, yorumlanabilir. Sistem sonlu olabilir ama sınırlı değildir. Spiral benzeri bir hareketin içerisinde sonsuza dek ilerlersiniz. Webster'i kullanabiliyorsanız hem *Kayıp Cennet*'i hem de *Ulysses*'i yazabilirsiniz.

Kuşkusuz böyle tasarlanırsa bir hipermetin her okuyucuyu bir yazara dönüştürebilir. Aynı hipermetin sistemini bir Shakespeare'e ve bir de ilkokul çocuğuna verin; *Romeo ve Juliet*'i üretme şansları aynıdır.

Ancak bir metin, dilbilimsel ya da ansiklopedik bir sistem değildir. Verili bir metin, bir sistemin sonsuz ve belirsiz olasılıklarını, kapalı bir evren kurmak için indirger. Kuşkusuz *Finnegans Wake* birçok yoruma açıktır ama size **Fermat denkleminin** kanıtlanmasını ya da Woody Allen'in tüm bibliyografyasını sağlayamayacağı kesindir. Bu önemsiz görünebilir ama sorumsuz yapıbozumcuların en büyük hatası, bir metinle her istediğinizi yapabileceğinizi düşünmeleridir. Bu, tamamen yanlıştır. Metinsel bir hipermetin, sayısız ve özgün arayışlara açık olmakla birlikte, sonlu ve sınırlıdır.

Hipermetin, sistemlerle çok iyi işleyebilir ama sistemler metinlerle işleyemez. Sistemler sınırlı ama sonsuzdur. Çok sayıda olası yoruma olanak sağlamakla birlikte metinler sınırlı ve sonludur (ama her olası yorumu doğrulamazlar).

Ancak üçüncü bir olasılık vardır. Sınırsız ve sonsuz hipermetinler de tasarlayabiliriz. Her kullanıcı birşeyler ekleyebilir ve caz benzeri bir tür sonu olmayan öykü hazırlayabilirsiniz. Elbette ki bu noktada klasik yazarlık kavramı ortadan kalkar ve özgür yaratıcılığı gerçekleştirmek için yeni bir yolla karşılaşırız. Açık Yapıt'ın yazarı olarak böylesi bir olasılığı ancak coşkuyla karşılayabilirim. Bununla birlikte metinleri üretme etkinliğini gerçekleştirmekle üretilmiş metinlerin varlığı arasında fark vardır. Sonsuz metinler üretmekle belirli ve sonlu metinleri yorumlamak arasında bir fark olacağı yeni bir kültüre sahip olacağız. Beethoven'in Beşinci Senfonisi'nin kayıt edilmiş bir performansıyla New Orleans Jam Sessionun yeni bir örneğini farklı biçimde değerlendirdiğimiz günümüz kültüründe de olan budur.

Samisdatz, Komünist rejimlerde sansürlenmiş kitapların elaltından dağıtılması ve bu kitapların oluşturduğu edebiyata verilen isimdir. *Sam*: kendi. *Izdat*: *Izdatelsvo*, yani yayınevinin kısaltılmışı. Bu birleşimden oluşan kelime, ironik bir biçimde Sovyet devletinin yayın tekelinin adına benziyordu: *Goslitizdat*. (Ç.N)

Asıl adı Arcangela Felice Assunta Wertmuller von Elgg Spanol von Braueich olan (Eco sanki filmlerinden çok isminin uzunluğunu hatırlatır gibidir) İtalyan yönetmen **Lina Wertmuller**. Yedi Güzellik filmiyle Oscar'a aday gösterilen ilk kadın yönetmen olmuştur. (Ç.N)

Özgür yaratıcılığın metin yorumlamasıyla aynı anda varolacağı daha özgürleşmiş bir topluma doğru ilerliyoruz. Ancak eski bir şeyin yerine başka birini koymadık. Tanrı'ya şükür her ikisine de sahibiz. TV'de zıplamak, bir filmi izlemekle hiçbir ilgisi olmayan türden bir etkinliktir. Yeni metinler icat etmemizi mümkün kılan bir hiper-metin aracınının, daha önceden varolan metinleri yorumlama becerimizle hiçbir ilgisi yoktur.

İki farklı sorun hâlâ birbirine karıştırılmaktadır: (a) bilgisayarlar kitapları yürürlükten kaldıracak mı?

(b) bilgisayarlar yazılı ve basılı malzemeleri yürürlükten kaldıracak mı?

Varsayalım ki bilgisayarlar kitapları ortadan kaldıracak. Bu, basılı malzemenin ortadan kaldırılması demek değildir.

Bilgisayar, yazılı belgeler için yeni üretim ve dağıtım biçimleri ortaya çıkarır. Bir metni yeniden okumak ve onu gerektiği gibi düzeltmek için, eğer bu sadece kısa bir mektup değilse, yeniden basmak ve sonra yeniden okumak, bilgisayarda düzeltmek ve yeniden basmak gerekir. Kimsenin yüzlerce sayfalık bir metni yazıp en azından bir kez olsun basmadan düzeltebileceğini sanmıyorum.

Bilgisayarların ve özellikle de kelime işlemcilerin ağaçları korumaya katkıda bulunacağını umut eden olduysa bunun iyimserlik olduğunu gördük. Bilgisayarlar yazılı malzemenin üretimini teşvik eder. Kitapların olmadığı ve insanların tonlarca sayfaya uğraştığı bir kültür düşünebiliriz. Bu, oldukça zor olur ve kütüphaneler için yeni sorunlar ortaya çıkarır.

İnsanlar birbirleriyle iletişim kurma arzusu duyarlar. Eski toplumlarda bu, sözel olarak yapılırdı; daha karmaşık bir toplumda yayınlayarak yapmaya çalıştılar. Bugün kitapçıların raflarını dolduran kitapların çoğu, bir üniversite yayınevi tarafından basılmış da olsalar İvır Zıvır Yayınevinin ürünleri olarak tanımlanmalıdır. Ancak bilgisayar teknolojisiyle birlikte yeni bir **Samisdatz** Çağına giriyoruz. İnsanlar, yayınevlerinin aracılığı olmadan, doğrudan iletişim kurabilecekler. Birçok insan yayınlamak istemez; sadece birbiriyle iletişim kurmak ister. Günümüzde bunu e-posta ya da internet aracılığıyla yapıyorlar; bu, ileride kitaplar, kitap uyarlığı ve kitap piyasası için büyük bir avantaja dönüşecek. Bir kitapçıya bakın. Çok fazla kitap var. Bana her hafta çok fazla sayıda kitap geliyor. Eğer bilgisayar ağı basılı kitapların sayısını azaltmayı başarırsa bu, çok önemli bir kültürel gelişme olacak.

Bilgisayarların sahte bilgisine yöneltilen eleştirilerden en yaygını, genç insanların giderek daha kısa şifreli formüller aracılığıyla konuşmaya alışmalarıdır: dir, help, diskcopy, error 67 vb. Ağlarda kullanılan kapanış formüllerinden biri cul8r'dir. Buna hâlâ okuryazarlık diyebilir miyiz?

Ben bir nadir kitap koleksiyoncusuyum ve onyedinci yüzyıla ait, bir sayfa, hatta bazen daha da uzun süren bir başlıkla karşılaştığımda bundan zevk alıyorum. **Lina Wertmuller**'s filmlerinin başlıklarına benziyorlar. Giriş bölümü sayfalarca sürerdi. Kitabın atfedildiği ideal insana, genelde İmparator ya da Papa'ya övgüler içeren incelikli kibar formüllerle başlayıp son derece barok bir tarzda, devamındaki metnin erdemlerini ve amaçlarını sayfalar ve sayfalar boyu açıklarlardı.

Eğer barok yazarlar çağdaş akademik kitapları okusalardı dehşete düşerlerdi. Bir sayfa uzunluğundaki giriş bölümleri, kitabın ana konusunu kısaca özetler, cömert başış için Ulusal ya da Uluslararası bazı Vakıflara teşekkür eder, kitabın bir koca ya da karının ve birkaç çocuğun anlayış ve sevgileri sayesinde mümkün olabildiğini kısaca anlatır ve

Fransız ressam ve fizikçi, Louis Jacques Mandé **Daguerre**, 1830'larda Joseph Nicéphore Niépce'in yardımıyla fotoğraf basma işlemini pratik duruma getiren daguerrotype yöntemini geliştirdi. 19. yüzyılın ortalarında çok sayıda daguerrotype, özellikle de portreler yapılmış, sonraları bu yöntemin yerini yaş kollodyum işlemi almıştır. (Ç.N)

Kanadalı iletişim kuramcısı Marshall **McLuhan**, "Ortam mesajın kendisidir" ile özetlenen kuramında, matbaa nasıl bilginin yayılımını ve içeriğini etkilediyse iletişim amacıyla kullanılan televizyon, bilgisayar ve elektronik araçların da düşünme biçimini büyük ölçüde etkilediğini öne sürmüştür. (Ç.N)

elyazılarını sabırla temize çektikleri için bir sekreterin değerinden sözeder. Bu birkaç satırda tüm insani ve akademik zorlukları, fotokopilerin altını çizerek geçirilen yüzlerce geceyi, aceleyle yenen sayısız dondurulmuş hamburgeri görürüz.

Ama tahminlerime göre yakın gelecekte sadece üç satır yazacağız: "W/c, Smith, Rockefeller", (Karıma ve çocuklarıma teşekkür ediyorum; bu kitap Profesör Smith tarafından sabırla gözden geçirildi ve Rockefeller Vakfı sayesinde mümkün oldu, anlamına geliyor).

Bu, Barok bir giriş kadar zarif olurdu. Bu, bir retorik ve verili bir retorikle tanışıklık sorunudur. Sanırım önümüzdeki yıllarda tutkulu aşk mesajları, Basic dilinde, "bu ise...o halde şudur" şeklinde kısa talimatlar halinde gönderilecekler; böylece bir girdi olarak "Seni seviyorum o halde sensiz yaşayamam" (Emily Dickinson'dan güzel bir mısra) elde edilecek. Bunun yanısıra hatırlayabildiğim kadarıyla bir dil programında en iyisinden İngiliz edebiyatı şöyle sıralanmıştı: 2B OR/NOT2B.

Sözlü dilde ne denli çok şey söylerseniz o denli derin ve kavrayışlı olduğunuza dair tuhaf bir düşünce vardır. Mallarmé bize "*une fleur*" (bir çiçek) kelimesini telaffuz etmenin bir kokular, biçimler ve düşünceler evrenini çağırma yeteceğini söyledi. Şiir söz konusu olduğunda bazen daha az kelime daha çok şey söyler. Pascal'den üç satır, ahlak ve metafizik hakkında uzun ve sıkıcı bir kitabın 300 sayfasından çok daha fazla şey söyleyebilir.

Şu ana kadar yeni teknolojik araçların gelişinin eski araçları geçersiz kılması gibi bir zorunluluk olmadığını göstermeye çalıştım. Araba, bisikletten daha hızlı gider ama arabalar bisikletleri geçersiz kılmadılar ve hiçbir yeni teknolojik gelişme de eskisinden daha iyi bir bisiklet yapamaz. Yeni bir teknolojinin eskisini geçersiz kıldığı düşüncesi, çok basitleştiricidir. Ressamlar, **Daguerre**'in icadından sonra, gerçekliği gördüğümüzü düşündüğümüz şekliyle yeniden üretmeye zorunlu zanaatkarlar olarak iş görmek zorunda hissetmediler kendilerini. Ama bu, soyut resmi teşvik eden tek şeyin Daguerre'in icadı olduğu anlamına gelmez. Modern resimde, fotografik model olmadan varolamayacak bir gelenek vardır; örneğin hiper-gerçekçiliği düşünün. Gerçeklik, ressamın gözünden, fotografik gözle görülür.

Kuşkusuz sinemanın ya da çizgi romanların ilerlemesi edebiyatı, geleneksel olarak yerine getirmek zorunda olduğu bazı anlatı görevlerinden kurtardı. Ama eğer postmodern edebiyat gibi birşey varsa sinemadan ya da çizgi romanlardan büyük ölçüde etkilendiği için vardır. Aynı nedenle bugün artık mütevazı bir sanatçı tarafından resmedilmiş ağır bir portreye ihtiyaç duymuyorum ve sevgilime parlak ve aslına sadık bir fotoğraf gönderebilirim ama ancak resmin toplumsal işlevlerindeki bu tür değişimler, resmi yürürlükten kaldırmadı. Sadece günümüzde portre resimler, bir kişiyi resmetmenin pratik işlevini değil, önemli kişilikleri kutsama işlevini taşıyor; böylece bu tür portrelerin ısmarlanması, satın alınması ve sergilenmesi, aristokratik anlamlar yükleniyor.

Bunun anlamı şudur: kültür tarihinde hiçbir şey bir diğerini basit bir biçimde öldüremez; birşey, bir diğerini derinden değiştirir.

McLuhan'a göre Görsel Galaksi, Gutenberg Galaksisinin yerini almıştı. Onyıllar sonra bunun artık doğru olmadığını gördük. McLuhan, yeni bir elektronik Küresel Köy'de yaşadığımızı belirtmişti. Kuşkusuz yeterince küresel olan yeni bir elektronik cemaatte yaşıyoruz, ama bu bir köy değil; eğer köyden kastedilen şey, insanların birbiriyle doğrudan etkileşim halinde olduğu bir insan yerleşimiyse.

Tolstoy, Savaş ve Barış'i kahramanlarının sonuyla değil, bir tarih teorisi tartışmasıyla bitirir. Son paragraf şudur: Birinci görüşe göre mekanda varolmayan hareketsizlik bilincinden vazgeçip, algılamadığımız hareketi kabul etmek zorundayız. İkinci görüşe göre ise aynı şekilde varolmayan özgürlüğü kabulden vazgeçip gene algılamadığımız bağımlılığı kabul etmemiz gerekmektedir" (Ç.N)

Elektronik cemaatin gerçek sorunları şunlardır: (1) Yalnızlık. Bu cemaatin yeni yurttaşı, yeni metinler icat etmekte, geleneksel yazarlık kavramını iptal etmekte, yazar ve okur arasındaki geleneksel ayrımı ortadan kaldırmakta özgürdür ama bir risk vardır: galaktik bir ağ yoluyla tüm dünyayla temas halinde olurken insan kendisini yalnız hisseder... (2) Bilgi fazlası ve seçme ya da ayırıştırma becerisine sahip olamama. Ben hep Pazar günü New York Times'ın basılabilecek her türlü şeyi bulabileceğiniz türden bir gazete olduğunu söylerim. NYT'nin 500 sayfası, size geçtiğimiz haftanın olayları ve önünüzdeki haftanın yeni düşünceleri hakkında bilmeniz gereken her şeyi söyler. Ama Pazar NYT'sini okumaya tek bir hafta yetmez. Okuyamayacağınız her şeyi söyleyen bir gazeteyle hiçbir şey söylemeyen bir gazete arasında bir fark var mıdır? NYT ile Pravda arasında bir fark var mıdır?

Bununla birlikte NYT okuyucusu, kitap ekini, TV programlarına ayrılan sayfaları, emlak ekini birbirinden ayırt etmeyi bilir. İnternet kullanıcısı, aynı becerilere sahip değildir. Bugün, güvenilir bir kaynakla çılgın bir kaynak arasındaki farkı, en azından ilk bakışta ayırt edemiyoruz. Yeni bir eleştirel uzmanlığa, henüz bilinmeyen bir bilgi seçme sanatına, kısacası yeni bir hikmete ihtiyacımız var. Yeni bir tür eğitim antrenmanına ihtiyacımız var.

Bu bakış açısından kitapların yine büyük bir işlevi olacağını söyleyelim. İnternette sörf yapmak için basılı bir elkitabına ihtiyaç duyacağımız gibi, *World Wide Web*'le (Dünya Çapındaki Ağ) eleştirel olarak başa çıkmak için yeni basılı kitapçıklara ihtiyaç duyacağız.

Kitapların sağladığı sonlu ve sınırlı dünyaya bir övgüyle bitirmeme izin verin. Farzedin ki Tolstoy'un Savaş ve Barış'ini okuyorsunuz: umutsuzca Natasha'nın Anatolij gibi sefil bir.. flörtünü kabul etmemesini istiyorsunuz; O harika insan Andrej'in ölmemesini ve Natasha'yla birlikte sonsuza kadar mutlu yaşamasını diliyorsunuz. Eğer Savaş ve Barış hiper-metin olarak hazırlanmış karşılıklı etkileşimli bir CD-romda olsaydı kendi öykünüzü, kendi arzularınıza göre yazabilir, Pierre Besuchov'un Napoleon'u öldürmeyi başardığı ya da eğilimlerinize göre, Napoleon'un General Kutusov'u kesin bir yenilgiye uğrattığı sayısız Savaş ve Barış'lar icat edebilirsiniz.

Heyhat, bir kitapla bunu yapamazsınız. Feleğin kanunlarını kabul etmek ve Kaderi değiştiremeyeceğinizin farkına varmak zorundasınız. Hipermetinsel ve karşılıklı etkileşimli bir roman, özgürlük ve yaratıcılık hissetmemizi sağlar ve umut ederim bu yaratıcı etkinlik ileride okullarda hayata geçirilir. Ama yazılı olan Savaş ve Barış, bizi özgürlüğün sınırsız olasılıklarıyla değil, Zorunluluğun sert yasasıyla karşı karşıya getirir. Özgür kişiler olmak için Hayatın ve Ölümün bu dersini öğrenmemiz gerekir ve sadece kitaplar bize böylesi bir hikmeti sağlayabilir.

sanal alemde
sözcükler ve hikayeler
göründüğünden farklıdır

www.altzine.net

Bir vapur seyahati tasarısı dönüşü, banyomuzun etek traşı reyonundan birincilikle seçilmiş, sabunluğun altında uyurken uyandırılmış eski bir jilette bileklerimi kesip, beyaz küvetin rutubetinin insafına bırakıp gittin beni. Muazzam kolaylıklar çağındayız; şimdi parmak uçlarıma banka şubeleri kadar yakınsın. Sen, kaygılı meme uçlarımda gömülmüş, kabuk tutmuş yaraları yiyen, vuslat güncelerindeki kurşun kalem yazıları geri geri silen, adı mahallenin oğlanlarıncı, çöp arsaların kaderine terkedilmiş Desoto otomobillerinin şöför mahallerinde haykırılan küçük şey! Burada, dört tarafı kapkarayla çevrili su adada, yılbaşı gecesi nöbetçi asabi ebeyle üstünkörü doğurtulmuş talihsiz bebeğin zedeli beyniyle, anlatmaya çalışıyorum geçmişime silsileyi. Manyetik bant sisteminden sayısal ortama bir türlü geçememişim; televizyonda, planlarını ne kadar tekrarlısam tekrarlayayım, yabancılaşamadığım bir cürmümeşhut sahnesi. Kolay erdem bezirganlığıyla süslü sonlar, her suistimalin hemen sonrası manasını yitirdi. Merkezde, kristal ülkesindesin. Artık anlatılmaktan kötü fıkralara dönüşmüş, amatör balıkçı öyküleriyle seni tutamam. Girişken biriyim gibi davranmaya çalışan insanların, içtenliklerinin üzerine bir türlü oturtamadıkları kaçak bakışları gibi, içinden çıkılmaz bir özgüvensizlik abidesi hayatım. Hangi gizil organ işbirliği ısıtır vücudumda, beynime sürekli sıçrayan sıcak kanı? Sırf sivil görünebilmek için, akşam yemeklerinde balık leşi yiyenlerin, otomobil lastiklerine işlemeli miyiz? Kazancidis Aya İrini'ye gelir mi?

Nasıl bir cin çarptı? Elim kolum böylesine bağlı. Yatsı vakti Fulya deresine destursuz işlemişim. Dümen başında uyuya mı kaldım? Kalyonum kendine yeni bir rota mı seçti? Geleceği yazmaya çabalamak, ne acı! Sanki şimdi arkamdan fötr şapkalı, gri trençkotunun üzerinden otuzsekizliği belli olan bir kara film adamı gelecek ve sertçe omzuma dokunarak "Çok soru soruyorsun delikanlı!" diyecek. Bu şarkının içinden çıkabilirsem, belki de ererim. Mermerşahiden uzunca bir gömlek giyerim. Sırrına vardığım şeyi herkese söylerim. Son kez suya girmek lazım, yapraklar dökülmeden. Mevsimlik görüşlerimiz değişti, zevk için değil yanımıza kar kalsın diye yüzmenin takvimindeyiz. Bütün kadınlar ve yemeniler bağbozumunda. Toprak yolun her iki tarafı, şaraplık üzüm kasası. Yolun stabilizeye dönüştüğü üçlü kavşakta, karşımda dimdik duran eski bir buzdolabı, üzerinde oklu yağlıboya yazı "Çıkmaz yol çöplüğe gider" Buzdolabının dibinde, acemi köy genci avlarından kalan adatavşanı organları. Bir zehirli postmodernizm, kanı bozuk televole pozisyonu, nereye kaçarsak kaçalım peşimizde. Balıkçı Hasan hala, bir lüfer gecesinde kolunu orta boy bir camgözün parçaladığı, kirliliğe yeşil kazağını giyiyor. Aynı kayalardan aynı midyeleri çıkartıp, aynı yanık bayat yağ dolu büyük tavada kızartıyor. Bakımsız sunta vitrinde dizili, yeni Tekirdağ rakıları. Boş, pembemsi kumsal, çölün ortasında terkedilmiş eski bir lejyon kampı sanki. Tepenin üzerindeki kayalıklar yalnız, kayaları bayındır kılma çabaları fos çıkmış, birkaç cılız çam fidanı, diplerinde kum briketten zayıf taraçalar. Aşağıda suda, ters ışıkta parlak bir silüet olarak yüzen adama bakıyorum. Serbest yüzüşümüz, ne kadar da birbirine benziyor. Uzakta, bir nokta oldu. Kollarıyla yarattığı minyatür girdaplar arasında, neşeyle dalıp çıkıyor. Ardında bitirim zargana çeteleri, gümüş sürülerini limanın içine sürüyor. Sıkışık kaya aralarında, günlük bildik bir katliam. Her sezon harici boş kumsalda güzel bir kız mutlaka olur. Kumsalın tek güzel kızını, baskıcı sevgilisi kızıl saçlarından sürükleyerek döve döve götürdü. Hasan köye bira almaya gitti. Kimseler yok şimdi. Karasinekler, boş midye çöpleri, tuz ve ekmeğin kırıntıları yanında, formika masaya bulaşmış tarator damlacıkları. Yunuslar, evlenince kahveye gitmeyi bırakmış evcimen babalar gibi, açıktan açığa ağırbaşlı bir yolculuk

Seni seviyorum.
Her zaman seveceğim

içerisindeler. Sığıya inmiş ileryalar, ayıklanmış midye kabuklarına yapışıp kalan beyaz kas parçacıklarını panayı duyusuyla kemiriyorlar. Bu sular bitiyor artık, kokuyor. Yunuslarla ahbaplık tılsımı, bilinmez ufuklarda gizli. Ya da şimdi şuracıkta, sandalyenin kurdeşen eden yapay derisi kıçima hazır yapışmışken sessizce kalbim dursa, bir anda göçüp gitsem. Damağım daimi kuru, duman yutmaktan. Yusuf, Mahmut, Tuncer kardeşlerin isim birleşimlerinden oluşmuş Yumatu marka müzik setinde, yirmili yaşlara varamamış seksenlerin taverna müzikleri. Çuval dolusu aptal detayı geçip, gürbüz planlara ulaşamıyorum. Bugün böyle yapıyorsam, yarın ne yaparım? Temelde, birkaç metre altımda, mavi taş zeminde hala ilk kez dokunulmuş kadınların tükürükleri duruyor. Tepemde sabit yağmur tehditli siyah takip bulutu, otuzlu yılların çizgi filmleri dokusunda.

Sabah uyandığında, gece eve kim tarafından taşındığını anımsamaya uğraştıkça, kesik görüntüler tüneline yok olan bir ayyaş gibiyim. Şimdilik rüzgar durdu, defne yeşilininuzatmalarını oynayan yapraklar dinleniyor. Nasibini almış ama buhranlı bir balık katili sıfatıyla, betondan inşa edilmiş kaptan köşkünde adalar grubuna doğru oturuyorum. Ya yarın birdenbire Marmara'nın bütün suyu çekilirse! jandarma illa bana kimlik sorar! Göbeğim belli oluyor mu? Apartman yöneticisi kadın beni tokatlayabilir! Meyhanede param çıkışmaz! Ahtapot salatası yememelisin! Cin fikirli bir korku duymadan, çocukları kucağına alıp sevemezsin, öpünce mukozanı elektrik çarpar! Kadınlar başarı ister! Aceleci biriyken, sabır denen şeyi sana dayakla öğrettiler! Kıydayken, neden sırtını tuzlu suya dönmeyi seversin? Beyninin acaba ne kadarı ölü? Bütün bu ahlaksız çıgılları ben atabiliyorsam, O neler yapmaz! Klozetin kapağına işeme! Sigaranın dumanını sömürme! Bak, bir adım var ya da loş bir tül perde! Ayın nasıl doğduğunu anlatma, kendini pastoral bir akşamüstü çayı masasının ekosele örtüsü zannetme. Gitme, yanımda kal! Ağlama! Gözünün nuru söndü. Kaç is sarısı odadan, bu alaturka intihar biçimi hiçliğe savurmaya çalıştığın ruhunu büyütecek. Bu paranoya sistemi seni bilge edecek. Kış gelecek, palto giyeceksin. Saçların uzayacak. Gülümseyerek hazırlanan sürprizler vardır, belki biriñeri bu kez seni

şaşırtır. Aynaya baktığında kendini görebilirsin. O kadar dağındığım ki, olgunlaşmamış çibanını işletmek için, kara merhem gibi beni tenine sürebilirsin. Gittiğin bütün yerlerin zeminleri mi kaygan, yoksa uyurken bizim çocuklar arap sabunu mu bulaştırıyor tabanlarıma? Ahmaklar kolay yüzermiş, büyük tatlı su havuzunda.

Burada, açık denizde kaldım. Dört tarafı karayla çevrili su adadayım; Yürütmeye yönelik tek bir mana bulamıyorum gemiyi. Büyük ısınma projesi, yavaş yavaş etimi hafifletiyor. Ben daha önce hiç gaz halimi yaşamadım. Korkuyorum, yetmişyediden beri dedem de yok! Peri kızı ucu yaldızlı değneğini yanlışlıkla kafama vurdu, beynim maket bir lav dereciği oldu, asfalta akıyor. Dur kaçma peri kızı ya da siktir git! Ben ne yapacağımı bilemiyorum. Git yakamoz saçlı güzel, oyunu bilenlerle oyna ama bekle belki ben hala sırt üstü yüzebilirim! Hem yanına al beni hem de burada bırak, görüyorsun içinden çıkılmaz bir özgüvensizlik abidesi hayatım. Bu büyük geçmiş benim olsaydı haberim olurdu. Az önce, sıçar gibi hızla doğurarak, bu adaya atıp gittiler beni. yosunlar üzerinde uyandım. Hani uyanmaman gereken bir saattir, yattığın saati düşünerek uykunu bu kadar kısa sürede almaya şaşırırsın. Gözlerimi kapadım; tanımsız bir iç acı. Adada uyanmanın eğlenceli cesaretiyle, ince bir kılıç çıkardım anı kutusundan. İç acıyı karşıma aldım. Kimse yok, o bir vampir. Ardında uzaklarda,

graniti çatlatmış yabani incirler. Salakça bir değişiklik beklentisiyle kahve yaptım. Yine bitiremedim, yarım kaldı. Keşke dişim ağrısız. Eski bir denizaltı gelse. Babamla kayığa binip yanına gitsek. Dönüşte, her yer karanlık buz mavide kesilse. Suda kayboldum. Bütün liman seferber olsa. Çocuk kaybolmuş! Yüzememiş, büyük dalgalarda denize girmiş. Biçimsiz kütüklerin, naylon poşetlerin ve tuvalet temizliği ürünlerinin şişe kapaklarının arasında ziftli kulaklarını bulmuşlar. Deniz kızı diye bir şey yokmuş! Şimdi onu balıklar yer. Önce gözlerini yerler, kulak memelerini, dudaklarını. Kafatası lapinlere yuva olur. Leğen kemiğinin üzerini beyaz kekamoz kaplar. Kaburgalarını midye bağlar. Keşke dişim ağrısız. Yaşlandıkça eski filmlerle karıştırmaya başladığım o sabah gibi, hiç çekilmemiş bir belgesele dönüşse her şey. Babam hiç ölmeseydi. Balıkçı düğümünü yeniden öğretseydi. Bayram günleri kaynaşmalarında bu konu bir çeşit aile esprisi geleneği olsa da, fakir eve ilave ekme karnesi için kırkını aşmış babaanneme zorla doğurtulmuş bir savaş çocuğudur babam. Bu yüzdendir ki o, ceketlerinin çakmak ceplerinde eflatun bir kadife parçasıyla dolaşmıştır yıllarca, sipariş iskarpinleri sürekli parıldasın diye. Oniki yaşında, serin bir nisan sabahı Beylerbeyi rıhtımında başgedikliden yediği Osmanlı tokatı yüzünden, sol kulağı duymaz kol saatinin çıkıtlarını. Ben aynı sese, miskin gecelerimde tahammül gösteremeyip saatleri arka odaya kapatırım. Ama sonra sokaklarda boş boş dolaşıp, Vahi Öz'ün "Serserinin canını alın, avareliğine dokunmayın." cümlesini kafamda döndürürken, nedensiz yere en yakın kaldırıma oturduğumda, el yordamıyla cebimdeki pakete ulaşip bir sigara çıkarıp yakarken, aniden farkına varırım bütün bu hareketleri onun gibi yaptığımı. Morarmış alınımın karşısında, dünya küçülür o zaman. İç acı iri dişli bir yaban domuzuna dönüşür. Hurafe gider, yerini mürekkep yalamış adamların müspet dünyasına bırakarak. Ve tabiat bilgisi dediğimiz şey, geçmiş ve gelecek için kazanılmış en değerli bilgidir.

Gece yüzmek, şimdi biraz manası değişmiş bir dua biçimidir, tüyleri zehirli tüy balığı dikenlerine benzeyen sırtım için. İstenilen kadar güçlü, yıldızlı parlak yakamozlar olsa da, açıklara doğru karaldıkça köpek balığı korkusunu yenmiş bakışlarım, göz pınarları yaşlanmış güzel gözlü bir balık kadın arayacak. Tuzlu suda, karanlıkta kehribar teniyle karşılaşmanın ve yavru bir yunusun yüzgecine dokunabilmenin ortak metniyle anlatılan güzel. Coğrafi yapısına ağır iş makinalarıyla tecavüz edilmiş liman manzarasında, suların yükselmesine aldırmadan üzerine beli ince metal kemerli mavi bir tunik giyerek, boşalmış roze şişelerinin arasından inatla iniyorsun kumsaldaki ateşin başına. Kafanda gözlerine sürme çeken fosforlu bir Serpil Çakmaklı tokası ve boynunda yazlık sabun kokularıyla. Bir elimle biçimsiz dişlerimi kapatıp cesaretimi toplayıp soramıyorum sana "Slowda dans eder miyiz?" çünkü artık eski filmlerdeki pavyon sahnelerine bakarak loca loca tasarlanmış, mısır tarlaları arasına gizlenmiş başarısız ada yerlisi DJleri keder yüklü ince hastalık duruşlu yazlık diskolar tarihe gömüldü kıyılarda. Terkedilmiş briket duvarları sarmaşıklar sardı. Pist sütunlarındaki hoparlör askıları paslandı. Çiftler arası çiçekli dans yarışmaları yok artık. Broken Heart, kavrulmuş kıyma kokularıyla mutfaklarda, iç çekmelerle unutulmaya çalışılan eski bir şarkı şimdi. Sabit çeşidi kaymaklı olan arabalı dondurmacı yok. Çocuklar, gazete lekesinden bozma oyuncak gemiler yüzdürmüyor kumsalda. Eski kahvenin önünde, yazlık sinema Bahar Bahçesi'nin rafışı durmuyor. Ben her akşamüstü çıplak ayak pansiyondan kaçıp gizli geçidimizden geçip köy meydanına çıkarak bakamıyorum artık ona. Kış cebinde çinekop oltası taşıyan tayfa, sırta kadem bastı. Kahveci Abbas öldü. Votka-bira eskisi kadar sarhoş etmiyor. Şimdi tazyiki arttırılmış klorlu suyla püskürtülmek suretiyle, kapatıldık mehtaplardan uzak odalara. Kendimize en uygun olmayan, en baş edilmez belayı bulup onunla büyümeliyiz. Ahir zamanlardayız, hepimiz incelikli deccalarız yeni bin yılın kutsal kitabında. Salgına aşı için uğraşırken virüs kapmış doktorlar fosiller senatoryumunda. Biz, hiçbir şeyi değiştiremeyiz! Hiçbir şey değişsin istemedik ki biz! İhmal edilmiş mimikler, unutulmuş yaşamlarımızda.

...insan kulağının algıma nüansları içinde anlamlı sayılabilecek dizi adedi otuzu aşamaz: Yedi diyez ve yedi bemol ile oluşturulan on dört temel majör gam ve bunların ilgili minörleri; bir de arızasız do majör ve ilgilisi la minör. Buna mukabil, makamsal ses sistemlerindeki dizilişler tekdüze bir kalıbın mevcut ve kabul edilmiş konumlarındaki kısıtlı kombinezon olanağına mahkûm değildirler. Bu nedenle de, makamsal müzik her zaman sürprizlerin ifadesidir. Bunu, fazlaca değer yargısı yüklü incelemesinde Fonton açıkça dile getirmiştir zaten: Batı sanatı "ilke ve kesin kuralları olan bir sanattır." Şark müziğinde ise, Batı'da alışlagelmiş açıklık ve kesinlik mevcut olmadığından, müziğin fizik temelleri de bilinmez

Taksim

Batı müziğini düzenleyen sistem, diziliş formülü açısından birbirinin tamamen aynısı birçok gamdan oluşur; aralarındaki tek fark, her birinin ayrı bir ses konumundan başlıyor olmasıdır. Kuramsal olarak otuz altı sestem oluşan bir sekizliden türetililecek dizi sayısı da önceden belirlidir. On iki ayrı ton olduğu göz önüne alınırsa, her birinde, mevcut ses sisteminin temel elemanlarından birinin 'esas ses' olduğu diziler ortaya çıkar. Bu şekilde toplam otuz dizi oluşturulma olasılığı vardır. Bunlara, aslında müzik kuramı açısından (fizik-akustik değeri açısından değil) özdeşleri olan 'anarmonik' tonlar ile çift diyez ve çift bemoller eklenirse sayı artırılabilir; kuramsal olarak elbette; çünkü kullanılabilir, diğer bir deyişle insan kulağının algılama nüansları içinde anlamlı sayılabilecek dizi adedi otuzu aşamaz: Yedi diyez ve yedi bemol ile oluşturulan on dört temel majör gam ve bunların ilgili minörleri; bir de arızasız do majör ve ilgilisi la minör. Buna mukabil, makamsal ses sistemlerindeki dizilişler tekdüze bir kalıbın mevcut ve kabul edilmiş konumlarındaki kısıtlı kombinezon olanağına mahkûm değildirler. Bu nedenle de, makamsal müzik her zaman sürprizlerin ifadesidir. Bunu, fazlaca değer yargısı yüklü incelemesinde Fonton açıkça dile getirmiştir zaten: Batı sanatı "ilke ve kesin kuralları olan bir sanattır." Şark müziğinde ise, Batı'da alışlagelmiş açıklık ve kesinlik mevcut olmadığından, müziğin fizik temelleri de bilinmez¹.

Gerek teknik olarak önceden belirlenmiş olmamanın sağladığı esneklik, gerek, buna bağlı olarak, sanatsal yaratımdaki 'yerçekimsizlik' hissi, ilk bakışta besteciye geniş bir manevra alanı bırakıyormuş gibi gelebilir. 'Önceden belirlenmemiş'lik kuşkusuz kuralsızlık anlamına gelmez; tersine makamsal müziğin son derece ayrıntılı düzenlenmiş bir kodlar evreni vardır; Fonton'un çağında, 'Türk Musikisi' olarak adlandırılan ses evreninin bugüne oranla çok daha az yazılı olduğu bir gerçektir. Ancak bunu ilkesiz müzik ilan edebilmek için, daha sonra oryantalist zihniyette 'bilimsel kanıtlarla' ortaya konacak bir değer hiyerarşisini içselleştirmiş bir budun-merkezlilikle donanmış olmak gerekiyordu. "Şark müziği"nde genel hal ve hareket kuralları ya da ilkeleri dışında, icra birimleri olan makamlar düzeyinde yeni bileşimler elde etmeyi olanaksız kılan bir belirlenmişlik söz konusu değildir. Makamsal müzik, makam sayısını kısıtlı tutacak bir katılığa değil, eklemlemeyi mümkün kılan bir esnekliğe yaslanır. Bu nedenle makamsal müzik bestecisi, yalnızca müzikal ifadeyi kurgulayan değil - her besteci için her eserde geçerli olmasa da - içinde hareket edilen ses düzlemini inşa edebilen bir yaratıcı öznedir; en azından kuramsal olarak böyledir. Her bestecinin yeni makamlar keşfetmesi gerekmez; çoğu keşfetmemiştir de; ancak böyle bir olasılığı barındıran bir müziktir, makamsal müzik.

Acemaşiran şarkı

"Şark"ın algılanmasındaki tek boyutluluğun, yalnızca değişik kültürlerdeki duyarlılık farklarını değil, aynı zamanda ses sistemlerindeki nüansları da görmezden gelmesi son derece doğaldı. Bu yanlı bakış açısının müzikteki yanlışlarına ilk temas edenlerden birisi Rauf Yekta Bey olmuştur. Ona göre, farklılık yalnızca icradaki değişik eğilimlerden ibaret değildi; temel belirleyici etkiye, bir "nazariye farkı" söz konusuydu. Bu terimle Rauf Yekta Bey, açıkça ses sisteminin kuruluşu ve fizik temellerini anladığını belirtmiştir. Böylece, "Şark" adıyla kestirilip atılabilecek bir bütün olamayacağı ortaya konmuş oluyordu. Üstelik, böyle bir fark, ses sisteminin temelinde yatan kurucu mantığın tanımlanması işlevini yüklenerek, bir sekizli dizinin, on yediye ya da yirmi dörde bölünmesini, teknik olmaktan çok duyarlılık değişimlerinde anlamlandırmaktaydı².

"Şark"ın algılanmasındaki tek boyutluluğun, yalnızca değişik kültürlerdeki duyarlılık farklarını değil, aynı zamanda ses sistemlerindeki nüansları da görmezden gelmesi son derece doğaldı.

Bu yanlı bakış açısının müzikteki yanlışlarına ilk temas edenlerden birisi Rauf Yekta Bey olmuştur. Ona göre, farklılık yalnızca icradaki değişik eğilimlerden ibaret değildi; temel belirleyici etkiye, bir "nazariye farkı" söz konusuydu. Bu terimle Rauf Yekta Bey, açıkça ses sisteminin kuruluşu ve fizik temellerini anladığını belirtmiştir. Böylece, "Şark" adıyla kestirilip atılabilecek bir bütün olamayacağı ortaya konmuş oluyordu.

Bugün Türk müziğinde ses sistemi sorunu hâlâ güncelliğini korumaktadır. Standart bir tampereman henüz sağlanamamıştır. Yaygın görüş ve uygulama, yirmi dört eşit olmayan sestem oluşun dizi kavramı çevresinde oluşmaktadır. Ancak bunun karşı-savlarını dile getirenlerin on yedili sistemin doğru diziliş olduğu konusundaki ısrarları sürmektedir. Her ne kadar yirmi dörtlü sistemin "ilmî sebebi"nin "makamlarımızı vücuda getiren dörtlülerle beşlilerin bu taksimi zarurî kılmaması"³ olduğu yaygınlıkla geçerli görülse de, karşıt görüşteki gerçekte, gerçek Türk müziği sisteminin özgün bir yapıda olduğu, yirmi dörtlü sistemin yer yer zorlamalar içerdiği, nihayet yirmi dörde bölünmüş sekizlinin, aslında Batı'nın on ikiye bölünmüş düzeninin farklı bir görünümünden başka bir şey olmadığı, hatta bu yapıyla Batı tamperemanında mümkün olan otuz altı sesin de gerisinde kaldığı iddiaları dile getirilmektedir⁴. Sorunlar ister istemez bir Doğu-Batı gerilimi içinde değerlendirilmekte, teknik düzenlemeler bile kaçınılmaz bir şekilde yer yer ideolojik kutuplaşmalara açılabilir.

Muhayyer saz semaisi

Doğu-Batı tartışmalarının en çok kristalize olduğu alanlardan birinin müzik olması şaşırtmamalı bizi. Zira, kültürel üretim, ekonomik yapının gereklerinin tezahürü olmasının yanı sıra, ait olduğu bu bağlamın zihniyet kalıplarını belirleyen bir özellik de taşır. Kendi varlığını sürdürmek, kendi varoluş koşullarını sürekli olarak yeniden üretmek zorunda olan belli bir ekonomik düzen, ister istemez bu çabayı mümkün kılabilecek söylem mecralarını da yaratır; bu amaç doğrultusunda onları durmaksızın yeniler. Bu açıdan bakıldığında, müzik üzerine çeşitli konulardaki tartışmalar 'millî burjuvazi'sini oluşturmak isteyen bir yeniden yapılanma rejimiyle, kökleri uzak bir 'altın çağ'ın feodal/tarımsal artı-ürün biriktirme ve aktarma düzeninin şarklı emperyal duyarlılığı arasındaki gerilimi açığa çıkaran bir işlev görmektedir. Üstelik bu sonuncu, doğal olarak, tarihsel gelişme sürecinde çok farklı yönelimleri bünyesinde barındırma gereğinden kaynaklanan bir kozmopolit yapıyı kaçınılmaz biçimde içermekte, dolayısıyla savunucularının kimilerinin başvurmaya arzuladıkları 'saf'lık iddiası, tam aksi yöne kaçarak köklü bir yanılsama oluşturmaktadır. Türk Musikisi adı altında toplanan müzikal bağlam, saf olmak (otantik halinden farklılaşmamış)

Türk Musikisi'nin terk edilmesini bir tarihsel zorunluluk olarak algılayan yaklaşımlar, ciddi bir şekilde, yaşamın diyalektiğini atlayarak, başka türlü bir ayıklama operasyonuna soyunmayı önermektedirler. Bu tür bakış açısı da, bir yanıyla üretimsizliğin doğal sonucunda beliren kopyacı eğilimleri beslemekte, diğer yandan tarihi ve ondan süzülüp gelen kültür bütünü'nün nedensellik zincirini yok saymaktadır; varsaysa bile, bunu ancak kendi ifadesinin meşruiyetini kurmak için kullanmaktadır.

bir yana, başta Anadolu olmak üzere, Devlet-i Âliye'nin hüküm sürmüş olduğu toprakların her köşesinden özgüllükler derleyerek varoluş zeminini genişletmiştir. Bu birikim, kuşkusuz görkemli bir çeşitliliğe açılma olanakları sağladığından paha biçilmez değerde bir hazinedir. Zira her kültür bağlamı, yeşerip köklendiği coğrafi alanın kısıtlılığı, iklimsel koşulların kapalılığa mahkûm edilişi, dünyanın görece yalıtılmış ya da en azından toplumlar arasında daha az etkileşim fırsatları tanıyan koşullar yüzünden, Anadolu-merkezli bu çok-katmanlılığa eklemleme sürecinde olduğu kadar talihe sahip olamamıştır. Bu nedenle, kültür heterojenliğini, bu sürekli kültür ergimesinden doğan alaşımı, 'safılık' ülküsüne ihanet addeden ya da bireşimin köklerini tarihin içinden cetvelle ölçüp cimbızla ayıklama sevdasına düşüp gülünç hale gelen zihniyet için elbette böyle bir tarihsel kesintisizliği algılamak izdiraplı bir çaba olacaktır; o yüzden de, bütünleşme ve birikim nitelik değil kusur olarak tasavvur edilecektir. Bu, nihayet kültürü bir etkileşim potası olarak görmek istemeyip sürekli bunun aksi örnekleriyle karşılaşarak bozulma durumunu doğal ruh halinin içselleşmiş hırçınlığı ve saldırganlığı ile yaşamaya mahkûm olanların sorunudur. Ancak bu huzursuz zihniyet, kaçınılmaz bir şekilde yıkıcı enerjisini açığa çıkarmakta, acınası olmaktan çok tahripkâr bir görünüme bürünmektedir. Eleştirinin bilimsel ölçütlere göre ve akıl dairesinde yapılmasının güç olduğu bir toplumsal ortamda, böyle düşünenler kuşkusuz yalnız değildiler; hasımları da aynı bağına saplanıp kalmışlardır! Türk Musikisi'nin terk edilmesini bir tarihsel zorunluluk olarak algılayan yaklaşımlar, ciddi bir şekilde, yaşamın diyalektiğini atlayarak, başka türlü bir ayıklama operasyonuna soyunmayı önermektedirler. Bu tür bakış açısı da, bir yanıyla üretimsizliğin doğal sonucunda beliren kopyacı eğilimleri beslemekte, diğer yandan tarihi ve ondan süzülüp gelen kültür bütünü'nün nedensellik zincirini yok saymaktadır; varsaysa bile, bunu ancak kendi ifadesinin meşruiyetini kurmak için kullanmaktadır. Böylece, sayısız kültür filizlenmesinin yaşanmış olduğu Anadolu bireşim havzasında, bugün, her ikisi de bir anlamda tarihsel akışın bütünleştirici ve kesintisiz olduğunu idrak etmekte zorlanan zihniyetlerin son derece yapay çatışmasına tanık olmaya devam etmekteyiz; her ne kadar bu tartışmaların harareti son yıllarda azalmış gibi görünse de, bunu, kültürel çeşitliliğin erdemine ikna olmaktan çok, çatışma kutuplaşmalarını belirleyen atif evrenlerinin eski bütünlüklerini koruyamamalarıyla açıklamak daha doğru gibi görünüyor; çünkü, bugüne değin sürdürülmüş olan bu tezat ekseninin temelinde yatan ekonomik paylaşım kavgasının aktörleri yer değiştirebilir olmuşlardır. Bu da, bir yanıyla dünya ölçeğinde ekonomik bütünleşme stratejileriyle buluşmaya diğer yanıyla ulusal ölçeklerdeki siyasi-ekonomik güç dağılımındaki değişmeler ve geçişmelere bağlıdır. Yine de dönem dönem bu Doğu-Batı geriliminin ilerici-gerici tezatına uzanması, bunun çeşitli söylem türlerine yansımaları tanık olunan bir gelişmedir. Hatta bu canlanma, dirilme durumları, zamanın değişen toplumsal güç dağılımı içinde, tamamiyle yer değiştiren retorikler olarak belirip grotesk manzaralara yol açabilmektedir: İlericinin gericiden farkı kalmadığı bir otantisizm tutkusu egemen olmakta, hatta gericinin söyleminin yer yer daha gelişmeci bir çizgiye yaklaştığı gözlemlenmektedir. Tüm bu yapay gerilim ekseni, aslında hiç bir zaman gerçek bir düşünsel çerçeveden türememiş olduğu için, kültürün siyasi manevra alanı olarak kullanılmasından başka bir sonuç doğuramamıştır; doğuramazdı da; zira, böyle bir çatışmanın dayanmış olması gereken toplumsal kutuplaşmayı mümkün kılacak bir ekonomik yapılanma hiç bir zaman var olmamıştır. Kimi cılız sanayileşme çabası bile kamu gücünün müdahalesine bağımlı gelişmiştir; bu nedenle de, kültür üretiminde sahici bir ekonomik çatışmanın tezahürü göze çarpmaz. Buna mukabil, her kavga kamu kaynaklarının paylaşımı konusunda ortaya çıkmakta olduğundan, kültürün düşünülmesinde,

Müziğin bir çatışma alanı haline gelmesinde, büyük oranda Tanzimat'tan bu yana gelişen yeni tür bir seçkinleşme çatışmasının yattığı düşünülebilir. Modernleşme sürecinin getirilerinden en fazla yararlanma yarışında, geleneksel devletlûdan farklılaşp görece rasyonel ilkelere göre yeniden yapılanmaya çalışan bir bürokratik aygıtın kurumsallaşmasına paralel olarak palazlanan bir bürokrat-seçkin sınıfının kendini her alanda dayatmasıyla ortaya çıkan bir gerilim vardır. Her ne kadar bu kesime, yaygın olarak 'sınıf' adı verilse de, bu, onun ekonomik bir birlik ve üretici güç sahibi olmaktan değil, devletin kaynakları üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmasından kaynaklanır.

kavramsallaştırılmasında, üretiminde, onun asıl türeme bağlamı olan toplumsal ortam değil, devlet merkez olmuştur. Doğu-Batı sorunsalının öncelikle bir gerilim oluşturmasında, bunun da özellikle ilerici-gerici ekseninde belirlenmesinde bu devlet-merkezli kültür anlayışı, tartışmanın her tip tarafı için aşılması için düşünme zemini, vazgeçilmez bir ölçüt olagelmıştır. İşte bu yüzden, çatışma tarafları arasındaki farklılık temaları son derece stilizedirler; gerçek toplumsal duyarlılıkları temsil etmedikleri gibi, kültürü, seçilmiş göstergelerden oluşan ve kimi hatları aşırı vurgulanmış bir söylemden ibaret sayma yanlışlığına düşmektedirler. Oysa başta müzik olmak üzere, bir çok kültür alanında karşıtlık yaratma yoluyla kültürel kimlik edinmeye didinenlerin atladıkları çok temel bir olgu vardır: Kültür, kesintisizliği ve zaman-mekân boyutlarında bütünleşmeyi gerektiren bir heterojenleşme sürecidir; bu anlamıyla, üretimle duyarlılığın eklemlendiği, korunması gereken bir dengeyi oluşturur. Dengenin süregitmesinde 'milli hasletler'den çok, kültürün ulusal mayasının bilincinde olmak, salt 'çağdaşlık'tan çok, kültürel bütünleşmenin geleneksel köklerinin hangi toplumsal gereksinimlere doğru evrildiğini algılayabilme yeteneğine sahip olmak gerekir.

Sûzidilâra şarkı

Müziğin bir çatışma alanı haline gelmesinde, büyük oranda Tanzimat'tan bu yana gelişen yeni tür bir seçkinleşme çatışmasının yattığı düşünülebilir. Modernleşme sürecinin getirilerinden en fazla yararlanma yarışında, geleneksel devletlûdan farklılaşp görece rasyonel ilkelere göre yeniden yapılanmaya çalışan bir bürokratik aygıtın kurumsallaşmasına paralel olarak palazlanan bir bürokrat-seçkin sınıfının kendini her alanda dayatmasıyla ortaya çıkan bir gerilim vardır. Her ne kadar bu kesime, yaygın olarak 'sınıf' adı verilse de, bu, onun ekonomik bir birlik ve üretici güç sahibi olmaktan değil, devletin kaynakları üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmasından kaynaklanır. Bu nedenle, bürokrat-seçkinler gerçek anlamda bir sınıf bütünlüğü de sergilemezler. Ancak tüketici bir 'sınıf' olarak toplumsal yaşamı belirleyen bu bürokrat-seçkinler, doğal bir varkalma refleksiyle, aslında ekonomik etkinliğin tekabül etmesi gereken kültür üretimi üzerinde söz sahibi olma dolayısıyla meşruiyet tesisine girişirler. Üstelik doğrudan doğruya kültürü baskılayan bu müdahalecilik tesadüfi değildir; toplumsal kimliğini üretimle inşa edemeyen bir sınıf, kaçınılmaz olarak, tüketim ilişkisiyle üretimin izdüşümünde kendi aidiyet kistaslarını belirler. Modernleşme ekonomik bir etkinlikten türemediği için de, modernlik üzerine gelişen çatışma alanı yalnızca onun ifade kanallarıyla ilgili olabilmektedir. Kutuplaşmanın en belirgin izlenebildiği alanlardan birisinin müzik olması, onu, diğer sanat dallarından bir çoğunda sürdürülen ilerici-gerici tartışmasının özel bir konumuna sürüklemektedir. Plastik sanatlar, tiyatro, kısmen edebiyat (nesir) ya daha önce hiç var olmayan ya da yeni etkinlik alanlarıydı; ilerici-gerici ekseninde tartışmaları, genellikle gerekli olup olmadıkları üzerine olmaktadır; oysa müzikte yürütülen tartışma onun 'nasıl' olması gerektiğine yönelikti. Dolayısıyla, ayırdedilmesi daha güç ölçütler kullanılması, daha incelikli teknik ayrıntılarda farklılaşma düzlemi oluşturulması gerekmiştir; süregiden tartışmalar bu farklılaşmanın biçimsel görünümleri üzerindedir; tekabül ettikleri bir ekonomik gerçeklik boyutu, elbette yoktur; ya da en azından anlamlı bir varlık göstermez. Bu nedenle de, tartışmaların düşünsel çapı, doğal

Oysa Türkiye'nin modernleşme serüveninde kısır çatışmaların dışında konumlanmayı becerebilmiş entelektüelleri de olmuştur. Eski kültür dünyasıyla onun yerini almakta olan arasında köprü işlevi görmüş az sayıda sanatçı ve düşün adamı, Anadolu kültür bütünselliğinin, özgüllüklerden ortak ses üretebilen bireşimsel vechesi kadar, benzersiz özgünlüklerin birbirlerini eritme saplantısına takılmadan birlikte var olabilme yeteneğinden de oluştuğunu görebilirdi. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar bunların en kayda değer örneklerini oluşturmuşlardı.

olarak, müziğin çoğul dilinin farkında olanlara abes gelecek çekişme konularını kapsayabilmektedir. Bunların en belirginini kuşkusuz tekseslilik-çokseslilik çekişmesidir. Oysa hem Türk Musikisi'nin hem Batı Müziği'nin teknik olarak olduğu kadar ruhen de 'derünuna' vakıf bir bilinç, her ikisinin ayrı duyarlılık evrenlerinin işitsel temsilleri olduğunu, birbirlerinin cinsinden ifade edilmelerinin mümkün olmadığını bilir. Bu, birinin diğeri aleyhine üstünlüğü anlamına gelmediği gibi, mutlaka bir 'sentez' içinde buluşturulmalarını da gerektirmez. Bu iki ana müzikal ifade biçimine aynı zamanda sahip olmak, tek-boyutlu, eleştirisiz, yetkeci bir zihniyet geçerli olduğu bir toplumsal ortamda hiç şaşırtıcı değil elbette; zira farklılıkları algılamak, hele onları aynı ortamda birlikte, ama birbirlerini yutmalarını istemeden yaşatmak, alışkın olduğumuz birlikte yaşama pratiğinin epey dışına düşmektedir. Her iki müzik türünün bu denli ayrıştırılması başta olmak üzere, onların üzerinden bu denli yoğun ideolojik kimlikler ödünç alınabilmesi, durumun varmış olduğu vehamet derecesini açığa çıkarmaktadır. Hatta kimi zaman, müzik üzerine biçim tartışmaları, ciddi polemik halini alabilmekte, müziğin doğusunda ya da batısında konumlanan sanatçılar, uzlaşmaz karşıtlıkların temsilcileri olarak belirlemektedirler⁵.

Aranağme

Oysa Türkiye'nin modernleşme serüveninde kısır çatışmaların dışında konumlanmayı becerebilmiş entelektüelleri de olmuştur. Eski kültür dünyasıyla onun yerini almakta olan arasında köprü işlevi görmüş az sayıda sanatçı ve düşün adamı, Anadolu kültür bütünselliğinin, özgüllüklerden ortak ses üretebilen bireşimsel vechesi kadar, benzersiz özgünlüklerin birbirlerini eritme saplantısına takılmadan birlikte var olabilme yeteneğinden de oluştuğunu görebilirdi. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar bunların en kayda değer örneklerini oluşturmuşlardı.

Acembûselik peşrev

Mevcut Yahya Kemal imgesi, daha çok, ardına humbaracıları, sipahileri, lağımçıları ve daha bir çok ocağının rengârenk taburlarıyla tüm bir Ordu-yu Hümayun'u almış, sırmalı sancaklar, allı yeşilli İslam bayrakları, mağrur tuğlar, altında ilerleyen kararlı bir kudretin cisimleşmiş haline duyulan bir hayranlıkla özdeşleştirilmiştir; bir fetih ideolojisini besleyen, bununla birlikte hamaset anlamında pek bağırgan sayılamayacak bir şair imgesiydi bu. Aslında Yahya Kemal'de tarihe bu denli romantik bir bakışın duyarlılığına tekabül etmesi gereken duygusal

Doğu-Batı sorunsalına, romantik bir yaklaşımdan çok, deyim yerindeyse görece sentetik yaklaşabilen Ahmet Hamdi Tanpınar, nesir ve özellikle roman dokusunun her boyutuna nüfuz etmiş bir mizahı da yedeğine almıştır. Yeni bir yaşam biçimine, görece hızlı geçen bir toplumun bireylerinin yaşadıkları kişisel dramlar, yer yer gülünçlük yaratan çelişkiler, deneyimlenen ortak karşıtlıklar, Tanpınar romanında, tarihsel savrulmanın çeşitli görünümlerini oluşturur. Mizah, bu gizli kültürel çatışma düzlemindeki yanlışlıkları uygun bir dille ifade edebilmenin bir aracı olduğu kadar, köktenci bir ahlâkçılık iddiasını taşımamanın da bir yoludur.

donanım, temelini Şarklı bir 'eskiye hasret' yerine daha çok Batılı bir 'nostaljinin tadı'ndan almaktaydı. Her ne kadar kendisi bunu kesin bir dille reddetmiş olsa bile, poetikasını belirleyen temel öğelerden birisi Parnasyen etkiydi. Başvurduğu temel imgeler arasında, Ahmet Haşim'in aksine, aydan çok güneş vurgusunun öne çıkması, gökyüzünün sık ve pek doğalcı sayılmayan bir şekilde betimlenmesi, dünyanın hayal edilmesinde küçük ölçekler yerine geniş düzlemlerin kurulması, Parnasse etkisini teyid edebilir nitelikte özellikler olarak belirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, geçmişe özlem, imparatorluğun, her hayranlık söyleminde olduğu gibi, 'klasik' çağına bağlılık olarak ortaya çıksa da, özünde sorun tam anlamıyla ideolojik sayılamazdı; tarihin böyle değerlendirilişinin yabana atılmayacak bir estetik boyutu olduğunu, inşa edilen imge sisteminin özgül yapısı kadar biriktirilen atıf evreninin genel işlevselliği de açığa çıkarmaktadır: Yeni rejimin, ilişkilerini koparmak istediği eski kültürün, aslında bir süreklilik bağlamında, 'bugün'ü, 'yeni'yi ne denli belirleyici olduğunu dile getirmeyi arzulamıştı Yahya Kemal; ancak bunu kılıçları çekip Cumhuriyet düşmanlığına yozlaştırmadan ve aslında tam da savunduğu 'süreklilik' fikrine uygun olarak, zımnı uyarı biçimi altında yapmaktaydı. İstanbul'a bunca düşkünlüğünün ardında estetik ve öznel nedenler kuşkusuz vardır; ancak Yahya Kemal'deki İstanbul'u, biraz da 'anti-Ankara' imgesi olarak değerlendirmek yanlış olmaz; en çok sevdiği şeyini "İstanbul'a dönüşü" olarak düşündüğü bir kent, Yahya Kemal için bozkır ortasında, çorak arazide, köyden bozma boyutta ve hepsinden önemlisi denizsiz olmasından öte, köksüz bir yenilenmeyi simgelemekteydi; aslına "geri dönüşü" gereği de bundan kaynaklanmaktaydı.

Kültürel bütünlüğü ve sürekliliği imlemesi açısından ele alınan bir tarihsel derinlik, bugüne dayanak oluşturan bir uzanımın çok boyutluluğunun ne denli vazgeçilmez olduğunu hayli romantik bir üslupla dile getiren Yahya Kemal'in, bu özün hem arka planına hem 'ruh'unun dinamizmine sinmiş olan sesi işitmemesi düşünülemezdi; bu nedenle, Yahya Kemal'in eserinin gerek genel söylemsel akışına koşut seyreden, gerek kendisi odak-tema olarak sıklıkla ortaya çıkan bir müziğin belirleyiciliği çoğu zaman açıkça gözlemlenebilir. Müzik, bu bağlamda, Yahya Kemal'in tüm tarihsel süreklilik fikrini şiirsel imge olarak teyid eden, hatta özetleyen bir işlevle donanmıştır. Geçmişten bugüne uzanan toplumsal gelişme çizgisini, belirgin bir nedensellik zinciri olarak bağlayan başlıca öge, Yahya Kemal şiirinden akan tüm bir imge sisteminin ardında kesintisiz bir şekilde kendisini duyuran kudümün belli belirsiz duyulan 'devr-i revan' çağrısıydı.

Mahur peşrev

Doğu-Batı sorunsalına, romantik bir yaklaşımdan çok, deyim yerindeyse görece sentetik yaklaşabilen Ahmet Hamdi Tanpınar, nesir ve özellikle roman dokusunun her boyutuna nüfuz etmiş bir mizahı da yedeğine almıştır. Yeni bir yaşam biçimine, görece hızlı geçen bir toplumun bireylerinin yaşadıkları kişisel dramlar, yer yer gülünçlük yaratan çelişkiler, deneyimlenen ortak karşıtlıklar, Tanpınar romanında, tarihsel savrulmanın çeşitli görünümlerini oluşturur. Mizah, bu gizli kültürel çatışma düzlemindeki yanlışlıkları uygun bir dille ifade edebilmenin bir aracı olduğu kadar, köktenci bir ahlâkçılık iddiasını taşımamanın da bir yoludur. Tanpınar tablosu, toplumsal ortamı, ana atıf merkezi ve soyutlanmış imge düzleminde oluşmaz; onu, stilize bir duyarlılığa açılmadan, canlı,

Ahşap evlerin ağır
başlı serviler gibi
üzerlerine eğilerek
neredeyse yok
ettikleri sokaklarda
dolaşırken,
Tanpınar, ağzının
kenarına
tutturulmuş
sigarasının
dumanları
arasından tül gibi
bir hayal
tasarlamış
olmalıydı;
süreklilikle
süreksizlik
arasındaki denge
noktasından
görülen bir
dünyanın sesini o
zaman işitmiş
olmalı: "Zaman
olurdu ki bütün
hayatı sadece
kaçışlardan ibaret
kalırdı. Zavallı
Mümtaz, İstanbul
sokaklarında bir
nevi hayalet gemi
gibi yaşıyordu. Her
özlediği yerden
biraz sonra kendi
içindeki rüzgâr onu
kovuyor, haberi
olmadan lengerler
alınıyor, yelkenler
şişiyor ve
uzaklaşıyordu."

devingen, kendisi de roman kişisi olabilen bir İstanbul dolayımıyla resmeder. Yahya Kemal'de 'temsil değeri' kazanan ve tema özelliği alan müzik, Tanpınar'da yaşamı yansılayan organik bir öge haline dönüşmüştür⁶. Bu nedenle de bu dekorun içinden süzülen, onu karşıtlıkları somutlaştıran bir metin-kent'e dönüştüren ses, tarihsel süreklilikle birlikte yürüyen bir tamburun kimi zaman yalnız, kimi zaman bir fasılın parçası olarak, betimlediği toplumsal doğaya eldiven gibi geçen serüvenini anlatır.

Her iki yazarda da ne hararetle bir otantisizm ne buna bağlı ideolojik bir konumlanma ne yol gösterici tavrını görebiliriz; en azından açıkça beliren bir yönelim görülmez bu alanda. Birincisi, "bir başka tepeden" baktığı manzaranın uzaktan gelen sesini dinlemeye çalışmış, diğeri, bu manzaranın ayrıntıları içinde boğulmuş karşıtlıkları eşeleyip durmuştur. Her ikisinin sanatsal yörüngeleri, tarihsel süreklilik ve bütünlük temasını izleyerek, dönüşümün egemen düşünce bağlamının kıyasına oturtmuştur onları. Konumlandıkları bu yerde, müzik, yalnızca şiire ve romana sinematografik boyut, estetik kaplama sağlamakla kalmamış, çoğu zaman romantik ya da ironik imâlarda buldukları toplumsal savrulmanın hüzünlü bir simgesi olmuştur. Müzik, hem yitip gidenin ifadesi hem toplumsal yapılanmanın derinindeki kopukluğun göstergesi olarak kullanılmıştır.

Ferahfeza peşrev

Ahşap evlerin ağır başlı serviler gibi üzerlerine eğilerek neredeyse yok ettikleri sokaklarda dolaşırken, Tanpınar, ağzının kenarına tutturulmuş sigarasının dumanları arasından tül gibi bir hayal tasarlamış olmalıydı; süreklilikle süreksizlik arasındaki denge noktasından görülen bir dünyanın sesini o zaman işitmiş olmalı: "Zaman olurdu ki bütün hayatı sadece kaçışlardan ibaret kalırdı. Zavallı Mümtaz, İstanbul sokaklarında bir nevi hayalet gemi gibi yaşıyordu. Her özlediği yerden biraz sonra kendi içindeki rüzgâr onu kovuyor, haberi olmadan lengerler alınıyor, yelkenler şişiyor ve uzaklaşıyordu."⁷

↓

Notlar:

¹Charles FONTON (1987). 18. Yüzyılda Türk Müziği, Pan Yay., İstanbul, s.61

²Rauf Yekta Bey (1986). Türk Musikisi, Pan Yay., İstanbul, s.19

³Hüseyin Sâdeddin AREL (1993). Türk Müsikisi Nazariyatı Dersleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.33

⁴Yalçın TURA (1988). Türk Müsikisinin Mes'eleleri, Pan Yay., İstanbul, s.116

⁵Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (1988). Birinci Müzik Kongresi, Bildiriler, Ankara, s. 268

⁶Tahir ABACI (2000). Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar'da Müzik, Pan Yay., İstanbul, s.83

⁷Ahmet Hamdi TANPINAR (1999). Huzur, Dergâh Yayınları, İstanbul. ss. 62-63

Denge Biz Denge Siz Denge Onlar

Pınar Öğünç

pınar75@hotmail.com

sfrenelerin kabusu

Bir dakika bakar mısınız?

O otobüsü ucu ucuna yakaladığına sevinmiş olması gerekirdi. Önce çabuk alışmayı umduğu ağır bir koku, birikmiş insan kokusu vurdu yanaklarına; sonra yapışkan bir sıcaklık... Sadece şu beyaz ışığın bile bütün gözleri pırlıtsız, bütün yüzleri sevimsiz, bütün nesnelere çirkin, her türlü mekânı çekilmez kılabileceğini düşündü. Aslında o kadar yorgun ve elindeki içi kirli çamaşırlarıyla dolu torba o kadar ağırdı ki hiçbir şey düşünmedi; yüzünü ekşitti yalnızca. Durduğu yerden şoförün grilemiş gömlek yakasını görebiliyordu. Torbanın sapı elini acıtıyordu; akşam annesini arayabilir, hiçbir şey olmamış gibi konuşabilir ve en azından bir sonraki durağa kadar elindeki torbayı yere koyabilirdi. Torbayı yere koydu.

(16:04 Salı - İstanbul / Türkiye)

Önce domatesleri sebzeliğe boşalttı. Kese kağıdının üzerinde tam 862 gr domates aldığını bildiren bir kağıt yapıştırılmıştı. Bira şişelerinin hepsini koysa, buzdolabının kapağında süte yer kalmıyordu. Henüz ağzı açılmadığına göre pekâlâ yan yatırılabilirdi süt şişesi. Peyniri sarılı olduğu kağıttan çıkartıp kapaklı cam bir kaba koydu, kağıtta kalan küçük kırıntılarını ağzına attı. Patates almayı unutmuştu işte. Elleri hâlâ peynirin yağıyla parladığından çözölen topuzunu o an toplayamadı. Ya yumurtalar? "Nasil olsa içinde tuvalet kağıdı, deterjan, şampuan falan var" deyip de içeri girer girmez yere fırlattığı torbada mıydı şimdi yumurtalar? Eğilip de torbanın ağzını açtığı sırada saçları gözünün önüne geldiğinden kaç yumurtanın kırılmış olduğunu kestiremedi. Peynir kokan elleriyle, yumurta ve bulaşık deterjanı kokan torbayı yerden aldı.

(14:04 Salı - Dublin / İrlanda)

Yine diş macununu ortasından sıkmış, ortasından sıktığı tüpü yine lavabonun kenarında ağzı açık bırakmıştı. Boyu yetseydi, köpükten yaptığı bıyığını aynada görebilirdi. İş bittiği için değil, içerden iki saattir seslenen annesini duyabilmek için, uzandı, iki saattir akmakta olan musluğu kapattı.

(21:04 Salı - Manila / Filipinler)

En az on beş dakikası düğümlemiş hortumu çözmeye uğraşmakla geçti. Lacivert pantolonu tozlanmış, gömleğinin koltuk altları ıslanmıştı. "Ya, bu hale gelmesi için birinin özellikle uğraşması lazım" diye bağırdı. Neyse ki beyaz menekşenin üzerinde bir sürü tomurcuk, yemekte de sebzeli tavuk vardı. Musluğu açtı.

(18:34 Salı - Yeni Delhi / Hindistan)

Rüya mı yoksa gerçek mi emin olamadığından çok da acele etmedi ahizeyi eline almak için. "Alo" deyişiyse kocasının horlaması da kesildi.

(06:04 Salı - Whitehorse / Kanada)

İki dakika boyunca beş kez "evet", üç kez "hı", altı kez de "hı hı" demişti. "Üzgünüm yapabileceğimiz fazla bir şey yok." Gömleğinin üçüncü düğmesi elinde kalmadan ahizeyi yerine koydu.

(15:04 Salı - Brüksel / Belçika)

Sabah 5'te uyanacağı düşünülürse aslında çok daha erken yatması gerekirdi. Yastığıyla barışık insanlardan biri olduğu söylenebilir; öyle yatakta uykusuzluktan kıvrım kıvrım kıvrıldığı bir gün herhalde yoktur. İnsan ellisinden sonra uykuya daha meyilli oluyor, ama ertesi gün ameliyat masasına yatacak olan ellisini aşmış biriye bu eğer, meyil daha çok kötü kötü düşüncelere doğru oluyor. Şu anda evde yalnız olmaması neyi değiştirir, yarın o masada tek başına uyutulacak olan o değil mi? Kızının çantasına koyduğu temiz çamaşırlar yeter mi? Buzluktaki et bozulur mu? Saati kurmuş muydu? Perdeleri en son ne zaman yıkamıştı? Üst kattakiler televizyonun sesini neden bu kadar açıyordu? Üst kattaki kadının torunu şimdi kaç yaşındaydı? Uyudu...

(23:04 Salı - Melbourne / Avustralya)

Yüzü duvara doğru dönük yan yatmış, sol bacağını kırmızı, lacivert, yeşil kareli battaniyenin dışına çıkarmıştı. Yatarken kol saatini çıkarmadığı için kavga ettikleri bir sevgilisi olmuştu, şu ikinci çekmece, bir defterin arasında hâlâ bir fotoğrafı durur. Tırnaklarını parkede çitlata çitlata içeri giren Jeffry'nin yatağa çıktığını elbette hissetmedi. Değil kuyruğunu battaniyeye belirli aralıklarla vuruşunu, sol ayağını yaladığını bile fark etmedi ki. (Sol kolunu battaniyenin altına sokuşunu bir tepki olarak saymazsak tabii) Saat, tam 7'de çaldı. Az sonra bir çocukluk ritüelini yerine getirecek, "uyumadan önce en son ne düşünmüştüm" oyununu oynayacaktı. Jeffry burnunu yalarken uyandı.

(07:04 Salı - Salt Lake City / ABD)

"Sabah işe gitmeden postaneye uğrayabilir miyim acaba?" Zarfı yalayarak kapattığından ağzında kötü bir tad kalmıştı.

(02:04 Çarşamba - Wellington / Yeni Zelanda)

İlk defa bir pazartesi günü okula erken gelmişti. Daha oturur oturmaz fark etti; sıranın gözünde bir mektup vardı.

(09:04 Salı - La Paz / Bolivya)

Binanın ağır demir kapısı daha tam kapanmamıştı ki, birden geri döndü, kapıyı iki eliyle itip tekrar içeri girdi. Adresi yazdığı kağıdı unutmuş olmasından çok, unutmuş olduğunu bu kadar çabuk fark etmesine şaşırılmıştı. Basamakları ikişer ikişer çıkarken -çok fazla da zamanı yoktu hani- anahtar paltosunun sağ cebinden çıkardı. Anahtarla birlikte eline gelen tiyatro bileti üzerine düşünmeyi sonraya erteledi. Anahtar kilide bir seferde sokamayışında bunu asla unutmayacağını hissettiren başka bir telaş vardı. Kapıyı açtı.

(12:04 Çarşamba - Vladivostok / Rusya)

"Bir insan istenmediği bir yerde kalmak için neden ısrar eder anlamıyorum. İstemiyorum diyorum, duyuyor musun, seni bu evde görmek istemiyorum, is-te-mi-yo-rum. Git kime ne anlatacaksan anlat. Seviyormuş; sen benim varlığımı bile kabul etmiyorsun be. Apartmanın içinde bağırtma beni, git!" Kapıyı kilitlemeyi beş dakika sonra akıl edecek. Şimdilik kapıyı kapattı.

(16:04 Salı - Selanik / Yunanistan)

Birini tercih edecekti; pencereyi açtı.

(23:04 Salı - Port Moresby / Papua Yeni Gine)

Fazla uzatmamak için pencereyi hemen kapadı.

(10:04 Salı - Buenos Aires / Arjantin)

↓

- Ansızın
- Kırım
- Yardım
- Kitap Yayıncılığı

Ömer
Madra'dan

"Rüzgâra Karşı II"

Ekim ayında

altkitap

Handan
Saltan'dan

"Cağdaş Tiyatroda
Aydın Sorunu"

Ekim ayında

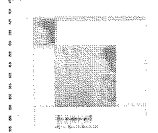
altkitap

Üyelik

Sitemizdeki altkitaplardan yararlanmak için üye olmanız gerekmektedir. Üyelik ücretsizdir.

Üye Ol

Yeni Çıkanlar

Kumcul

İbrahim Yıldırım

Editör

Neden

Akla g

alt

tarihin

yayınla

bizim

yansın

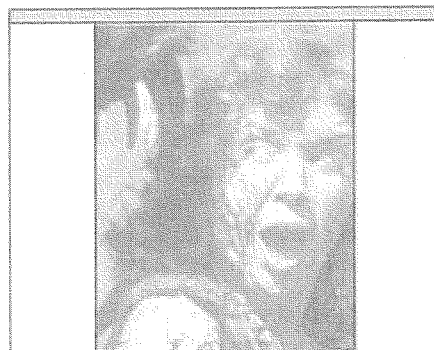
Sanal

kurulu

değerli

aşama

bigimle

Bal - Ayı
Ergun Kocabiyik

altkitap-0-0-yki

Bal-Ayı

Ergun Kocabiyik

Ergun Kocabiyik'tan okuru çoklu
okumaya davet eden bir öykü kitabı.

Kitabın adındaki çok anlamlılık da
bunu anlatmıyor mu zaten?.. Yazar,

sözlerini kimi zaman durgun bir anın
kendi içindeki deviniminde, kimi

zaman ansiklopedik bir bilginin
şaşırtıcı yorumlarında kimi zaman

da kendisine/okura ayna tuttuğu
coğrafyalarda gezdiriyor. Hakkında

uzun süre konuşulacak bir kitap...

www.altkitap.com

Kristeva'nın psikanalitik simgesel düzeneğinden mülhem bir anlayış bizi anlamın içsel koordinatlarını belirleyen semiotik bir bakışmıllıktan da uzaklaştırır. Erkek egemen öznenin tasallutu içerisinde tüm şeyssel dolayımından soyutlanarak basit bir nesnellüğün içerisine indirgenen dişillüğün bir bütün olarak eril parametrelerin eşzamanlılığında zamansızlığa ve mekânsızlığa hapsedilen özel yapısı da böyle bir tiksinti söylemi içerisinde kurulur.

"Bok kokan yerde/
varlık kokar."

Antonin Artaud

Hep bir dışkısalık edimi sonrasında kurulan ontik bir farkındalık biçimidir varlığımız. Bu dünyaya iğreti birer dışkı olarak atılan varlık Julia Kristeva'nın *abject* olarak dillendirdiği iğrenç olanın eril parametrelerinin bir ürünüdür sonuçta. Bir dışkısalık edimi sonrasında açığa çıkan şey gerçekte varlığın dünyaya boşalan özsel göndergelerinin iğrenç olarak kurulan ve öylece toplumsal varlığa içkin olan kültürel kodlara işlenen erilliğin bir varlık sorusu (seinfrage) olarak ortaya konmasının ilkselliğine işaret eder. Bu söylediğim Antonin Artaud'un bir "arayış" olarak belirlediği dışkısalığın bir tercih sonrasında ortaya çıkan çekiciliğinin adına "bok" denmesiyle aynı bağlama oturur. Kendi nesnesine yabancı bir başka özne halinden ve içkinlik düzleminde hareketle arkaik olana yönelik kültürel yapının söylemsel ve yapısal bir dışlanışlık ve eril kategoriler içerisinde ele alındığı bir durum olarak kadın sorunu da hiç kuşkusuz onu Kristeva'nın deyişle bir *abject* olarak gören ve onu böyle tiksinc bir uzamda konumlandıran erdemsizlikten ayrı düşünülemez. Zira Kristeva'nın dişil olanın, eril düzlemde dile geldiği parametrenin net bir örneği olarak ortaya koyduğu *abject* kavramı tiksinc olanın tüm anlam haritasını da gözler önüne sermektedir. Kendi benliğini yadsıyarak yeni bir bütünlük oluşturan öznenin kendi içerisindeki "öteki"ni bir *abject* olarak kurduğunu dillendiren Kristeva böylece bir başkalaşım sürecinde oluşan kimliğin duyumsal düzeninin ergen bedeninin mekânsal düzlemde üretilmesine içkin bir bakışmıllık hâline sahiptir. Dolayısıyla Kristeva'nın feminist söyleminde "öteki", bütüncül bir kimlik olarak gördüğü öznenin içimizden dışlanarak atıldığı bir iğrençlik, yani *abject*'tir. *Abject* bu öznenin kuruluşunda önemli bir konuma sahiptir, bizatihi "öteki"dir. Aynı zamanda, "öteki"nin içerisinde dile gelen öznelik biçimlerinin semiotik bir düzlemde anlamlandırıldığı sembolik bir düzeneğe sahiptir *abject*.

"Bok"u bir varlık olarak kodlayan Artaud metafizik bir dolayım içerisinde "*Tanrı bir varlık mıdır?*" diye sorar. "*Eğer öyleyse, o zaman boktur. / Eğer öyle değilse / yoktur*" der. Bu bağlamda Artaud'u ilgilendiren özgürleşim sorunu varlığın bir bütün olarak kendisini açığa çıkaran özgüllüğüne abanan bir farkındalık hâlidir. Zira dışkısalık eylemi her şeyden önce bir tercih ve rıza olmasının yanı sıra imgesel bir çekicilik olarak erilliğin içerisindeki o *fallokratik* nesnellığe dayalı eril hükümlerliliğin karşısında duyulan korkunun ortaya çıkardığı bir suskunluk deneyiminin de egemen olması bunda etkilidir. Kimliğin oluşumundaki eksikliği fallus yokluğuyla eşdeğer görerek bu eksikliği fallusla gidermeye çalışan Lacan bile sonuçta bu eril simgesel düzeneğin en merkezinde yerini almıştır. Dolayısıyla Kristeva'nın psikanalitik simgesel düzeneğinden mülhem bir anlayış bizi anlamın içsel koordinatlarını belirleyen semiotik bir bakışmıllıktan da uzaklaştırır. Erkek egemen öznenin tasallutu içerisinde tüm şeyssel dolayımından soyutlanarak basit bir nesnellüğün içerisine indirgenen dişillüğün bir bütün olarak eril parametrelerin eşzamanlılığında zamansızlığa ve mekânsızlığa hapsedilen özel yapısı da böyle bir tiksinti söylemi içerisinde kurulur.

Haklıdır Borges, hem
aynalar hem de
babalık hakkında.
Zira aynalar hep
yansıtıkları
imgeselliğe egemen
olan sığ bir
görüntünün
taşıyıcısıdır. Hem
görünen bir
uzamsallığın dışsal
konumuna tezahür
eden bir imgesellik
hem de hayata içkin
olan tüm görme
biçimlerinin
aynılaştırıldığı ve
simüle edildiği
asimetrik bir hâldir
bu. Onun için belli
bir noktadan sonra
sürekli imlenen bir
varoluşun ara-
dünyasında hep bir
fazlalılık olarak
kendini
konumlandırır
aynalar. Tıpkı babalık
ve onun bir temsil
biçimi olarak ortaya
koyduğu ve bütün
varlık biçimlerini
parçalayarak
dağıttığı erilliğin
toplumsal hayata
içkin tek kültürel
kod olması gibi.

Ben'i bir "başkası" olarak kuran (Je est un autre) Arthur Rimbaud bile, hep nefret ettiği bir olgu olarak gördüğü çömelme ve oturma eylemini bir Rahibin hacetini giderirken, güneş ışınlarını şehvetli bir ahtapot gibi soluyan cinsel organının nasıl zamansal ve mekânsal bir çevreselliğin içerisinde hareket ederek "uzakta" olana duyduğu hazı bu yolla betimler. Tıpkı Michel Tournier'in bu zorunlu çömelme hareketini tüm rahatsızlığına karşın, aslında, alçakgönüllülük erdemiyle dopdolu bir hareket olarak görmesiyle aynı bağlama oturan bir edimdir bu. Bedenin kutsala adanmışlığından hareketle düşünülecek olan böylesi bir *kutsal masumluk (sancta simplicitas)* gerçekte toprağın pislği örten ve aynı zamanda çeken yapıyla cinsel hazzın dışkılama edimi sonrasında ortaya çıkan doğurganlığının da bir kanıtıdır. İşte bu yüzden dışkılama edimi aynı zamanda sonsuz bir cinsel hazzın dile geldiği tenselliğin de katkısız ve şiirsel hâli olarak da bir anlama sahiptir.

Dilin simgesel gücünden fazlasıyla yararlanan insan için dilin, toplumsal gerçekliğin inşasında etkileşimsel bir güç olmasının dışında aynı zamanda bu varlığın oluşumunu bütünleyen temel farklılık biçimlerinin de tamamlayıcı birer ögesi olması açısından böyle bir farklılık önemlidir. Görmenin fenomenolojisine abanan bir yorum da en nihayetinde bu tür bir bakış açısının ulaştığı içkinlik düzleminin dilsel bilincini doğrular. Simgesel olarak nesnelere kuran modern birey, varlığın bir bütün olarak kendisini açığa çıkaran özgüllüğüne abanan bir farkındalık haline sahiptir. Zira dışkılama eylemi her şeyden önce bir tercih ve rıza olmasının yanında imgesel bir çekicilik ve erilliğin içerisindeki o fallokratik nesnellığe dayalı bir hükümlürlüğün karşısında duyulan korkunun ortaya çıkardığı bir suskunluk deneyiminin egemen olmasının ikrarıdır sonuçta. Onun için her gün değişik şekillerde kendi kendisine tecavüz ederek, kendi oluşunun sınırları içerisinde yöndeş bir varlığa yol veren bedenin dışa saçılması ve "öteki" cinsel bilinçlilik durumunun açığa çıkması da böylesi bir anal erotik dönemde belirginleşir. Dolayısıyla, hep bir eksiklik duygusunun ve yarı bilinçlilik hâlinin egemen olduğu yaygın bir kastrasyon korkusu eşliğinde biçimlenen ötekinin cinsel kimliği de sonuçta kendisinin negatifi olan bir başka özgüllük hâlinin kültürel bağlamda semiotik bir gösterene idame ettirerek içini boşalttığı simgesel düzenin eril yasasına boyun eğen yapısında yatar.

II

"Aynalar ve babalık tiksindir, çünkü
her ikisi de bu evreni çoğaltıp, dağıtırlar."

Jorge Luis Borges

Haklıdır Borges, hem aynalar hem de babalık hakkında. Zira aynalar hep yansıtıkları imgeselliğe egemen olan sığ bir görüntünün taşıyıcısıdır. Hem görünen bir uzamsallığın dışsal konumuna tezahür eden bir imgesellik hem de hayata içkin olan tüm görme biçimlerinin aynılaştırıldığı ve simüle edildiği asimetrik bir hâldir bu. Onun için belli bir noktadan sonra sürekli imlenen bir varoluşun ara-dünyasında hep bir fazlalılık olarak kendini konumlandırır aynalar. Tıpkı babalık ve onun bir temsil biçimi olarak ortaya koyduğu ve bütün varlık biçimlerini parçalayarak dağıttığı erilliğin toplumsal hayata içkin tek kültürel kod olması gibi. Babalık tam da Freudyen anlamda ödipyen bir özgüllüğe egemen olan *fallokratik* bir egemenliğe sahiptir. Aynaların ve babalığın diline egemen olan temel unsur ise, sanıldığı aksine ikiye değil, üçe bölünen benliğin ara renklerinden oluşan şizoid bir özcülük olmasıdır. Başlangıçta varlığın bir oluş bile vazetmeyen belirsizlik hâlinde neşet eden renksizlikten giderek o ara dünya içerisindeki bütün renklerin ve imgelerin iç-içe geçtiği ve neredeyse rengi olmayan bir renge vücut verdiği uzamsal bir hâlden sonra bu renklerin de yittiği parçalanmışlık hâlinin egemen olduğu bir boşluk alanı bu imgeselliği

Dili kutsallığın
içerisine kapatan
imgeler kutsallığı tenin
sınırları içerisinde
tutan katıksız
imgeselliğin ta
kendisidir. Yoğun bir
arzu halinin ve
hazzın sözel olarak
dolayımına geçtiği
tensel bir uzamda dil
bedenin tüm
aşırılıklarına bir sınır
çizecektir. Dilin
sınırları içerisinde
çizilebilen bir beden
ise en nihayetinde
kutsallıkla iç içe
geçen Batı
geleneğinde de
örneklerini
bulabileceğimiz
bakire Meryem ve
daha bir çok tensel
hazza ve erotik
imgeleme dayanan
yapısal bir özgüllük
haline sahiptir.

belirler. Onun için hem aynalar hem de babalık tiksiniç birer kültürel kod olarak, Heidegger'in *geworfenheit*'i misali, bu hayata dahil olmuşlardır.

III

"İlk kez öbür dünyadan bir

penis tutuyordu."

Philippe Sollers

Bitimsiz bir çarpıklığın kırılan imgelerini betimleyen Salvador Dali'nin "*Kendi Bekareti Tarafından Sodomize Edilen Genç Kız*" adlı resmi de nihayetinde Pierre Klossowski'nin, bilinç tarafından anlaşılacak isteyen bedeninin bir suskunluk deneyimi sonrasında elde ettiği sonucun süzgeçten geçen bir göstergeler koduna yansıdığını belirttiği bir içkinlik düzlemine aitliğini bu bağlamda hep göstergelerin ihanetinin tende, yine bu dünyaya ait olan şizofrenik bir dil sayesinde parçalanmaya uğradığını göstermektedir. Kendi bedenindeki şizofrenik parçalanmayla sodomize olan ten nesnelere iç-uzamına dahil olamayan bir hakikatin de yitimiyle beraber kendisini belirleyen tüm sınır durumlarını da aynı sadizm içerisinde yok etmektedir. Bedenin tüm imgesel durumunun rasyonel düzlemde çıkarak imgelerin ihanetine uğradığı bir noktada nasıl bir bedenden bahsedebiliriz. Belki de René Magritte'nin o ünlü sorusunu tersine çevirerek şöyle dememiz gerekiyor: *Bu bir beden değildir*. Zira nesnel olanın iç-uzamına yönelik her müdahale sonuçta bu tür bir ihaneti de beraberinde getirmektedir. Sözel imgelemler aracılığıyla kurulan bir beden tasavvuru da aynı şekilde insan varoluşunun dilsel içkinliğine mitik bir veçhe ekler. Bu mitik tarihsellik içerisinde kutsal da önemli bir rol oynar. Zira kutsal, bedeninin süflü varlığına yerel bir kapanmışlık duygusunun eşlik ettiği dilsel bir mahremiyet ekler.

Ten ise ancak görünür olanın açığa çıktığı bir düzlemde "*öteki bedene*" dönük bir eylemlilik haline kendisini kıskırtan metafizik dolayımın ve sözel imgelemlerin egemen olduğu ara bir dünyada baskın olan dilsel yarıkların yansıdığı bir uzamda varlığın soluk alması (inspiration) gibi bir kutsallık deneyimine yol açar. Dili kutsallığın içerisine kapatan imgeler kutsallığı tenin sınırları içerisinde tutan katıksız imgeselliğin ta kendisidir. Yoğun bir arzu halinin ve hazzın sözel olarak dolayımına geçtiği tensel bir uzamda dil bedeninin tüm aşırılıklarına bir sınır çizecektir. Dilin sınırları içerisinde çizilebilen bir beden ise en nihayetinde kutsallıkla iç içe geçen Batı geleneğinde de örneklerini bulabileceğimiz bakire Meryem ve daha bir çok tensel hazza ve erotik imgeleme dayanan yapısal bir özgüllük haline sahiptir.

Kutsal olanın semiotik bir dizge içerisinde örtüldüğü bir maskedir beden. Kutsal bir edilgenlikle mülhem bir süreksizliğe sahip olan beden modern dünyada ikame bir mutlaklık içerisinde vehimlerle örülü bir tasavvura sahiptir. Bir ara-yerde, eşikte yurtlanan varlık Antonin Artaud'un bir mektubunda da dile getirdiği gibi yaşamının insanın gövdesini yitirmekle eş değer bir zamansallık taşıdığına ikrandır. Zira şizoid bir yanılsama sonrasında bedeni örten tinselliğin öznenin tecrit edilerek sahte bir otantizm içerisinde gövdeleşmesi "öteki"nin yüzünü aynılaştırarak iktidarın gücünü kutsayan yeni bir dil ile gerçekleşir.

Kadınlardaki oral kaynaklı penis haseti üzerinde duran Melanie Klein de, oral arzuların egemenliği altındaki penisle meme arasında güçlü bir özdeşlik kuran klasik psikanalitik yaklaşımdan farklı olarak, kadınların penis hasetinin kökenlerinin anne memesine duyulan hasette yattığını düşünmektedir. Anne memesine duyulan hasetin baba penisine aktarılmasının, kız çocukta eşcinsel bir eğilimin güçlenmesiyle sonuçlanabileceğini de

Çocuğun ilk nesne ilişkisine, yani annenin memesiyle ve anneye ilişkisine özel bir önem veren Klein aynı zamanda haset duyulan ilk nesnenin de besleyen meme olduğunu söyler. Zira bebek bu memede kendi arzuladığı her şeyin bulunduğunu, memenin sınırsız süt ve sevgi verebileceğini, ama bunları kendi doyumu için alıkoyduğunu zanneder. Arzulanan bir şeyin bize ait değil de ona haz verdiği inancının yol açtığı bir duygu olan hasetin o istenen şeyi sahibinden çekip almaya ya da bozmaya, kirlletmeye yöneldiğini belirten Klein, açgözlülüğten farklı olarak hasetin öncelikle anneye ve memesine kötülük atfetmek, kötü dışkıları ve benliğin kötü parçalarını anneye ve memeye bağlantılandırmak olduğunu öne sürer.

kaydeden Klein açısından anneye hasetli ilişki aynı zamanda çok şiddetli bir *oidipus* rekabetinde ortaya koyar kendini. Çocuğun ilk nesne ilişkisine, yani annenin memesiyle ve anneye ilişkisine özel bir önem veren Klein aynı zamanda haset duyulan ilk nesnenin de besleyen meme olduğunu söyler. Zira bebek bu memede kendi arzuladığı her şeyin bulunduğunu, memenin sınırsız süt ve sevgi verebileceğini, ama bunları kendi doyumu için alıkoyduğunu zanneder. Arzulanan bir şeyin bize ait değil de ona haz verdiği inancının yol açtığı bir duygu olan hasetin o istenen şeyi sahibinden çekip almaya ya da bozmaya, kirlletmeye yöneldiğini belirten Klein, açgözlülüğten farklı olarak hasetin öncelikle anneye ve memesine kötülük atfetmek, kötü dışkıları ve benliğin kötü parçalarını anneye ve memeye bağlantılandırmak olduğunu öne sürer..

Ne Foucault'nun, bedensel pasifliği söylemsel bir dizge içerisinde ele aldığı genealojik (soykütüksel) yorumları ne de Deleuze'ün *Logique du Sens (Anlamın Mantığı)* adlı yapıtında geliştirdiği, düşsel ve imgesel bir anlamı olan fantazmaların bedeni örten delinemez maddiliği üzerine kurulu olan beden formülasyonu bu dünyaya ait olan bir dilin ürettiği vehimlerin sadık sayıklamaları ve onun yerel kapanmışlığı üzerine bir şey söylemez. Fantazi nosyonunun tüm düşsel ve imgesel anlamlarını saf dışı tutarak onu maddileştiren Deleuze bir tüketim nesnesi olan yüzün mahremiyetinin dilin mekana bağımlı gösterimsel hükümrancılığının *inkarında (verleugnung)* gövdeleştirdiğini hesaba katmaz. Nasıl Merlau-Ponty'nin katıksız fenomenolojisinde beden şeylerin algılanmasıyla eş-zamanlı bir algılanma sonrasında ortaya çıkmaktaysa fallogosantrik bir imgeselliğin saf pürürlüğüne dahil olan arzu nosyonu da bilinç-dışının ve ona egemen olan eksiklik duygusunun bir sonucudur. Onun için arzu hep bir tamamlanamamışlık içerisinde bilinç-dışından çıkarak ödipal karmaşaya dahil olmak ister. Bundan dolayı da arzu hep düşselliğin ve fantazmaların ağır bastığı bir uzamda fallus olmaklığı tatmak ister. Ödipyen yapıların egemenliğinden türeyen bir arzu da zaten kodsuzlaştırılmış içkinliklerin, despotik bir iktidar kurgusundan taşan hazlarını politik bir bağlamda libidinal akışkanlıklar içerisinde tüketir .

IV

*"hiç içimden gelmiyor bu gece, ama vatan bizden
uyku öncesi, en temiz ve en çabuğundan
orgazmsız bir düzüşme ister."*

Ece Temelkuran

Şeylerin edimselliği üzerinden bir akışkanlık oluşturarak eylemselliğini ancak iç-içe geçmiş imgelerin toplamında bulan dünya da her şeyden önce bir beden olarak beliren dilin içerisinde varlığını bizlere haber verir. Dünyanın bedenlerden oluştuğunu söyleyen Bergson bile bedeni bir temsil biçimi olarak değil de daha ziyade bir *eylem merkezi* olarak görmektedir. Psikik itkilerin geçiş alanı olan beden açısından bu durum "oluş" içerisindeki sınırın ihlal edilerek varlığın sözel imgelemler aracılığıyla kurulması demektir.

"Her tiksinti aslında dokunmaktan tiksindir" diyerek varlığın edimsel hâlini kışkırtan tanınma dürtüsünün önemine dikkat çeken Walter Benjamin bile tiksintinin insan varoluşunun ontik derinliklerinde yatan bir dehşet ve kıvılcık ile açıklamaktadır. Batı'da tiksinti böylesi *fallokratik* ve sözel imgelerle iç-içe geçmişken Doğu'da da farklı bir durum söz konusu değildir aslında. Özellikle İslami uzama ait olan Doğu ele alındığı zaman dinsel bir söylemsel dolayımın bedeni bozarak ve onu içteki "öteki"liğin keşfi olan bir *abject'e* indirgeyerek, kutsallığın içerisinde nasıl erittiğine şahit oluruz. Bedene ve bedene ait tüm dışkısalılık biçimlerini birer tiksinti olarak kodlayan İslam fıkhihinin aksine bazı örnekler bu durumu ihlal eder niteliktedir. Örnek olarak, Buhari ve Müslim'in Enes b. Malik'ten rivayet

Gövdesine
hapsedilmiş
toplumun, tüm
kutsanmışlığına
rağmen kazandığı
gizil gücü ve
doğüstü bilincini
gövdesinden
sildiğini,
öldürdüğünü
söyleyen Antonin
Artaud gibi Deleuze
ve Guattari'nin
"organsız gövde"
nosyonu da bedenin
farklılaştığı ödipyen
bir ortamda
Lacaniyen psikanaliz
anlayışının dayattığı
semiotik hegemonya
da artık böyle bir
süreç sonrasında
ifşa olmuştur.

ettiğine göre Medine'ye gelen Urani'lerin Medine'nin havası onlara dokununca Hz. Muhammet'in onlara Medine dışına çıkıp sağmal develerin sütlerinden ve sidiklerinden içmelerini emrettiği hadis gösterilebilir.

Kutsalın yoğunluğu içerisinde, bedenın görsel ve tüm *heretik* anlamını açığa çıkarmak daha çok insan varoluşunda sürekliliğini idame ettiren dışsal bir kuruculuğun ve biçimsel özerkliğin bu oluşuma vücut veren *yerelliğidir*. Biçim kendisini ve varlığı saran bu kapanmışlık duygusunun ve yerel temsiliyetlerin özünü oluşturan mahrem dillerin de tek müsebbibidir.

Biçimle aramızdaki diyalektik ilişkinin kopmasından ötürü, yoğun bir kaygı hali yaşarız; bedenimizle örtüşen biçim kaygısının çoğu zaman niteliğini ve sonuçlarını kestiremediğimiz bir maskeyle noktalanması da bizi o biçimin temsil ettiği bir özne konumuna iter. Böylece biçimsel olanın insan varlığının mekansal yerleşikliğine koyduğu sınır da eş-zamanlı bir süreç içerisinde gerçekleşir. Biçim, mekana koyduğu bu sınırla varlığın mutlak edilgenliğini de yerel bir içkinlik düzlemine kapatmış olur. Bedenin imgesel temsiliyetinden güç alan tüm psikişik itkiler de kimliğimizin verili dünyasında bir oluş'a doğru yol alırlar. Biçimsel olanın bu dünyadaki görünür hükümrancılığı sonuçta bu dünyaya dilsel süreçlerin ve bedensel imgelemlerin kırılğan betimini sunar. Zira maskeye abanan bir yüzün edilgenliğinde biçimsel hazzın derinliğine açılan bir oluşun tensel itirafıdır bu.

Gövdesine hapsedilmiş toplumun, tüm kutsanmışlığına rağmen kazandığı gizil gücü ve doğüstü bilincini gövdesinden sildiğini, öldürdüğünü söyleyen Antonin Artaud gibi Deleuze ve Guattari'nin "organsız gövde" nosyonu da bedenın farklılaştığı ödipyen bir ortamda Lacaniyen psikanaliz anlayışının dayattığı semiotik hegemonya da artık böyle bir süreç sonrasında ifşa olmuştur. Julia Kristeva'nın, semiotik bir ilişki içerisinde anne bedeniyle örtüşen kimliğin bu bedenden kopması şartıyla oluştuğunu belirttiği kimliklerimiz Lacan'ın da öngördüğü şekilde hep "öteki"nin gölgesinin egemen olduğu yaygın bir kastrasyon eşliğinde kurulur.

Tıpkı Derrida'nın "aşırılmış soluğu" gibi tensel bir metafizik dolayımın tek *fallik* (*fallogosantrik*) imgesi olan beden şiirin ve kutsalın birbiriyle iç içe geçtiği bir mekanda libidinal bir süreklilik ve mevcudiyet (presence) içerisinde oluşur. Dilin eşiği içerisinde bizi bekleyen insan haysiyeti nosyonu da çok farklı açınımlara gebe bir ara yerde durmaktadır. Kimlik formlarının tanınmasıyla eş-zamanlı bir süreçte ilerleyen haysiyet modern zamanlarda gittikçe hayata içkin bir kavram haline gelmiştir. Dolayısıyla kimlik ve tanınma politikasını da insanın diyalojik özüne içkin bir sözellik olarak ele almak gerekir. Zira gelenekselliğiyle malul şeref kavramından tüm evrenselci politikalara içkin olan modern haysiyet kavramına yüklenen anlam modern düşünüş tarzının temel parametrelerinden birini oluşturan Herder'in kültürel aidiyet nosyonunu ifade eden otantiklik düşüncesi gibi saf bir yerel bağlama vurgu yapmaktadır.

Fakat hiç de masum bir kavram değildir haysiyet. Her zaman bir "ev" olarak gördüğü bedende yeni bir forma kavuşur. Kendisini böyle bir kapanmışlık içerisinde dile getirir. Bedenin arzu mekanı işlevini gören "ev" ise tikel bir mutlak içerisindeki yerini dile bırakır. Bir bütün olarak "öteki"liğin arkasında duran bedenın mevcudiyetinde otantik olanın yitimini temsil eden bir mahremiyetin içkinliğinde doğan ölümün bu dünyaya biçtiği değer de sonuçta, rasyonalize edilmemiş kimliğin bir trajedi olarak karşımızda duruyor olmasıdır.

Dilin içeridenliği sayesinde aynı olan mekanların ortak adı haline gelen bir "fark" nosyonu da birbirine eklenmiş türdeş bir kavram olarak modern söylemlerin zihniyet dünyasında

Modern haysiyet kavramı biraz da bundan dolayı her zaman için bedene dönük bir eylemlilik halini kıskırtmıştır, sodomize etmiştir. Dili saran "ötekinin", bedeni şizofrenik bir dil ile kutsallaştıran kötücül dehası ile sonsuz lanetin ayrıcalıklı bir taşıyıcısı olan insan haysiyeti erdemsizliği (vice) ölümün uzamsal bir yüzü olarak kabul eder. Aynen Sade'in; yeryüzünde erdemden başka bir şey olmadığı her şeyin o an yok olup gideceğine dair soğukkanlı itirafı gibi bir duruma yol açar.

adlandırılmış bir gösterge olarak yerini alır. Haysiyet nosyonu da böyle bir sürecin ürünü olarak merkezin edilgenliğinde birleşen tüm farklılık biçimleri gibi bu farklılığından dolayı zaten bir dile sahiptir. Sahip olduğu bu dilselliği anokranik durumundan dolayı kendi içerisinde tüketen modern haysiyet kavramı böylece merkezlesizleşen düğüm noktalarının "farka" dayanan söylemsel yapısını da devam ettirir. Zira postmodern dünyada mahremiyetine ancak bir "ev" dolayımında sahip olan bedenin "fark" nosyonunun dönüştürdüğü bir anlam haritası içerisinde ulaşması da saf olmayan bir dil sayesinde gerçekleşmiştir.

Modern haysiyet kavramı biraz da bundan dolayı her zaman için bedene dönük bir eylemlilik halini kıskırtmıştır, sodomize etmiştir. Dili saran "ötekinin", bedeni şizofrenik bir dil ile kutsallaştıran kötücül dehası ile sonsuz lanetin ayrıcalıklı bir taşıyıcısı olan insan haysiyeti erdemsizliği (vice) ölümün uzamsal bir yüzü olarak kabul eder. Aynen Sade'in; yeryüzünde erdemden başka bir şey olmadığı her şeyin o an yok olup gideceğine dair soğukkanlı itirafı gibi bir duruma yol açar. Sade'a göre; erdemsizlik zorunlu olarak var olduğu halde, onları cezalandırmanın haksızlık ve kör bir insanla alay etmek gibi farksız bir edimdir. Onun için tinsel olanın yitdiği, sözcüklerle bedensel imgelemlerin iç içe geçtiği bir uzamda Sade ve Sacher -Masoch da dahil tüm diğer sadıklar bu sapkınlığın ve bedensel vehimlerin aradünyasında dolaşırlar. Sacher-Masoch'un ve Sade'in eserlerindeki mazoşizmin temel belirleyenlerinden biri de bu dünyaya ait olan bir dilin ürettiği vehimlerin tamamlayıcı olan bedensel itkilerin kendilerini ilk günaha sürükleyen sadık bir yaş sürecinin olmasıdır. Kimliğimizin modern yüzünü oluşturan haysiyet kavramı da böyle sadık bir yaş sürecinin nitelendirilmeyen neredeyse tek temsilcisidir.

Kendi üzerine kapanan bedenin libidinal bir akışkanlık sonrasında gün yüzüne çıkardığı temel farklılık biçimi bu dünyaya ait olan dilin dışsal görme biçimlerine abanan ontik farkındalığının aynı zamanda psikik itkilerin ve sözel imgelemler aracılığıyla oluşturulan bir varlık düşüncesiyle aynı mekânsal düzlemde dile geldiğini göstermesi yeni duyum düzenlerini anlamak bakımından da oldukça önemlidir. Her ne kadar görmenin fenomenolojisine abanan bir yorum bu tür bir bakış açısının ulaştığı içkinlik düzleminin dilsel bilincini doğruluyorsa da varoluşsal fenomenolojik yaklaşımın öngördüğü bir oluşu tecrübe eden insan doğası da sonuçta psikotik yabancılaşma hâlinin bu dünya içerisindeki sınırın ardında yatan uzamsallığın çevresel bir dışsallığa yaslanan şizoid özcülüğünde varlık bulmasına yol açar. Onun için suskunluğa uğratılmış tüm bedenlerin paylaştığı yazgı, Norman O. Brown'un da dillendirdiği gibi, "bedenin dışına çıkıldığında, bedenin dışıyla eşitlendiği" biricik eş-zamanlılık biçiminin sorgulanamaz hükümleridir.

↓

Oluş, yokoluş; oluş,
yokoluş; oluş,
yok.... Mor bir
buğu içinde
ilerliyorum.
Yanaklarım alev
alev, avuççıklarım
ıslak... İlk yazın tav
verdiği yamaç
ormanı, çevremde
bir zar gibi
gerilmiş titriyor.
Yayın boşalmasını
bekleyen ok,
önümde: Delici,
keskin gerçekliği
ölümün. Dirimin
gerilimiyle
yüklüyüm,
dinginliğe susamış
köklerim... Delice
bir itki beni
doludizgin
koşturuyor... Bir
else omuzlarımdan
tutmuş sarsmakta:
Kaçmak yok!

" ... kent merkezinin altındaki boşluklara verilen atık sudaki asitlerin taşları olumsuz yönde etkilediğini ve kentin deprem tehlikesinde 4. dereceden 2. dereceye yükseldiğini bildirdiler."

Cumhuriyet, 19 Nisan 1997

***

Oluş, yokoluş; oluş, yokoluş; oluş, yok.... Mor bir buğu içinde ilerliyorum. Yanaklarım alev alev, avuççıklarım ıslak... İlk yazın tav verdiği yamaç ormanı, çevremde bir zar gibi gerilmiş titriyor. Yayın boşalmasını bekleyen ok, önümde: Delici, keskin gerçekliği ölümün. Dirimin gerilimiyle yüklüyüm, dinginliğe susamış köklerim... Delice bir itki beni doludizgin koşturuyor... Bir else omuzlarımdan tutmuş sarsmakta: Kaçmak yok!

Meşelerle kızılçamlar kucak kucağa -sarılmalara, sarmaşıklara aldırış etmeden- salınmakta. Çatlağından yeşil yosunların fışkırdığı bir kalkerin dibinde birkaç menekşe bitmiş... Az ötede sarı çiğdem, akdiken, papaztakkesi... Kahverengi toprağın sadık otları, çalıları ayaklarımın altında çatır çutur çatır çutur çatır.... Ah, nasıl da soluk soluğayım; nasıl da capcanlı, yaşam dolu ah, ölez bedenim.

Koyu yeşil rengi, iğneli kozalaklarından bir çırpıda tanıdığım köknar kimbilir kaç yaşında?... Sedirle meşenin 2000 yıl yaşadığı geliyor birden aklıma. Şu tek tük kayınlar 500 yılı devirmiş olabilir mi?... Ya şu sarıçamın yanındaki ardıç?... Kimbilir neler görüp geçirdiler çağlar boyu... Tanıklık ettiğim kendimim yalnız; bozbulanık gerçekliğin sınırsız aynası: gözlerim..le neyi okuyabildim ki bugüne dek?... Neyi, ne kadar?... Göl'ün dibindeki çökelti, ağaçların gövdesindeki halkalar, kayaçların tuttuğu kayıt... Yeterli mi?

Kara lekeli granitin kuytusunda duruyorum. Ötede -belli belirsiz uzanan, dalgalanan- ağaç sınırına odaklıyorum bakışlarımı. Savaş kuşağındayım demek... Burası dağla ormanın çatıştığı sınır. Kendilerine uygun bir yaşam alanı bulamayan ağaçlar, tava gelmeyen dağa bakıp "Peki o zaman siz gidin; biz burda kalacağız." diyor iç çekip göz süzerek. Ne bodur çalılar, ne kestane renkli toprak, ne de yüksek otluk, hiçbiri onaylıyormuş gibi gözüküyor aşağıda kalanın kederini, kıskançlığını; değil mi ki böyle gerekiyor... Hem ne kötülük gelir ki bundan? Kötülük, insanın kendini aşağı görmesiyle başlıyor.

Geçen bahar annemle tırmanmıştık bu dağa. ("Elvan elvan, burcu burcu çiçekler vardır en tepede" demişlerdi, "üstelik aylar boyu hep ordadırlar!"). Yorgunluktan sızlanmaya, bildiğim en okkalı küfürleri sıralamaya başlamıştım ki; "Bak!" dedi annem, "işte bak!" Gözlerime inanmamıştım. Beyaz papatyalar, kırmızı gelincikler, yavruağzları, sütçiçekleri, mor hezarenler, sümbüller, sarı taş yoncaları, pembe ballıbabalar, yaban süsenleri, yoncalar... Göl bile çıkmıştı aklımdan. Yaşadığım en kaygısız, en tasasız saatlerdi diyebilirim. Geçmişimmiş, geleceğimmiş, belirsizlikmiş, adaaaam!.. Gerilimsiz, rahat, güvendedim; sanki kısa bir ateşkes imzalamıştık annemle. İlk kez "seni bağışlıyorum anne!" demiş, diyebilmişim; tâ yüreğinden kopup gelen bir çiğ, bir çığlık olmuştu o zaman annemin balrengi gözleri: "Ben de! Ben de!" Başımı yere eğdim. Utanmıştım ettiğim küfürlerden. Bir an çakıp sönen ışığı gördüm, bir imge: sedef parlıtıyla Göl... Kıyısına kepçe kepçe boşaltılmasa çöpler...

Düşüncesizce edilmiş sözlerin lağıını dursa... Değişmesi gereken neydi anne? Neyi değiştirmek istedin de yenildin?

Bir kez daha "aynı" tepeye tırmanıyorum. Aynı kalan bir şey yok aslında, biliyorum; benimki salt, onca iniş çıkışlı olay dışında değişmeyen, kalıcı, sağlam bir şeye, güzel bir şeye tutunma gereksinimi; bu gereksinim yüzünden kendimi kandırıyorum; ya da belki kendimi kandıramadığımdandır... Annem mi, Göl mü, hangisiyse nedeni... Geceleri uyku tutmuyor.

Gözümün önünde bataklığa dönüşüyor gün be gün... Acı sularında hiçbir canlı yaşamıyor artık; her akşam çöp atıyorlar havzasına... Can çekişiyor, can çekişiyor gözümün önünde! Değişimin böylesi... Gerekli mi, anne, nasıl yaparsın bunu!..

Tası tarağı toplayıp Göller Yöresi'ne yerleşeli üç yılı geçmiş... Çocukluğumun biricik kentinden sessiz sitemsiz ayrılışımı, bir gölge adamın "gölgeolay"ı olarak yorumlamıştım. Değil mi ki çevresindekileri parmağında oynatan, hop oturtup hop kaldıran bir kadındı, annem... Görenleri sarhoş edecek kadar çekici, taşkın, enerjik... Bir şeyi aklına koydu mu; eninde sonunda yapan...

Yıl '97, aylardan Nisan, unutmuyorum: Annem elindeki gazeteyi hisimla sofraya fırlatınca, kahverengi halırtın masa altındaki çukur kısmında bir süt göleti oluştu. 'Sabah sabah yine niye dellendin be kadın!' diye fırlayıp O'nu adamakıllı sigaya çekecekken tam, ağrı eşliğime ulaşan o tiz çığlıkla sandalyeye yığılıp kaldım. (Annem önemli bir şey söyleyecekse, önceden çığlık atar hep).

- Geren'ciğim, taşınıyoruz!

- Nasıl yani!.. Nereye?! Neden?!!

- Burda şerbetçiotu gibi yaşamaktan bıktım...

deyip geçiştirmeye çalıştı önce. Anlamadım.

- Geçici önlemlere illet olurum, bilirsin!

dedi.

- Ne demek bu şimdi?

Üsteledim. Ben üsteledikçe süt göleti, içine al kuşburnu damlalarını da buyur ederek çapını iyiden iyide genişletti. Kiran kırana bir savaşımanın ardından yengin gelen, doğal ki bir kez daha annem olacaktı.

- Yeter artık! Öyle gerekiyor dedim sana! Tartışma bitmiştir Geren!

Ya arkadaşlarım?! Ya adam?! Ya Eylül'de -hayran olduğum, taptığım- Kemal öğretmenin lisesine başlama tasarımı?! Tüm bunlar annemin gözünde zerrece önemli değildi; ya da öyle gelmişti bana o sıralar... Lisede okuyup boş yere zaman yitirmemeliydim O'na göre; ezberle sınıf geçmenin anlamı yokmuş; kendi kendimi yetiştirmeliymişim. Hiçbir doyurucu açıklama yapmadan kestirip atmıştı işte. Neye yarayacaktı çırpınmak?.. Geleceğime değin kurduğum binbir düşlemin, kabuklarını kıramayan civcivler gibi gebelendiğini duydum içimde; sustum. "Öyle gerekiyor!"ların içine gömülüp susmayı eylem seylem öğreneceğimi o sabah elbette bilmiyordum...

Yolda;

- İstemiyorum! Bir daha telefon defterimi değiştirmek istemiyorum!

diye tutturmuştum içimden, çocukluk işte, kendi kendime homur homur homurdanıyordum. Annem şoförlük mü yapsın, yoksa ikide bir bana dönüp:

- Bak, şu gördüğün bodur ağaçlar delice, şunlar da sandal. Ah, bir tane de kocayemiş gördüm demin! Şu renklere, şu toprağın güzelliğine bak! "Terra-rosa" denir bu toprağa, kil, demir, az

Bir kez daha "aynı"
tepeye
tırmanıyorum.
Aynı kalan bir şey
yok aslında,
biliyorum; benimki
salt, onca iniş
çıkışlı olay dışında
değişmeyen, kalıcı,
sağlam bir şeye,
güzel bir şeye
tutunma
gereksinimi; bu
gereksinim
yüzünden kendimi
kandırıyorum; ya
da belki kendimi
kandıramadığımda
ndır... Annem mi,
Göl mü, hangisiyse
nedeni... Geceleri
uyku tutmuyor.

Sonunda çıktım;
doruktayım. Bir
ressamın paletine
düşmüş böcek
kadar şaşkın yine...
Tırtıllıktan çıkıp
kelebekliğe adım
atacakmış gibi de
çoşkulu. Göz
alabildiğine uzanan
bir renk
deryasında.
Annem olsa tek
tek sayardı şimdi:
Ateş kırmızısı, gül
kurusu, süt beyazı,
lacivert, kestane
rengi, tavus yeşili,
limon sarısı, kızıl,
fildişi karası,
emarat yeşili, vişne
çürüğü, kobalt. Ya
da topu birden
kısaca: Hüzün!

da kireç... Kireçtaşını da göstereceğim sana. Hani şu, mermerin başkalaşmadan önceki tortul hali (...),

türünden "yaşamsal" bilgilerle - 'sanki çok mu önemli bütün bu zirvalıkları öğrenmek!', deyip küfürler savuruyordum içimden- gözlerimde bir ışık yakalamaya mı çalışsın, bilemiyor; gölmiş köpek gibi çirpiniyordu. Suskumun derinliği, mutsuzluğum O'nu apaçık kıvrandırırken, ben...

Hangimiz benciliz anne?.. Hani düşünüyordun oğlunu, her şeyden çok seviyordun hani? Yağmur sularıyla, selle, fırtınayla akıp gidince humus, açmalarda... dımdızlak tarlaları nasıl külrengi bir hüzün kaplıyorsa, öyle kıraç, öyle geren geren bırakacaksın beni... Her gün iki paket, bazan da üç. Ardi ardına yakıyorsun bugünü, geleceği... Gözümün önünde eriyorsun gün be gün!

Sonunda çıktım; doruktayım. Bir ressamın paletine düşmüş böcek kadar şaşkın yine... Tırtıllıktan çıkıp kelebekliğe adım atacakmış gibi de çoşkulu. Göz alabildiğine uzanan bir renk deryasında. Annem olsa tek tek sayardı şimdi: Ateş kırmızısı, gül kurusu, süt beyazı, lacivert, kestane rengi, tavus yeşili, limon sarısı, kızıl, fildişi karası, emarat yeşili, vişne çürüğü, kobalt. Ya da topu birden kısaca: Hüzün!

Geçen yılki o dipdiri, kıvılcım saçan kadın gitti; yerine avurtları çökmüş, gözlerinin altı mosmor, çöp kadar ince bir canlı cenaze geldi. Burda olsaydı, şu karşı yamaçtaki çamı gösterirdim O'na. (Gerçi kartal bakışıyla O benden çok daha önce ayırdederdi...) Yarın biraz aşağısında, işte orda, nasıl... nasıl da tutunmuş sarp kayaya!.. Kökleriyle nasıl da yakalamış toprağı. Dikliğini yitirse de, yaşama bağlılığını koruyabilmiş; şimdi kana kana su içiyordur belki. Su: yaşama ölümü keşiştiren ilke. Yaşam ve ölüm: çözemediğim iki düğüm. Hem karşıt birbirine, hem de bir, kökleriyle: "Yaş" ve "öl", ikisi de 'ıslaklık' demek...

Üç dört adım ötede, toprağa kül gibi serpilmiş andezit taşlarının arasından keskin bir leş kokusu geliyor burnuma. Kaçıp çiçeklerin koynuna gireceksen, merakımdan, kendimi bir karganın, ya da kargadan geriye ne kaldıysa onun yanbaşımda buluyorum. Mavimsi kuzgun tüyleriyle çoktan çürümeye yüz tutmuş bu cansız, bu çirkin gövde - ölüm fikriyle böyle içli dışlyken yine de hazırlıksızım- adamakıllı sarsıyor beni. Neydi, neden vardı, neler yaşadı?.. Bilebildiğim tek şey, bu karganın ölümünün "doğal" olduğu... Peki ne olacak şimdi? Geren, oğlum, ne olacak şimdi?..

Belki de düne kadar çiçeklerin arasında koşup zıplayan, ordan hop bulutlara kanat vuran karga, şimdi ayrıştırıcıların sevimsiz kollarında yatıyor. İşbaşıdaki böcekler, mantarlar, bakteriler harıl harıl çalışıyor bu cansız varlığın üzerinde. Düne kadar adı "karga" olan bu organizma, çürüyüp parçalarına ayrıldıktan sonra, başka başka biçimlerde doğaya karışacak; su, karbon, azot ve mineral çevrimlerine katılacak. Püskürük kayaların arasında kendine yer açan şu otlardan kimbilir ne çiçekler fışkıracak yarın...

Ya annem?.. Ekolojistlere bakılırsa annem, iflah olmaz bir "kirlenici" olarak kayıtlara geçmeli; Doğa'nın dengesini bozduğu ve öldükten sonra da bozmaya devam edeceği için... Ne hakla! Yakılmalı! (Ekolojistler değil bu kez görüş bildiren, bendenizim, hain evlat!) Öyle ya, O'nun yüzünden toprağa bin çeşit zehir karışmayacak mı! Kaçta kaç doğa çevrimlere geri dönebilir ki bu cadının!

Kuşlaaaaaa! Şu ana değin uçurumdu gökyüzü kurşunrenkli bulutlarıyla ve duymamıştım çığığınızı, kuşlar! Yüksek perdeden tiz çığıklar atarak gülse de, uğursuz sözlerle betini bereketini kaçırsa da yüreğimdeki gökçül sevginin, bu kez susmayacağı kuşlar; Göl'e dönüp "Neden?!" diye soracağım; boşgazım düğümlenecek belki yine, dinginliğe giden yol ıslaktır belki... Yara tutunan çamin köklerinde değil miydi çözüm? Oluş, yokoluş; yaşam ve ölüm. Koruman gereken asıl değer dirimin tâ kendisi değil mi; öyleyse neden?... Neden kendini öldürüyorsun anne!

- Anasayfa
- Kimiz
- Yardım
- Kitap Yayınlatmak

Ömer
Madra'dan

"Rüzgâra Karşı II"

Ekim ayında

altkitap

Handan
Saltan'dan

"Cağdaş Tiyatroda
Aydın Sorunu"

Ekim ayında

altkitap

Üyelik

Sitemizdeki altkitaplardan yararlanmak için üye olmanız gerekmektedir. Üyelik ücretsizdir.

Üye Ol

Yeni Çıkanlar

Kumcul

İbrahim Yıldırım

Editor

Neden

Akla g

alt

tarihin

yayınla

bizim

yansın

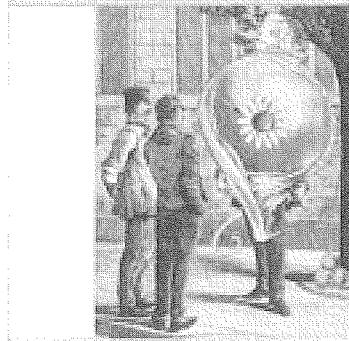
Sanal

kurulu

değerli

aşama

biğimle

Belki de Gerçekten İstiyorsun
Murat Gülsoy

Belki de Gerçekten İstiyorsun

Murat Gülsoy

Öyküler anlatıyor Murat Gülsoy.

Korkularımızı, endişelerimizi bize

anlatıyor. Gizli planlarımızı,

umutsuzluklarla boğuşmalarımızı.

Değişik dünyalarda değişik

maceralarda, kimliğimizi arayışımızı,

varoluşumuzu anlama çabamızı

anlatıyor.

www.altkitap.com

"Çok uzun sürer mi acaba?"

"Sanmıyorum."

"Nerden biliyorsunuz?"

"Genelde bu saatte gidince çabuk geliyor. Fazla sarfiyat olmadığı için..."

"Siz bu çevrede mi oturuyorsunuz?"

"Hayır, karşı tarafta oturuyorum ."

"O zaman söylediğiniz karşı taraf için geçerli olabilir. Burasını bilmiyoruz. Siz onu bırakın da söyleyin cep telefonunuz var mı? Benimki, görüyorsunuz, çekmiyor."

"Evet, ama maalesef benimki de çekmiyor... Genel bir arızaysa çabuk giderilir."

"Ne kadar iyimsersiniz. Ben hiç de sizin kadar iyi niyetli olamıyorum. Ya dediğiniz gibi büyük bir arıza değil de küçük, yerel bir arızaysa? Örneğin sadece bu apartmanın elektrik şebekesi arızalanmışsa? Ya da en kötüsü nedir biliyor musunuz? Bu asansöre ait sigorta atmıştır... En kötüsü de bu olur. Farkında mısınız? Arıza ne kadar küçükse buradan çıkma şansımız o kadar azalıyor. Şu anda saat bir. Asansör, en iyi ihtimalle, sabah kullanılır. Gazeteleri dağıtmaya çıkan kapıcı fark edecektir ilk olarak. Bu durumda, ancak sabah yedi sularında karaya ayak basarız..."

"Sanmıyorum."

"Siz daha sanmayın, eğer kapıcı uyanık bir adam değilse arızayı fark etmesi gecikebilir... Ve biz burada.."

"Bekleyeceğiz. Başka çaremiz yok."

"Beklemek mi? Sizin için kolay olabilir ama... Ya saatler sürerse? Neyse ki o son model, içeriden ikinci bir kapıyla sıkıca kapatılan asansörlerden biri değil bu. Kapıyla bina arasındaki boşluk biraz olsun içimi ferahlatıyor. Gerçi bu sefer de boşlukta bir kutunun içinde olduğumuzu her an fark ediyoruz. Oksijenden yana sıkıntımız olmayacak diye umuyorum. Aralıklardan yeterince hava girebilir. Yıllarca kalsak yine de asansörün içinde hava bitmez."

"Neden yıllarca kalalım ki?"

"Biliyorum, hiç bir anlamı yok, fakat ben asansörlerden tedirgin olurum."

"Nasıl yani?"

"Asansörlerde kötü oluyorum. Fobi. Kapalı yerde de kalamam. Hele böyle küçükse. Tabut gibi. Tabuta kapatılmış gibi hissediyorum. Aslında bu konuda kendimi tedavi etmeye çalışıyorum. Şimdiye kadar çok iyi gidiyordu. Çakmağınızı yakar mısınız?"

"Bir tür sıkıntı duyuyors..."

"Teşekkür ederim. Şu tarafa tutar mısınız? Evet... Bir tür sıkıntı. Aslında sıkıntıdan da öte bir

his. Hatta sıkıntıyla hiç ilgisi yok. Tam bir panik duygusu... Bir an önce çıkmak istiyorum..."

"Çok mu kötü hissediyorsunuz?"

"Hayır... Evet. Aslında evet oldukça kötü. Çok anlamsız fakat şu anda hiç bir şey düşünmüyorum. Sadece buradan çıkmak istiyorum. Bir an önce çıkmazsam ölecekmişim gibi... Çok kötü. Şu çakmağınızı tavana doğru tutar mısınız? Tavanda bir kapak olup olmadığını öğrenmek istiyorum. ...Yok tabii. Bu asansörlerde üstte bir kapak yok."

"Asansör filmini seyrettiniz mi?"

"Evet seyrettim. Lafı değiştirmek istiyorsunuz belli ki; fakat başka şeylerden söz etsek de o kaygı ve dehşet duygusu zihnimin içinde aynı canlılıkla devam ediyor olacak. Yine de sorunuzu cevaplayayım: Evet, hem romanını okudum, hem yabancı hem de yerli versiyonlarını izledim. Ne düşündüğümü merak ediyorsanız söyleyeyim: o filmdeki asansör böyle bir kapalı kutu değildi. Her tarafı açık. Sadece demirler var. Her tarafı açık. Kapalı bir yer değil ki... Beni hiç rahatsız etmedi. Farkındayım, ne diyeceğinizi bilemiyorsunuz. Akıllı bir adama benziyorum. Üstelik bilgili biri gibi de konuşuyorum. İçinizde iki fikir çarpışıyor: Bir taraftan, biraz önceki kibar davette dikkatimi çekmemiş olan bu adam ne kadar da ilginç biriymiş diye düşünürken bir başka yanınızla böyle bir adamın nasıl olup da bu tür bir zayıflığa sahip olduğunu kurcalıyorsunuz. Haklısınız. Ve aynı zamanda haksızsınız. Fobiler üzerine çok okudum. Çok araştırdım. Çünkü bu asansör meselesi beni çok yıprattı. Fobinin eğitimle, kültürle filan hiç ilgisi yok. Kendimden biliyorum, fobiler üzerine okumadığım kalmadı, fakat öğrenilerek aşılabilen bir şey değil. Rasyonel bir şey değil. Hele benim için hiç değil... Ben asansörlerden kaçtıkça onlar beni kovaladı. Gittikçe hayatımın merkezine oturdu. Ben, bu fobiden ibaret bir adama dönüştüm. Sokağa çıkmaya ya da bir iş için bir yere gitmeye hazırlandığımda önümde katedeceğim yol, bir asansörler haritası olarak belirir: *Hangi binada hangi asansöre binmek zorunda kalırım, kalmamak için alternatif yollar hangileridir...* Ben bu asansör tuzaklarının yanından yöresinden dolanarak sürdürürüm yolculuğu... Tabii bu yüzden çok iş kaybettim. Bakın, iş aramaya başladığım ilk dönemlerde bir aile büyüğümüz eski ilişkilerini kullanarak bana önemli bir şirkette randevu ayarlamıştı. O olayı anlatayım da durumumun ne kadar ciddi olduğunu anlayın. Bana söylemiyorlar fakat iş yüzdeyüz olmuş aslında, o anda bana biraz ciddi görünmek için öylesine bir mülakat hazırlamışlar. Hatta mülakattan sonra bana işe alındığımı bildirip çalışacağım odayı göstereceklermiş ve bana bu işi ayarlayan Ulvi Amca da beni odamda bekliyor olacaktı. Büro hediyemi bile almış. Fakat ben bunları bilmiyorum. Uf, eliniz yandı galiba. Keşke bir mumumuz olsaydı. Çakmakla olacak şey değil. Karanlıkta iyice tabut gibi oluyor... Çok acıyor mu?"

"Yok. Yok bir şey. Fazla acımadı da çakmak hala sıcak o yüzden yakmıyorum."

"Zaten birazdan gazı da biter... Fark etmişsinizdir çok konuşuyorum. Yani şimdi iyice çenem düştü. Oysa yukarıda, Aylalarda hiç sesim soluğum çıkmıyordu. Değil mi? Aylalara sık mı gelirsiniz? Uh, şey, sanırım densizlik ettim. Böyle soru sor..."

"Hayır, ilk kez geliyordum. Ben aslında Ayla'yı değil Serpil'i tanıyorum."

"Nerden tanıyorsunuz?"

"Bir arkadaşımın arkadaşı."

"Ben Ayla'nın çok eski bir arkadaşayım. Çok yakınızdır. Sırdaşıdır. Daha doğrusu o bana sırlarını anlatır, ben ona anlatmam. Neden mi? Benim sırlarım olmuyor da onun için. Daha doğrusu benim de bir sırrım var ve bunu ona söylememin bir yararı yok. Neden mi? Yüzünüzü görmüyorum ama kaşlarınızı kaldırmış merakla dinliyorsunuz gibi geliyor. Öyle

değil mi? Orada mısınız?"

"Evet, sizi dinliyorum."

"Bir an yine tedirgin oldum. Bu garip bir his. Eğer fobi krizi diye bir şey varsa onu benden daha iyi kimse bilemez. Böyle sizinle konuşuyorum ya, aklımın içinde bir yerde sürekli bu asansörle ilgili kabuslar kurguluyor, ve bazen bunlar birikip birikip patlıyorlar, o düzeye geldiklerinde kendime hakimiyetimi yitireceğimi sanıyorum. Şu katlar arasındaki iki parmaklık boşluğa doğru atılıp bağırarak istiyorum."

"Aslında fena fikir değil. Belki bağırarak birileri duyar ve bizi buradan çıkarırlar."

"Hayır bağıramayız."

"Neden?"

"Olmaz. 'Kimsiniz' dediklerinde ne diyeceğiz? Aylaların misafirleri olduğumuzu söylemek durumunda kalırız. Bu da onlar için hiç hoş olmaz. Özellikle Ayla için. Ben Serpil'i fazla tanımıyorum. Geçen yıl tanıştık. Ayla'nın babası ile sorunları var. Eski adamlardan. Kızının ayrı bir evde yaşamasına razı değil. Bir açığına yakaladığında onu eve dönmeye zorlayabilir. İşin kötüsü Ayla da dönmek zorunda kalır. Çünkü annesi de şu aralar hasta... Sizi şaşırtıyor değil mi Ayla hakkında bunları duymak. Koskoca kadın, üstelik çekici, sert, kimsese pabuç bırakmayan bir kadın. Ve babası ile böyle bir sorunu var. İnsan şaşıyor tabii. Her neyse bizim bu saatte onların misafiri olarak yakalanmamız gerçekten kötü bir durum yaratabilir. Bakın ben bile dayanıyorum."

"Fakat..."

"Yoksa siz de mi? Sizin de mi fobiniz vardı?"

"Hayır. Biraz sıkıştım."

"Sıkıştınız mı? Bu çok kötü işte. Ne yapalım bilmiyorum? Dayanamaz mısınız?"

"Şimdilik dayanırım da... Geçen dakikalar ne getirir, bilmiyorum."

"Aklınızı başka konulara verin. Düşünmemeye çalışın. Bakın ben öyle yapıyorum. Gerçi çok başarılı olamıyorum fakat hiç yoktan iyidir. Ne diyordum? Size iş başvurusu hikayemi anlatıyordum. Dediğim gibi Ulvi Amca bana işi ayarlamış fakat ben bunu, cevabını aylar sonra öğreneceğim bir iş başvurusu sanıyorum. Her neyse giyindim kuşandım, gittim. Daha yolda huzursuzlanmaya başlamıştım. Şirket, şu plazalardan birinde. Ve büyük bir olasılıkla gitmem gereken büro giriş katında da değil. Yine de gittim. Belki danışmada bir form vardır onu doldurur bırakır giderim, diye hesaplamıştım içimden. Fakat bir gittim... Görüşmem gereken kişinin kartını uzatıp kaçınıcı katta diye sorduğumda danışmaya, aldığım yanıt mideme kramplar olarak girdi. Ondördüncü kattaymış! Telefonla geldiğimi haber vermelerine fırsat vermeden kendimi dışarı attım. Hemen bir telefon kulübesi buldum ve hasta olduğumu söyleyip durumu toparladım. Bir kaç saat sonra o işi ve plazayı aklımdan tamamen silmişim ki telefon çaldı. Arayan Ulvi Amca. Hasta olduğumu duymuş, aramış. Ben neredeyse söylediğim yalanı unutmuştum. Neyse, hoş beş ettik, kapattık. Ve öğrendim ki bir kaç gün sonrası için, Ulvi Amca yine bir görüşme ayarlamış. Ben gitmek istemiyordum fakat bunu Ulvi Amca'ya da söyleyemiyordum. Rezil olurum. Nasıl söylerim? Neyse uzatmayayım ben görüşme saatine yarım saat kala yine bir mazeret uydurdum. Fakat, sonra Ulvi Amca bir görüşme daha ayarladı. Uf, ve o son oldu. Ben üçüncü randevuya da gitmeyince Ulvi Amca bizim eve baskına geldi. Öyle sinirlenmişti ki annem beni bir biçimde evden sepetledi. Bütün gün bizimkilere bağırıp çağırması. 'Üç kere boyun kırdım, özür diledim! Adama iş ayarlanmış, herkesin arayıp da bulamadığı işlerden hem de... Beyefendi gitmeye bile tenezzül etmiyor! Size piyango çıktıysa söyleyin de içimiz rahat etsin! Ne biçim çocuk yetiştirdiniz? Beni rezil

etti! Üniversite okumakla olmuyor iştel!" deyince babam sinirlenmiş, vay sen benim çocuk yetiştirmeme nasıl laf edersin diye o da ona bağırmaya başlamış. Zaten Ulvi Amca ile babamın arasında her zaman görünmez bir gerginlik olmuştur. Ulvi Amca'yı biraz Şey bulur. Nasıl söylesem, onun bu işbitirici hallerinden hoşlanmaz. Tanıdıklar, çeşitli mevkilerdeki dostlar... Babamın ise bu taraklarda bezi yoktur. Her Şeyin çalışılarak hak edileceğini düşünür. Hayatın zor olduğunu bilir ama yine de ilkelerinden vaz geçmez. Onun yerine hesaplar, planlar yapar. Neyse, zavallı Ulvi Amca fenalık geçirmiş. Olay hastanede bitmiş anlayacağınız. Bu olaydan sonra ailecek ks olduk. Benim yüzümden. Evdekiler sordular, stelediler. Binbir türlü bahaneler, yalanlar uydurdum, olayı trajik bir gönül ilişkisine kadar getirdim."

"Ben dayanamayacağım. Bırakacağım... Uff, uff."

"Aman bırakmayın, hiç olmazsa Şu asansör boşluğuna doğru yapın, oradan aşağıya doğrudan yaparsanız asansör pislenmez."

"Tamam, tamam, uff, uff... ..Oh. Dünya varmış. Nasıl rahatladım. Dinliyordum ama o kadar zor anlıyordum ki. Ulvi Amca falan diyorsun ya, ben ne diyor bu adam, ben kimim diyordum içimden. Kusura bakma, münasebetsiz bir durum oldu ama yapmak zorundaydım. Yoksa daha kötü olacaktı. Şimdi saatlerce kalabilirim burada."

"Saatlerce mi? Yapmayın allahaşkına. Ben size ne anlatıyorum, siz bana neler söylüyorsunuz. Ben fobi krizlerimi bastıramadığım için, susamadığım için size hayatımı anlatıyorum siz saatlerce kalalım diyorsunuz. Bu kadar gerginliği kaldıracaktır miyim bilmiyorum. Size siz diye hitabetmemden rahatsız mı oluyorsunuz? Benim değiştirmedeğim bir huyumdur bu. Tanıştığım kişilere çok uzun zaman siz diye hitabederim. Kendimi yle rahat hissediyorum. İsterseniz siz bana sen diyebilirsiniz. Benim için fark etmez."

"Ben de resmiyetten yanayım. Fakat az önce... Biraz mahcup oldum da... İyi ki karanlık... Babanıza ne demiştiniz, ne uydurmuştunuz? Yani durumu düzeltmek için..."

"Ona bir aşk hikayesi anlatmıştım. Of, çok kötüydü, keşke tamamen unutulabilirsem. O yalanı hiç söylememiş olmayı isterdim. Babamla ben bu tür konulardan hiç bir zaman konuşmadık. Yani o günden önce. Ciddi ve sert bir adamdı. Hala da yle. O yüzden de bu tür konulara hiç girilmezdi. Birlikte televizyon seyredirken birileri kazara pşmeyi biraz fazla uzatsa dayanamaz odadan dışarı çıkardım. Mutfağa falan gidiyormuş gibi yapardım. Babamlarla o sahneleri seyretmeye katlanamazdım. Tuhaftır, Şimdi hissettiğim kaçma kurtulma krizlerine çok benziyor. Çok ilginç. Bunu Şimdi fark ediyorum. Evet... Bunu unutmamalıyım... Bu durumla mücadele ediyorum. Ne sanıyorsunuz! Hoşuma mı gidiyor böyle olmak? Yarım bir insan olmak... Bazen bu fobinin verdiği gcszlk duygusunun tüm yaşamıma hakim olduğunu düşünüyorum. O zaman daha da moralim bozuluyor. Düşünsenize herkesin yapabildiği basit bir Şeyi yapamıyorsunuz. Hiç bir biçimde yapamıyorsunuz. Sizden kklerin, yaşlıların, aptalların, cahillerin yapabildikleri bu basit Şey sizin için bir işkence! Kimseye de anlatamıyorsunuz. Zayıf bir insan olarak yaşamınızı sürdürüyorsunuz. Ayla bana her Şeyini anlatır demiştim ya, işte öyle zamanlarda çok kötü hissederim. Ben ona anlatamam, dokunamam, hissettiklerimi belli edemem, bir köşede oturur dinlerim."

"Babanıza söylediğiniz yalan Ayla ile mi ilgiliydi?"

"Hayır hayır. Yalandan bir aşk hikayesi uydurdum. Sözde ben bir kızla uzun yıllar çıkmışım da sonradan o beni bırakıp başkasıyla evlenmiş ve Şimdi o Şirkette alışıyormuş... Onunla karşılaşmak istemediğim için görüşmelere gitmediğimi söyledim. Babam durumu çok ciddiye aldı. Bana kadın erkek ilişkileri üzerine bir ton nasihatte bulundu. 'Aşırlıktan kaın, her Şeyin ortası iyidir, uçlar zararlıdır, temkinli ol, ölçü ve sayđı tüm ilişkilerin seren direğidir, planlı ol,

önemli kararlar vermeden önce yirmidört saat düşün' gibi beylik laflar etti. O bunları söylerken ben yerdeki sabit bir noktaya bakıyor, işin garibi babamın söylediklerinden etkileniyordum. Sanki o yalan aşkı bir kaç dakika önce uydurmamışım da gerçekten yaşamış ve o yüzden o haldeymişim gibi ezik, dinliyordum. Her gün binlercesini duyduğumuz o beylik sözler o anda bana hayatın çok gizli sırlarıymış gibi geliyordu. Çaresiz durumdaydım, dinliyordum. Durumuma üzüldü. Sanırım olayın beni ne kadar hırpaladığını anlamaya çalışıyordu. Belki de, bir babanın yapması gereken o zor konuşmayı yaparken neler hissedeceğini de önceden düşünmüştü. Çünkü hiç bir şeyi şansa bırakmaz. Her şeyi önceden düşünür, hesaplar. Bazen baba derim, her şeyi hesaplayamazsın, nasıl olsa bir şeyler sürpriz olacak, boşu boşuna neden planlar yapıyorsun? O da bana, olsun, büyük bir yüzdesini yine de hesaplamış oluyorum der."

"Babanız haklı. Kontrol edilmeyen güç bir hiçtir."

"Bunu siz mi söylüyorsunuz?"

"Rica ederim, o doğal bir ihtiyaçtı. Bunu yüzüme vurmayın."

"Özür dilerim ama bana lastik reklamı sloganları ile cevap verirseniz ben de incinirim."

"Hiç farkında değilim. Söylediğim bir reklam sloganı mıydı?"

"Önemli değil. Belki bana öyle gelmiştir. Belki de babamın felsefesini çok iyi özetlediği için kızdım size."

"Babanızla aranız kötü müdür?"

"Hayır. Neden kötü olsun ki! Onu utandıracak bir şey yapmadım (Ulvi Amca meselesini saymazsak). Size demin anlattığım kadar şaşıl da değilim. Yani plazalarda çalışmayacağım demek insanı başarısızlığa itmez. Daha sonra iş ararken, başvuru yapmayı planladığım tüm işyerlerinin asansör durumunu önceden araştırdım. Bu da o kadar tuhaf bir şey değil. Kısa sürede istediğim gibi bir iş buldum. Şirket, Levent'te üç katlı bir köşkte. Bahçe içinde. Çok hoş bir çalışma ortamı var. Zaten şirketin sahipleri okuldan arkadaşlarım..."

"Sonuç olarak babanız sizinle gurur duyuyordur..."

"Evet, herhalde... Kötü bir evlat değilim ben. Sadece asansör fobim var. Çıkmak istiyorum buradan. Hem de hemen. Yoruldum. Konuşmaktan, anlatmaktan, korkumu bastırmak için türlü hikayeler uydurmaktan yoruldum."

"Uydurmak mı?"

"Hayır lafın gelişi söyledim. Anlattıklarımın hepsi doğru. Fakat neden anlatıyorum ki size bunları?"

"Vakit öldürüyoruz işte. Hem güzel anlatıyorsunuz."

"Teşekkür ederim. İyi ki varsınız. Yoksa bu karanlığın içinde tek başıma delirirdim. Gerçi tek başına asansöre binmezdim. On katı da yürüyerek inerdim. Ayla bilir zaten asansöre binmekten pek haz etmediğimi. Fakat bu boyutlarda olduğunu bilmez. Gerek yok. Biliyor musunuz, fobimle ilgili en çok şeyi size anlattım. Hem de bir asansörün içinde. Ne tuhaf bir durum... Gerçi, siz olmasaydınız da kesinlikle binmezdim. Üstelik asansörde kalacağımız da hiç aklıma gelmedi. Siz giderken, arabanız varsa belki yola kadar birlikte gidebiliriz diye düşünüyordum. O yüzden asansöre sizinle bindim. Hem bana iyi bir alıştırma da olurdu. Hesapçı biri olduğumu mu düşünüyorsunuz? Ama bu çok kötü bir şey değil. Sadece çevremdeki olanakları insanları rahatsız etmeden, daha iyi kullanmaya özen gösteririm. O kadar. Her neyse siz olmasaydınız tipiş tipiş merdivenlerden inerdim. Tabii on katı inerken

birbirini yineleyen basamaklardan ve sahanlıklardan başım dönecekti. Nasıl tuhaf olur bilirsiniz? Benim kadar çok merdiven inip çıkmamışsınızdır. Yüksek katlara çıkmak ayrı bir macera, sanki Everest'e tırmanıyorsunuz, inmek ayrı bir dert, bir kuyuya yuvarlanıyor gibi..."

"Yani bu durumunuzdan ben mi sorumluyum? Üstelik benim arabam da yok. Yani aşağıya inseydik de hevesiniz kursağınızda kalacaktı."

"Hayır onu demek istemedim. Asansörde kalacağımız hiç aklıma gelmezdi, dedim. Of, çok konuşunca çok hata yapıyor insan. Ne lüzum vardı şimdi o lafları etmemin. Bakın çok özür dilerim. Elektrik kesintisinden sizi nasıl sorumlu tutarım? Böyle bir şey aklımdan bile geçmez"

"Bunu duyduğuma sevindim."

"Biliyor musunuz konuşmanızda çok tanıdık bir şey var. Daha önce karşılaşmış olabilir miyiz acaba?"

"Sanmıyorum."

"Yine o sanmıyorumlardan bir tane daha. Burası sıcak oldu gibi geliyor bana. Size de öyle geldi mi?"

"Hayır."

"İyi. Ben konuşmaktan ısındım galiba. Isınmak iyi geliyor. Korku bastırınca üşümeye de başlıyorum. Hastalık bu. Gerçekten, inanın. Dışarıda karşılaşsaydık, ki karşılaştık yukarıda, hiç anormal biri der misiniz? Fakat bakın burada nasıl geveze bir ruh hastasına dönüştüm. Üstelik şuradan çıktıktan sonra bu yaptığım konuşmalardan çok utanacağım. Çok az tanıdığım birine özel duygularımı anlattığım için kendimi çok kötü hissedeceğim. Bir kaç gün kendime gelemem artık. Yine mücadele. Kendimi bildim bileli bununla uğraşıyorum. Kendi kendime terapiler uyguladım. Okudum, araştırdım. Sistematik hissizleştirme diye bir teknik var en son onu uyguluyordum. Ve bu güne kadar çok da kötü gitmiyordu. İşte asansöre binmeyi başardım. Bu eve yıllardır gelirim bu asansöre kaçınıcı binişim biliyor musunuz? Üçüncü! İkincisini geçen hafta gerçekleştirdim. İlkini ise bir kaç yıl önce... Binmek zorundaydım. Lamı cimi yoktu bunun. Kız arkadaşımın babasının ölüm haberi gelmişti, apar topar evden fırladık, kızcağıza sen yalnız bin asansöre diyemezdim. Çok kötü oldum tabii. Bir yandan o ağlıyor, bir yandan ben. Fakat o babasına ağlıyor, ben ortamın yarattığı duygusal yükler altında dağıldığım için ağlıyorum. Her şey üstüme bastı o seferinde. Uzun süre binmedim bir daha. Geçen haftaya kadar. Dedim ya yeni bir teknik uyguluyorum. Haftalardır hem de. İş çok yavaş ve derinden yapmaya kararlıyım. İlk hafta sadece asansörlere gidip bakıyordum. Uzaktan asansörleri izliyordum. Binenleri inenleri, açılıp kapan kapıları. İkinci hafta kapısına gidip dokunuyordum. Üçüncü hafta kapısını açtım. Dördüncü hafta kimsenin olmadığı yerlerde asansör kabinine binip kapıyı kapatmadan kalabildiğim kadar kaldım, beşinci hafta kapıyı kapattım, altıncı hafta asansörle bir kat yolculuk ettim. Sonra da Aylalardan çıkarken, ki burası benim için gerçekten bir sınav on katlı bir sınav, denedim. Son çıkan konukla birlikte asansöre bindim ve yine geliştirdiğim zihni oyalama yöntemiyle sağ salım zemin kata vardım. Ve bu gün de her şey yolunda gidiyordu. Fakat bu arıza oldu. Neyse ki sistemler otomatik. Bu arada asansörlerin mekaniğini de okudum, öğrendim. Örneğin bu kabini boşlukta indirip çıkartan halatlar öteki tarafta bir ağırlıkla dengeleniyor. Ki motor minimum güç harcamış olsun. Garip değil mi? Şimdi düşünüyorum da sizinle ben de burada birbirimizi dengeliyoruz. Farkında mısınız siz bir köşedesiniz, ben sizin tam çaprazınızdayım."

"Aramızdaki mesafenin en büyük olduğu aralık burası da o yüzden"

"Evet ama yine de sanki... Düşünsenize, bu kabinin boşlukta böyle durmasını sağlayan o ağırlık, kabinde olan hareketi dengelemeye çalışır; ve eğer dengeleyemeyeceği bir hareket

olursa ipleri kopar. Asansörler insanlar ayakta dururlarken dikey bir hareket yapmak üzere tasarlanmışlar. Ya içindeki birileri beklenmedik hareketler yaparsa, ne bileyim bir panik atak geçirip kabini sağa sola sallarsa... O zaman onu dengeleyecek bir şeylerin olması lazım."

"Bir şey olmaz, ipler dört kişiyi çekecek şekilde ayarlanmıştı."

"Sağduyunun sesi gibisiniz. İşte beni de siz dengeliyorsunuz..."

"Yok canım, fazla telaş ediyorsunuz."

"Telaş mı? Benim çok ciddi bir fobim var. Tam olarak anlatamadım galiba. Her an bir panik atak geçirebilirim. Hazırlıklı olmanız için sizi uyarıyorum. Sizin bu korkusuz tavrınız bana cesaret veriyor fakat yetmiyor. Denge her an bozulabilir. Şimdi ben tuhaf bir şey yapsam siz de onun zıddı tuhaflikta bir şey yapmalısınız ki denge kurulsun."

"Daha kötüleşecek gibi mi hissediyorsunuz?"

"Hayır çok yoruldum. Aklımdan geçen tuhaf şeyleri anlatıp duruyorum. Biraz daha gelmezse ne yapacağız?"

"Bilmiyorum. Belki paltolarımızı yere koyup otururuz. Biraz uyuruz belki..."

"Hayır, sakın uyumayın! Ben kiminle konuşacağım o zaman? Uyumam zaten sizi."

"Tamam, tamam, dinliyorum."

"Teşekkür ederim, çakmağınızı yakar mısınız? Yüzünüzü görmek istiyorum."

"Yüzümü mü?"

"Evet, yüzünüzü. Bir süredir çakmağınızı hiç yakmadığınızı fark ettim. Hatta hiç yakmış mıydınız bunu da şu anda kestiremiyorum."

"Yakmıştım. Hatta siz asansörün markasını, kullanım talimatını okuduktan sonra tavanı kontrol etmişiniz... Sonra parmağım yanmıştı."

"Galiba haklısınız. Fakat yine de şu anda yakar mısınız?"

"Buyrun."

"Sağolun. Bunlar da krizin parçaları, kusura bakmayın. Öyle paranoyalar üreten bir şey ki bu fobi. Neler geliyor aklıma, neler... Söz gelimi, aslında siz yokmuşsunuz da ben asansöre yalnız binmişim. Asansöre yalnız binme denemesini gerçekleştiriyordum. Zemin düşmesine basarken aynadaki görüntüme bakıp nasıl olsa yalnız değilim diye düşünmüşüm. Sonra da elektrik kesilince, kendimi oyalamak için hayalimde sizi yaratmışım. Nasıl ama? Saçma değil mi? Saçma olması fark etmiyor, o saçmalığa inanmasam bile etkilerini yaşıyorum. Bu paranoyalardan biri. Sadece paranoyalar değil, örneğin size o hikayeleri anlatıp dururken bir yandan da 'ya bu adam şimdi küt diye ölse ben bir cesetle ne yaparım' gibisinden düşünceler zihninden geçip durdu. Öyle bir film vardı izlemiş miydiniz? Hani adam hapistedir. Ve oradan çıkmanın tek yolu ölmektir. Gardiyanla anlaşır, ilk ölen mahkumun cesedinin yerine kendisi geçecek, gömüldükten sonra akşam olduğunda gardiyan gelip mezarı kazıp onu serbest bırakacaktır. Planda küçük bir aksaklık olur. Bizimki cesetle yer değiştirdikten sonra biri daha ölmüştür. Bizimki mezarının içinde kurtarılmayı beklerken cebinde bir kibrit bulur. Kibriti yakmasıyla korkunç gerçekle burun buruna gelir, onu kurtaracak olan gardiyanın cesedi de yanında yatmaktadır. Ne korkunç bir histir o. Of, insanın canlı canlı mezara konması! Ben normal cenazelere de dayanamıyorum. O küçük beton mekan ne kadar zavallı, ne kadar dünyamızdan uzak görünüyor gözüme. En son bir yakınımın..."

"İşte geldi!!!"

"A, evet, geldi."

"Haydi geçmiş olsun. Bakın alt tarafı on beş dakika sürdü."

"Of, ama ne on beş dakikaydı... Hep öyle kalacağız sandım. Neyse ki asansör otomatik olarak çalıştı. Gerçi şu anda da tedirginim ama hiç olmazsa birazdan sonlanacak. Size de ayıp ettim. Saçma sapan şeyler anlatıp başınızı şişirdim."

"Ne münasebet. Birbirimizi tanımış olduk. Merak etmeyin bu sırrınızı kimseye anlatmam. Zaten siz de anlatmamanız gerek bir duruma tanık oldunuz."

"Ah, evet."

"Bence bugünkü macera, fobinize de iyi gelecek."

"Hiç şanmıyorum. Hiç sanmıyorum. Mevcut korkuma bir de elektrik kesintisi korkusu eklendi."

"Çok da şakacısınız."

"Başka şansım var mı?"

"İşte geldik. Buyrun..."

"Teşekkür ederim. Her şey için teşekkür ederim."

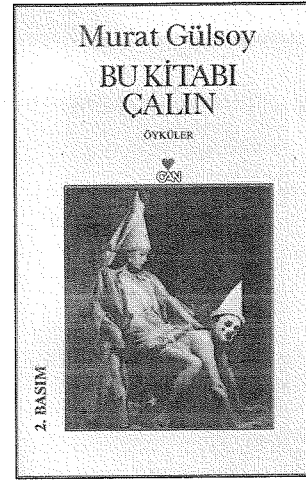
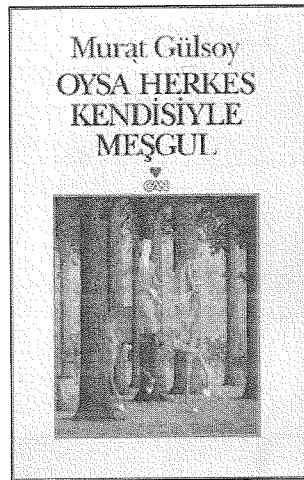
"İsterseniz birlikte taksi tutalım."

"Olur."

↓

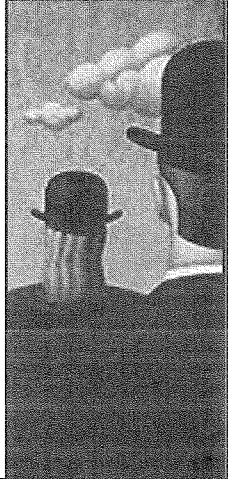
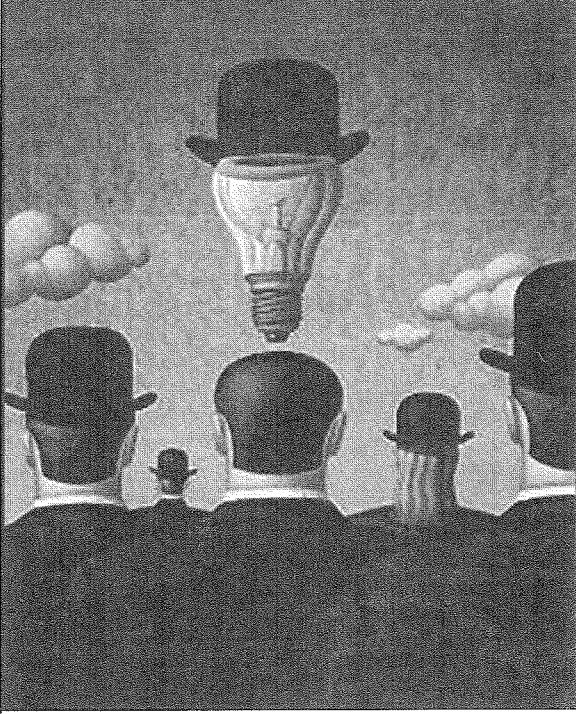
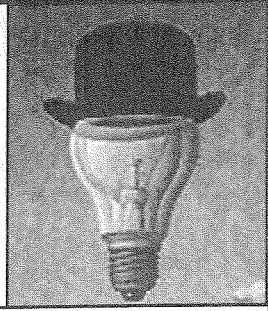
ö y k ü l e r
m u r a t g ü l s o y

Kıtmiiir Kıtmiiir
Kadınların Gölgesinde
Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisi
Körebe
Randevu
Açık Çek
Gecenin ve Yazının Bilgeliğine Dair
Kendisini Orhan Pamuk Sanan Adam
Gaia ile Tanışma
Mahşerin Otuzbeş Dakikası
Değiştikçe Aynı
Kağıttaki İz

Bu Kitabı Çalın
Kayıp Eşyalar Bürosu
Hindistan Yolculuğu
Hızlı Düşünme Sanatı
54 Numaranın Esrarı
Kötü Yola Düşen Ev
Yazarın Belleği
Hasta Bir Konak
Birkaç Dolar İçin
Kukla
Sakla Beni
Yasadışı Öyküler

C A N Y A Y I N L A R I

**Ocak-Şubat,
Mart-Nisan,
Mayıs-Haziran,
Temmuz-Ağustos,
Eylül-Ekim,
Kasım-Aralık,**

**Temas
Kayıt
Kahkaha
Amerika
Işık
Eşik**

Yazışma Adresi:

TEKNOFİL Ltd. Şti. BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ KOSGEB-TEKMER RumeliHisarüstü İstanbul

www.locusnovus.com/hayaletgemi

www.hayaletgemi.com

e-posta: gulsoy@boun.edu.tr Faks: 212 263 12 67 Tel : 212/287 45 86 (dahili119)

Yazılarınızı mümkünse e-posta (attached Word document) ile göndermenizi rica ederiz. Yazıların ilgili seferden BİR AY önce elimize ulaşması gerekmektedir. Yazınız ile birlikte tam adınızı ve soyadınızı dosya adı olarak seçerseniz postada karışıklık yaşanmaz... Lütfen dosya adı olarak yapılacak seferin adını kullanmayın.

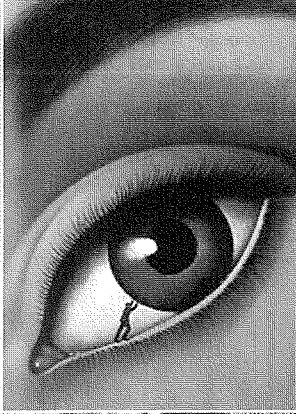

YENİ FRANSIZ ŞARKISI

hazırlayan ve sunan

Nazlı Ökten

her salı saat 11:00

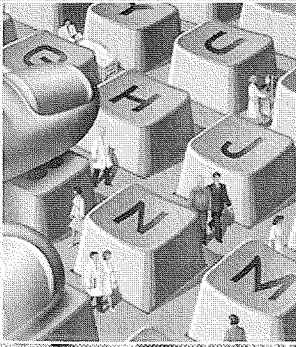

HAYALET GEMİ'NİN SİMGELER SÖZLÜĞÜ

hazırlayan ve sunanlar

Ergun Kocabıyık, Nazlı Ökten & Murat Gülsoy

her perşembe saat 16:30

KUM KİTABI

-internette kültür ve sanat-

hazırlayan ve sunanlar

Adnan Kurt & Yekta Kopan

her cuma saat 14:00

HAYALET GEMİ
RADYO DALGALARINDA...
Açık Radyo 94.9

FİLDİŞİ KARASI

ÖYKÜLER

YEKTA KOPAN

Yekta Kopan, çağdaş bir anlatım içinde, olayı dışlamadan, hatta iyice vurgulayarak klasik öykünün izini sürüyor. Günümüz toplumunda değişen değer yargılarını, birbirine yabancılaşan insanları, uyumsuz evlilikleri, yürümeyen birliktelikleri son derece duyarlı bir gözlem gücüyle, nesnel bir yaklaşımla verebiliyor. Daba bu ilk kitabıyla karşınıza donanımlı bir yazar, nitelikli bir öykücü olarak çıkıyor ve duru, düzgün, pırıl pırıl Türkçesiyle öykü dünyamızda yerini alıyor.

KİTAPTAN:

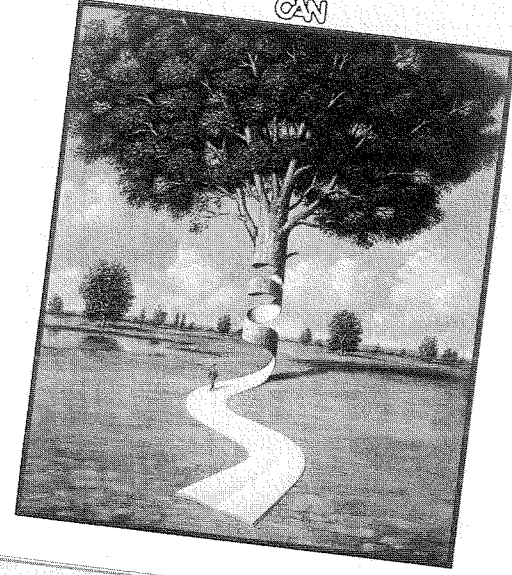
'Hepimiz aynı kente, farklı nedenlerle gidiyoruz. Aynı geceye, farklı öyküler bediye ediyoruz. Yıllar geçiyor ve biz susmuyoruz. 'Öyküleme' oynuyoruz. İşte bu akşam da birbirimize, imkânsız aşklarla dolu öyküler, renkli gazetelerin üçüncü sayfalarındaki haberlere benzeyen öyküler anlatıyoruz.

Şimdi de ben görevimi yerine getirmeli ve anlatılanları toparlayan bir öykü uydurmaliyim... Oysa yan masada garsonlar tarafından uyandırılmaya çalışılan adam uydurma değil. Onu anlatmak, vücudunun bir uzantısıymışçasına sarıldığı kâğıtta neler olabileceğini konuşmak istiyorum.

Her gün kilometrelerce yol kat eden ama metrelerle sınırlı bir trenden başka bir şey görmeyen garsonlar gerçek, onlarla dertleşmek istiyorum. Masadaki bardakların, tabakların, tuzluğun, biberliğin üstüne demiryolları amblemini basan işçilerin bugüne kadar hiç trene binip binmediklerini öğrenmek istiyorum.'

Yekta Kopan FİLDİŞİ KARASI

ÖYKÜLER

YAYINLARI

<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com